

T.C.

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KENT KİMLİĞİNİN SÜRDÜRÜLEBİLMESİNDE KENT
MÜZELERİN ROLÜ: ANTALYA KENT MÜZESİ ÖRNEĞİ

Mahir BİLGİÇ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
PROF. DR. Murat KAYIKÇI

BURDUR-2019

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KENT KİMLİĞİNİN SÜRDÜRÜLEBİLMESİNDE KENT
MÜZELERİN ROLÜ: ANTALYA KENT MÜZESİ ÖRNEĞİ

Mahir BİLGİÇ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Prof. Dr. Murat KAYIKÇI (Danışman)
Doç. Dr. Naci KARKIN
Dr. Öğr. Üyesi Oğuzhan ERDOĞAN

BURDUR-2019

**MAKÜ SOSYAL BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

M.A.K.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 17/05/2019 tarih ve 2019/12 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 29.08.2019 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Mahir Bilgiç'in Kent Kimliğinin Sürdürülebilmesinde Kent Müzelerinin Rolü: Antalya Kent Müzesi Örneği konulu tez çalışması Kamu Yönetimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

(TEZ DANIŞMANI) : Prof. Dr. Murat KAYIKÇI

ÜYE

: Doç. Dr. Naci KARKIN

ÜYE

: Dr. Öğr. Üyesi Oğuzhan ERDOĞAN

ONAY

M.A.K.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ETİK BEYAN

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “**Kent Kimliğinin Sürdürülebilmesinde Kent Müzelerinin Rolü: Antalya Kent Müzesi Örneği**” adlı tezin hazırlanması sürecinde akademik etik ilkeleri ihlal etmediğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinde erişime açılabilir.
- Tezimin 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Mahir BİLGİÇ
29.08.2019

TEŞEKKÜR METNİ

Öncelikle tezin başından sonuna dek sonsuz katkılarını ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, her türlü bilgi ve birikimini benimle paylaşan, desteğini her zaman yanımda hissettiğim, bana bu süreçte oldukça sabır gösteren değerli tez danışmanım Prof. Dr. Murat KAYIKÇI' ya,

Çalışmamın uygulama ve örnek kısmını oluşturan Antalya Kent Müzesi'ni araştırmam sırasındaki bilgi, doküman ve kurumlara ulaşmamda büyük kolaylıklar sağlayan, yönlendirmeleriyle sürecimi kolaylaştıran, Antalya Kent Müzesi Sergi Küratörü Sayın Dr. Evren DAYAR'a,

Tezimin özellikle düzenleme kısmında, verdiği katkılardan dolayı her zaman yanımda olan değerli arkadaşım İnşaat Yüksek Mühendisi Tuğrul TULUNAY'a,

Son olarak da benimle bu sürecin tamamını birebir yaşayan, tezimin en zorlu kısımlarında her zaman destekleri ve sevgileriyle yanımda olan, tezimin tamamlanması aşamasında fikirleriyle, bilgi ve birikimleriyle önemli katkılar sağlayan sevgili annem Fatma BİLGİÇ ve babam Mehmet BİLGİÇ başta olmak üzere değerli ablalarım Gülsüm ALTUNDAŞ ve Şerife ÖZEL ve de hayatımın enerji kaynakları yeğenlerime sonsuz sevgi, saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Mahir BİLGİÇ
BURDUR, 2019

(BİLGİÇ, Mahir, *Kent Kimliğinin Sürdürülebilmesinde Kent Müzelerinin Rolü: Antalya Kent Müzesi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Burdur, 2019)

ÖZET

Kentler günümüzde insan ilişkilerin yoğunlaştığı, değişim ve gelişmelerin olağanüstü bir hızda gerçekleştiği mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Şüphesiz hızlı gerçekleşen bu süreç, olumlu olduğu kadar olumsuz da bir takım çıktıları beraberinde getirmektedir. Bu olumsuzluklardan belki de en önemlisi ise kentin kimlik değerlerinde meydana gelen bozulmalardır. Kentin kimliğini oluşturan fiziki, tarihi, sosyal, kültürel ve çevresel pek çok değer bu süreç içerisinde yıpranmakta, hatta kaybolma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Birçok kent birbirine benzemekte, kimliksiz kentlerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bu bakımdan kentlerin bütün değerleriyle birlikte varlıklarının doğru okunup, yorumlanması büyük öneme sahiptir.

Kentler gün geçtikçe insanlık için daha önemli sorun yumakları ve ümit odakları oldukça, kentlerin geleceğinde rol oynayabilecek kurumlara olan ihtiyaç da artmaktadır. Bu doğrultuda ülkemizde özellikle son 20 yıldır yaygınlaşmaya başlayan kent müzelerinin, kent kimliğinin sürdürülmesine büyük katkısı bulunmaktadır. Klasik bir müze anlayışından uzak şekilde daha çok kentin kimlik değerlerini ön plana çıkaran, kentsel ve toplumsal hafızayı canlandıran, kentlilik bilincini geliştirip, kentlerin geleceğinin daha sağlam temeller üzerine inşa edilmesine hizmet eden kent müzeleri, kentler ve kentliler için en ehemmiyet teşkil eden kuruluşlardır.

Kent müzelerinin en son örneklerinden biri de Antalya’da kentlilerle buluşmak üzeredir. Son 50 yılda gerçekleşen göçlerle birlikte Antalya’da kent kimliği değerlerinin sürdürülmesi noktasında yaşanan sorunlarla birlikte, Antalyalı kimliği diğer kimlikler ardında kalma tehlikesi yaşamaktadır. Bu amaç doğrultusunda oluşturulmaya başlanan Antalya Kent Müzesi, bütünleştirici ve kaynaştırıcı eğitim faaliyetleri ile doğru bir kentlilik bilinci geliştirilip, kentsel kimlik değerlerinin gelecek kuşaklar için sürdürülebilir kılınması için çalışmalar yürütmektedir. Çalışmamızda Antalya Kent Müzesi’nin, kent kimliğinin sürdürülmesindeki rolü, gerçekleştirdiği çalışmalar ve hedefler üzerinden değerlendirilerek, özelde Antalyalıların, genelde ise Türkiye’deki tüm kentlilerin kendilerini sorgulayarak, kentlilik bilinçlerinin artırılması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Kent, Kent Kimliği, Kent Müzesi, Sürdürülebilirlik, Kentsel Bellek, Toplumsal Hafıza, Antalya Kent Müzesi*

2019, 142 sayfa

(BİLGİÇ, Mahir, The Role of City Museums in Maintaining City Identity: Antalya City Museum Example, Master Thesis, Burdur, 2019)

ABSTRACT

Nowadays, the cities are the places where human relations are intensified, and changes and developments occur at an extraordinary pace. Undoubtedly, this rapid process brings along positive as well as negative results. The most important thing of these negativities is probably the deterioration in the identity values of the city. The physical, historical, social, cultural and environmental values that make up the identity of the city are worn out in this process, and are even faced with the danger of being lost. Many cities resemble each other, and the number of unidentified cities is increasing day by day. In this respect, it is of great importance to read and interpret the assets of cities with all their values.

As the cities become more important problems for humanity and the focus of hope, the need for institutions to play a role in the future of cities is increasing. In this direction, the city museums, which have been spreading in our country especially for the last 20 years, have made great contributions to the maintenance of the city identity. Emphasizing the identity values of the city far more than a classic museum conception, revitalizing urban and social memory, developing urban consciousness and serving to build the future of cities on a more solid foundation, city museums are one of the most important institutions for cities and citizens.

One of the most recent examples of the city museums is about to meet with the urbanities in Antalya. With the migrations in the last 50 years, the identity of Antalya has the danger of staying behind other identities with the problems experienced in maintaining the city identity values in Antalya. Antalya City Museum, which is created for this purpose, carries out studies to develop an accurate urbanity awareness with integrative and fusing training activities, and to sustain urban identity values for future generations. In our study, the role of Antalya City Museum in maintaining the city's identity is assessed through the studies and objectives it has performed. Thus, it aims to increase the awareness of citizenship by questioning themselves in particular for urbanities in Antalya, and all the urbanites in Turkey in general.

Keywords: *City, City Identity, City Museum, Sustainability, Urban Memory, Public's Memory, Antalya City Museum.*

2019, 142 pages

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN.....	i
TEŞEKKÜR METNİ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR DİZİNİ	viii
TABLolar DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
GİRİŞ	1

I.BÖLÜM

KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. Kent.....	8
1.1.1. Kentlerin Tarihsel Süreci	11
1.2. Kentleşme.....	12
1.3. Kentlileşme	16
1.4. Kent Kimliği.....	19
1.4.1. Sürdürülebilir Kent Kimliği	24
1.4.2. Kent Kimliğinin Zarar Görmesine Neden Olan Etkenler	28
1.4.2.1. Göç	31
1.4.2.2. Küreselleşme	35
1.4.2.3. Kentsel Planlamalar ve Rant	38
1.5. Kent Belleği ve Toplumsal Bellek	41

II. BÖLÜM

KENT KİMLİĞİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ BAĞLAMINDA KENT MÜZELERİNİN İNCELENMESİ

2.1. Müze Kavramı.....	48
2.2. Kent Müzesi Kavramı	50
2.3. Kent Müzelerine Duyulan İhtiyaç	52
2.4. Kent Müzelerinin Amaçları ve Hedefleri.....	54
2.5. Kent Müzelerinin Tarihsel Seyri.....	56
2.6. Türkiye’de Kent Müzeleri.....	59
2.6.1. Samsun Kent Müzesi	59
2.6.2. İnegöl Kent Müzesi.....	62
2.6.3. Bursa Kent Müzesi.....	65
2.7. Dünyada Kent Müzeleri	67
2.7.1. Londra Kent Müzesi.....	67
2.7.2. Liverpool Kent Müzesi	69

III. BÖLÜM

ANTALYA KENT KİMLİĞİNİN SÜRDÜRÜLMESİNDE ANTALYA KENT MÜZESİ’NİN ROLÜ

3.1. Antalya Kent Tarihi.....	71
3.2. Antalya Kent Kimliği Değerleri.....	72
3.2.1. Antalya Kentinin Doğal Çevre Kimlik Değerleri	73
3.2.2. Antalya’nın Yapay Çevre Kimlik Değerleri	75
3.2.3. Antalya Kentinin Sosyo-Kültürel Kimlik Değerleri	76
3.2.4. Antalya Kentinin Sosyo-Ekonomik Kimlik Değerleri.....	80
3.3. Antalya Kent Müzesi Tarihsel Seyri	82
3.4. Antalya Kent Müzesi.....	85

3.4.1. Antalya Kent Müzesinin Bölümleri	86
3.4.1.1. Kent Belleği Merkezi	87
3.4.1.2. Eğitim ve İletişim Merkezi.....	89
3.4.1.3. Geçici ve Sürekli Sergiler Merkezi	90
3.4.1.3.1. Karain'den Günümüze Antalya ve Antalyalılar	92
3.4.1.3.2. Çağlar Boyunca Antalya'da Aile ve Evlilik Tarihi	92
3.4.1.3.3. Antalya'nın Doğası.....	93
3.4.1.3.4. Antalya Yönetimi ve Belediye Tarihi	94
3.4.1.3.5. Antalya Mutfak Kültürü	94
3.5. Antalya Kentindeki Kent Kimliğiyle İlişkili Paydaş Kurum ve Kuruluşlarla Gerçekleştirilen Görüşmelerin Kent Kimliğinin Sürdürülebilirliği Açısından Değerlendirilmesi.....	95
3.5.1. Amaç	95
3.5.2. Yöntem.....	95
3.5.3. Bulgular.....	97
3.5.4. Değerlendirme.....	116
SONUÇ.....	119
KAYNAKÇA	124
EKLER.....	135
ÖZGEÇMİŞ.....	142

KISALTMALAR DİZİNİ

ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
CAMOC	: Uluslararası Kent Müzeleri Komitesi
ÇEKÜL Vakfı	: Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı
Çev.	: Çeviren
Der	: Derleyen
E.t.	: Erişim Tarihi
ICOM	: Uluslararası Müzeler Konseyi
IUCN	: Dünya Doğayı Koruma Birliği
TKB	: Tarihi Kentler Birliği
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü
vd.	: Ve diğerleri

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1.1. Türkiye'de Kentsel - Kırsal Nüfusun Rakamları ve Oranları.	14
Tablo 1.2. Ekonomik Mekânın ve Sosyal Mekânın İçerikleri	18
Tablo 1.3. Kentsel Kimlik Bileşenleri.....	23
Tablo 1.4. Antalya İlinin 1975-2018 Yılları Arası Göç Verileri	34

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Samsun Kent Müzesi - Cumhuriyet Samsun'u.....	61
Şekil 2.2. Samsun Kent Müzesi-Sözlü Tarih	61
Şekil 2.3. İnegöl Kent Müzesi-Değişen ve Kentleşen İnegöl	63
Şekil 2.4. İnegöl Kent Müzesi-Zor Yıllar	63
Şekil 2.5. İnegöl Kent Müzesi-Göçler ve Göçmenler	64
Şekil 2.6. İnegöl Kent Müzesi-Osmanlı Devleti'nin Kuruluş ve İnegöl'ün Fethi	64
Şekil 2.7. Bursa Kent Müzesi-Bursa'da Zaman.....	66
Şekil 2.8. Bursa Kent Müzesi- İpek Kenti Bursa	66
Şekil 2.9. Londra Kent Müzesi-Secret Rivers: Tomorrow's Waters Talks.	68
Şekil 2.10. Liverpool Kent Müzesi- Little Liverpool	70
Şekil 3.1. Antalya Kepez Atatürk Heykeli Kent Fotosu	72
Şekil 3.2. Antalya Konyaaltı plajı.....	73
Şekil 3.3. Antalya Kaleiçi Hadrian Kapısı	76
Şekil 3.4. Antalya Elmalı Yağlı Güreş Festivali	78
Şekil 3.5. Antalya Piyazı.....	79
Şekil 3.6. Antalya Kent Müzesi Projesi	86
Şekil 3.7. Antalya Kent Müzesi Kent Belleği Merkezi Sözlü Tarih Çalışması	88
Şekil 3.8. Antalya Kent Müzesi Kent Belleği Merkezi Kütüphanesi Süreli Yayınlar	89
Şekil 3.9. Antalya Kent Müzesi Kalıcı Sergileri.....	92
Şekil 3.10. Antalya Kent Müzesi Antalya'da Evlilik, Gelenekler ve Hikâyeler	93
Şekil 3.11. Antalya Kent Müzesi - Antalya'nın Kuşları	94

GİRİŞ

Dünyamız, olağanüstü hızda bir değişim ve gelişim süreci içerisinde. Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra görülen bu süreçten, kentler de önemli ölçüde etkilenmişlerdir. Devrimler sonucu artan makinalaşma ve diğer teknolojik gelişmeler neticesinde bireyler, kendilerini kırdan kente doğru bir “kentleşme hareketi” nin içerisinde bulmuşlardır. Artan hızlı göç hareketleri sonucu gelinen kentlerde, bireyler göç ettikleri yerlerden yalnızca maddi değerlerini değil aynı zamanda kültürel, sosyal ve beşeri değerleri olan manevi değerlerini de birlikte getirmişlerdir. Bu yüzden kentlerin sahip olduğu öz kimliği, sürekli olarak geçmişinden uzaklaşmaya başlamış, bu yüzden de kentin yerel sakinleri kendilerini daima bir kimlik karmaşasının içerisinde bulmuşlardır.

Her kentin kendine özgü değerleri olan, geçmişin izlerini taşıyan, kent sakinlerinin kendilerini “oralı” hissetmelerini sağlayan bir kimliği vardır. Kent kimliği olarak adlandırılan bu kavram, kent imajını etkileyen; her kentte farklı ölçek ve yorumlarla kendine özgü nitelikler taşıyan; kültürel, sosyo-ekonomik, tarihsel ve biçimsel faktörlerle şekillenen; kentliler ve onların yaşam biçiminin oluşturduğu bütünlük olarak özetlenmektedir. Bu kent kimliği, bir kenti diğer kentlerden ayırmanın yanı sıra kendi içinde yaşayanlarla beraber, kenti gelecek kuşaklara taşımanın da anahtarı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Günümüzde gelinen noktada kentlerimiz için bu denli hayati öneme sahip olan kentsel kimlik değerlerimizin, büyük bir hızla gözlerimizin önünde teker teker yok olduğunu görmekteyiz. Kentsel planlama çalışmalarının eksikliği, küreselleşmenin sınır tanımazlığı, toprak rantının büyük seviyelere ulaşması, büyük kentlerimizdeki iç göç dalgaları ve belki de en önemlisi “kentleşme” ve “kentlileşme” kavramlarının içlerinin doğru bir biçimde doldurulamayıp özellikle de kentlileşmeyi yalnızca insan yoğunluğunun bir fiziksel bölgede artması olarak yorumlamamız, kentlerimizin kimlik değerlerini kaybetmesine zemin hazırlamaktadır. Şu anda birçok kentimizin nüfusunda artışlar meydana gelmekte, yani fiziksel olarak kentlerimiz büyümekte, ancak bu kentlerde ikamet eden bireylerimiz o kentin kentlisi olmaktan oldukça uzak bir pozisyondadır. Çünkü kente göç eden bireylerin belleğinde o kentteki kimlik değerleriyle ilgili en küçük bir kısıntı dahi bulunmamaktadır.

Kentler, içerisinde yaşayan kentlilerin hafızasıyla ayakta duran, her köşesinde geçmişten günümüze yaşanmışlıkların izlerini taşıyan, anlam yüklü mekânlardır. Bu yüzden kentleri bir bütün olarak algılayıp kimlik değerlerinin tümüyle gelecek kuşaklara aktarılabilmesini sağlamak en büyük hedefimiz olmalıdır. Bu aşamada kent ve kentli bütünleşmesi oldukça büyük öneme sahiptir. Kentler, ancak kentlilerinin bilinçli bir şekilde kenti sahiplenmeleriyle sürdürülebilirliğini sağlayabileceklerdir. Özellikle İstanbul, Ankara, İzmir ve Antalya gibi büyükşehirlerimizde bu bütünleşmenin sağlanabildiğini söylemek biraz güçtür. Çoğunlukla kente göçle gelmiş kesimlerinin oluşturduğu kentten kopuk yaşayan bireyler, içinde yaşadığı kentin hiçbir kimlik değerinden haberdar değil, kenti günlük aktivitelerin gerçekleştirildiği fiziki bir oluşum olarak görmektedirler.

Kentlerin yaşadığı bu zorlu süreçteki birçok problemin temelinde kimlik değerlerinden uzaklaşılması yatmaktadır. Özellikle küreselleşme ve modernleşme dinamiklerinin dayattığı zorunluluklar, kentlerin gerçek değerlerinden uzaklaşıp, fiziğiyle, kültürüyle, çevresiyle ve toplumsal ilişkileriyle tek tip bir kent olması yolunda kaçınılmaz bir baskı uygulamaktadır. Bugün gelinen noktada kentlerimizin çoğunda tanımlanabilir özgün kentsel kimlikler yitirilmiş, yeni kimlikler üretilmemiş ve “kimliksizleşme” sorunu yaygınlaşmaya başlamıştır. Bir kentten başka bir kente gidildiğinde farklılıklar değil benzerliklerin artmaya başlaması, şüphesiz geleceğimizin kentleri için en büyük tehlike arz eden durumların başında gelmektedir.

Kentlerin kimliklerini tehdit eden sorunlar ağı içerisinde varlıklarını devam ettirebilmeleri, ancak ve ancak geçmiş değerlerine sıkı sıkıya tutunmalarıyla mümkün olacaktır. Bu doğrultuda kentlerde ve günümüz ifadesiyle modern şehirlerde, kente ait kimliğin korunması ve kentlilik bilincinin geliştirilmesi, gelecek kuşaklara geçmişin değerlerinin aktarılabilmesi, kentte yaşayan farklı kültüre sahip, etnik ve toplumsal gruplar arasında karşılıklı hoşgörü, saygı ve ortak yaşama bilincinin geliştirilmesi ve geleceğin daha sağlam inşa edilebilmesi amacıyla kent müzeleri oluşturulmaktadır.

Kent müzeleri yalnızca geçmişe ait tarihi eserlerin sergilendiği mekânlar olmaktan ziyade kent kimliğinin muhafazası görevini üstlenen, herhangi birinin o kentle alakalı maddi ve manevi bütün değerler hakkında bilgi sahibi olabilmesinin mümkün olduğu mekânlar olması nedeniyle büyük öneme sahiptir. Çoğunlukla belediyelerin bünyeleri

altında faaliyetlerini sürdüren kent müzeleri, yerel yönetimler için, kent ve kentlilere sağlanan yol, su ve altyapı hizmetleri kadar ehemmiyet arz eden bir vazifedir. Çünkü kentlere yapılacak en büyük yatırım, kentin kimlik değerlerine sahip çıkabilen bilinçli kentliler yetiştirebilmektir. Kentlerin kimliğini unuttuğu, kentlilerin kentine yabancılaştığı bir ortamda ne kadar yatırım ve hizmet yapılırsa yapılsın, temeli sağlam inşa edilmediği için uzun soluklu bir beklenti içine girmek, hayal kurmaktan öteye geçemeyecektir.

Kent müzeleri, klasik anlamdaki müzelerden oldukça farklı bir vizyona sahiptir. Ülkemizde ise bu vizyon henüz net olarak anlaşılammış, müze isminin getirdiği ‘tarihi kalıntıların sergilendiği yer’ algısından ötürü hak ettiği değeri görememektedir. Kent müzeleri bir müze değil, eğitim meselesinin ön planda tutulduğu çok amaçlı kültür merkezleridir. Temelde kentlilik bilincinin yerleştirilip, kent kimliği değerlerinin sürdürülebilirliğini amaçlamaktadır. Bu yüzden çalışmamız özelinde kent müzelerinin, işlev ve fonksiyonlarının anlaşılıp, zihinlerde oluşan yanlış algıların yıkılması büyük bir önem arz etmektedir. Bu önemin aktarılabilmesi açısından çalışmamız özelinde incelenen Antalya Kent Müzesi de gerçekleştirdiği ve hedeflediği çalışmalarla, eşsiz kimlik değerlerine sahip Antalya için bir farkındalık ve bilinç oluşturulması açısından önemli bir yere sahiptir. Antalya gibi kozmopolit bir yapıya sahip kentte, gün geçtikçe kaybolmaya yüz tutan kimlik değerlerinin gün yüzüne çıkarılıp, korunarak, gelecek nesiller için sürdürülebilir kılınma girişimlerinin en somut örnekleri Antalya Kent Müzesi çatısı altında yürütülmektedir.

Çalışmamız için Antalya Kent Müzesi örneğinin ele alınmasının iki temel nedeni bulunmaktadır. Birinci nedeni, Antalya'nın Türkiye'de en fazla göç alan kentlerin başında gelmesinden kaynaklanmaktadır. Her yıl ortalama olarak 100.000 bireyin göç ettiği Antalya, 2017-2018 yılı verilerine göre 95.920 kişiyle en fazla göç alan dördüncü il konumundadır. Bu da doğal olarak sürekli şekilde kentin kimlik değerlerinin tahribata uğraması anlamına gelmektedir. Bu sorunlar silsilesinin en somut şekilde görülebildiği kentlerden birisi olması münasebetiyle Antalya Kent Müzesi'nin gerçekleştirdiği ve hedeflediği çalışmaların, tezimizin anlaşılabilirliğine katkısı daha fazla olacaktır. İkinci nedeni ise son yirmi yılda yaygınlaşmaya başlayan kent müzelerinin dünya standartlarına uygun, teknolojiyle bütünleşik, yeniliklere ve değişimlere açık en mükemmel örneklerinden birinin Antalya'da oluşturulmaya çalışılıyor olmasından

kaynaklanmaktadır. Bu doğrultuda yakın zamanda yeni kurulmakta olduğu Karaalioğlu Parkı'nda kentlilerle buluşacak olan Antalya Kent Müzesi'nin, Antalya ilinin kent kimliği değerlerinin sürdürülmesi noktasındaki işlevselliği ve rolü, kente ait tarihi, çevresel, kültürel, sosyal ve özgün entelektüel birikim ve değerler ile birlikte incelendikten sonra, Antalya Kent Müzesi ve Antalya kent kimliğiyle ilgili kurum ve kuruluşlara uygulanan paydaş analizi yöntemiyle gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde değerlendirilmeye çalışılmıştır.

- ***Çalışmanın Sorunsalı;***

Çağımızın fark edilmeyen en büyük tehlikelerinden olan kentlerimizin kimliksizleşme ve birbirine benzeme sorunu, aslında küresel ısınma, uluslararası göç dalgaları ve terörizm konuları kadar dikkat çekmesi gereken bir mevzuyken, daha çok arka planda kaldığı görülmektedir. Oysaki özgünlüklerin kaybedildiği, bir kenti diğer bir kentten ayıran değerlerin ortadan kalktığı bir dünyada, nerede yaşadığının ya da nereli olduğunun da bir önemi kalmayacaktır. Küresel bir köy misali yalnızca sınırlarla ayrılmış, birbirinin aynı olan kentlerde yaşamının verdiği ruhsuzluk ve aidiyetsizlik hissi gün geçtikçe daha şiddetli şekilde kendini hissettirmeye başlayacaktır. Bu yüzden bu soruna bir çözüm arayışıyla ortaya çıkan kent müzeleri, kent kimliklerini sürdürmede ne derece işlevsel olabilirler? sorusu, çalışmanın temel sorunsalını oluşturmaktadır. Bu sorunsalın çalışma özelinde Antalya Kent Müzesi'nin incelenmesi yöntemiyle irdelenerek en doğru cevapların verilebilmesi hedeflenmektedir.

- ***Çalışmanın Amacı;***

Olağanüstü yüksek bir hızda bozulma ve kaybolma süreci içerisine giren kent kimliklerimizin sürdürülebilir kılınması noktasında, kent müzelerinin ne derece işlevsel rollerinin olduğunun ortaya konması amaçlanmaktadır. Bu amaç, henüz ülkemizde yeni bir kavram olarak hayat bulmakta olan kent müzelerinin, gerçekten bir boşluğu doldurabilecek potansiyele sahip olup olmadıklarının irdelenmesine hizmet etmektedir. Bu genel amacın değerlendirilmesi için özelde Antalya Kent Müzesi'nin vizyon, misyon ve çalışmalarıyla birlikte paydaş analizi yöntemiyle ilgili kurum ve kuruluşlara yöneltilen sorularla çalışmanın en doğru sonuçlara ulaştırılması amaçlanmıştır.

- ***Çalışmanın Önemi;***

Çalışma birçok açıdan büyük öneme sahiptir. Birincisi son yıllarda yaygınlaşmaya başlayan kent müzeleri üzerine yapılan araştırmaların büyük çoğunluğunun arkeoloji, müzecilik ve mimarlık üzerine gerçekleştirilmesi, kent müzelerinin asıl ilgi alanı olan kent-kentli bütünleşmesi üzerine kurulu sosyal bilimler alanında çok fazla ele alınmadığından bu boşluğu doldurması ümidiyle oluşturulmuş olması açısından büyük önem taşır. Gerçekten de kent müzelerinin dünyadaki ortaya çıkış gayelerine bakıldığında daha çok kentlilik bilincini artırıcı ve kent ile kentli arasındaki ilişkileri kaynaştırıcı bir rol üstlendikleri görülmektedir. Oysaki ülkemizde isminden gelen bir yanılsama ile yalnızca müzecilik ve diğer ilgili alanların konusu olduğu düşünülmekte ve çok fazla üzerinde durulan bir konu olamamaktadır. Bu açıdan sosyal bilimler alanında bir başlangıç olması dileğiyle çalışmanın büyük bir öneme sahip olacağı düşünülmektedir.

İkinci bir önemi ise, gün geçtikçe hayatın daha fazla merkezinde yer almaya başlayan kentlerde, bu süreçte yıpranmaya başlayan kent kimliklerinin sürdürülebilir kılınması noktasında ortaya çıkan kent müzelerinin isimlerinin duyurulması ve faaliyetlerine etkin katılımın gerçekleşmesine hizmet etmesi açısından büyük önem taşıyacağı muhakkaktır. Ayrıca bazı kentlilerce halen klasik bir arkeoloji müzesi şeklinde düşünülen kent müzelerinin temel gayesinin, eğitim faaliyetleri sergileyerek, aslında kentlilik bilincinin geliştirilmesi olduğunun aktarılmasıdır. Bu doğrultuda Antalya özelinden Türkiye geneline, bir farkındalık ve bilinç oluşturularak kentlilerin kentlerini daha fazla sahiplenmesi sağlanarak, gelecek kuşaklar için sürdürülebilir bir kent mirası bırakmanın gerekliliğinin vurgulanması açısından da oldukça önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir.

Ayrıyeten çalışma sonunda bireylere ‘acaba kentimiz açısından kimlik değerlerimize ve belleğimize ne derece sahip çıkabiliyoruz?’ sorusunu sorduracak genel bir bakış açısı kazandırması açısından da önemli bir yere sahip olacağı hedeflenmektedir. Bununla birlikte, kent müzelerinin kentin geleceğine dair ne denli etkiler sunabileceğinin gösterilmesi ve Antalya örneğiyle diğer kent müzelerinin de kurulabilmesinin zemininin oluşturulabileceği düşüncesi, çalışmanın önemini ortaya koyan diğer noktalar olarak gösterilebilir.

- ***Çalışmanın Yöntemi;***

Çalışmada uygulanan yöntemlere bakıldığında ise, özellikle kavramsal çerçevenin oluşturulması sürecinde derin bir literatür çalışması gerçekleştirilmiştir. İmkânlar dâhilinde kaynakların birinci sahibine ulaşılması için gayret gösterilmiştir. Bu doğrultuda kütüphaneler ve internet kaynakları üzerinden 200'e yakın kitap, makale, haber kaynağı ve diğer birçok basılı kaynak gözden geçirilerek en uygun ifadelerin teze dâhil edilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Konunun arkeoloji, mimarlık ve müzecilik konularına kaymaması için yalnızca çalışma özelindeki kaynaklar incelenip teze aktarılması üzerinde durulmuştur. Ayrıca yazılı kaynaklara ek olarak, internet üzerinden dijital formlarda video ve sunumlar gibi güncel gelişmeler takip edilerek çağdaş bir çalışmanın ortaya konması için büyük çaba sarf edilmiştir. Çalışmanın örneklem kısmının oluşturulmasında Antalya Kent Müzesi birçok kez ziyaret edilerek, gelişmeler incelenmiş, yaptığı çalışmalar ve kaynaklardan faydalanılarak teze dâhil edilmesi sağlanmıştır. Son olarak da çalışmanın istenen hedefe ulaşması doğrultusunda Antalya Kent Müzesi ve Antalya kent kimliğiyle ilişkili kurum ve kuruluşlarla paydaş analizi yöntemi uygulanıp yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilerek sorular sorulmuş ve elde edilen bilgiler ışığında kent müzelerinin kent kimliklerinin sürdürülebilirliği bağlamındaki işlevsellikleri üzerine değerlendirmeler yapılmaya çalışılmıştır.

Tüm bu bilgiler ışığında, Giriş Bölümü'nde; sorunsal belirlenmiş, araştırma alanı seçim nedenleri ortaya konulmuştur. Çalışmanın amaç, önem ve kapsamının da belirtildiği bu bölümde ayrıca teze ilişkin çalışma yöntemi hakkında temel bilgilendirmeler yapılmıştır.

I. Bölüm'de, teorik çerçeve kapsamında şekillenen kent, kentleşme, kentleşme, kent kimliği, toplumsal ve kentsel hafıza gibi kavramlar, tezin ana sorunsalıyla bağlantısı kurulup, çalışma açısından bunların önemi belirtilip, çalışmanın sonraki bölümlerinin daha iyi anlaşılması açısından en önemli görülen noktalarına da değinilerek açıklanmaya çalışılmıştır.

II. Bölüm'de, çalışmamızın temel zeminini oluşturan kent kimliğinin sürdürülebilirliği ile kent müzeleri arasındaki ilişki ortaya konmuştur. Bu bölümde öncelikle kent müzelerinin kurulmasına zemin oluşturan nedenler, kent kimliğini tehdit

eden etkenler açısından incelenmiş, daha sonra kent müzelerinin amaç, ilke ve faaliyetleri, Türkiye ve dünyadan örnekler verilerek betimlenmeye çalışılmıştır.

III. Bölüm’de, çalışmamızın örneklem kısmını oluşturan Antalya Kent Müzesi’nin, kent kimliğinin sürdürülmesi bağlamındaki faaliyetleri, bünyesinde kurduğu ve ileride kurmayı hedeflediği bölümler ele alınarak incelenmiş, en sonunda ise çalışmanın amacının en doğru şekilde yansıtılabilmesi için Antalya Kent Müzesi ve Antalya kent kimliğiyle ilişkili kurum ve kuruluşlarla paydaş analizi yapılarak, yetkililere çalışmanın literatürüyle bağlantılı sorular sorulmuş, gerçekleştirilen görüşme ışığında en doğru sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Sonuç bölümünde ise, çalışmadan elde edilen bulgular neticesinde genel bir değerlendirme yapılmış, olumlu ve olumsuz taraflar belirtilerek, kent kimliğinin sürdürülmesi noktasında kent müzelerinin daha etkili olabileceği düşünülen bir takım önerilerde bulunulmuştur.

I.BÖLÜM

KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. Kent

Yeryüzündeki bütün canlılar hayatlarını idame ettirebilmek açısından birlikte yaşama düşüncesini benimsemişlerdir. İnsanoğlu da toplumsal bir varlıktır ve gerek ihtiyaçları karşılamaadaki yetersizlikleri, gerek psikolojik olarak iletişim kurma gereksinimi duymasından, gerekse de fitratından ötürü daima bir topluluk içinde yaşamaya meyilli olmuştur. Bu topluluk içinde yaşama eğilimi de önceki dönemlerde göçebe, daha sonrasında ise yerleşik hayata geçmeyi insanoğluna zorunlu hale getirmiştir. Yerleşik hayat ise dönemsel süreçler içerisinde günümüz kentlerinin doğmasını tabii hale getirmiştir.

Kent kavramı son yıllarda giderek önemi artan bir olgu haline gelmeye başlamıştır. Evrensel bir kavram olan kent, uygarlık anlamında Yunancada “polis”, Fransızcada “cite”, Arapçada “medine”, Almanya ve Saksonyadan İskandinavya’ya kadar oturma alanları için “burgh” ya da “borough”, Latince de yurttaş anlamında “urbs” ya da “civitas” olarak isimlendirilmiştir.¹ Ele alındığı disiplinlerin farklılığı ve sürekli değişim ve gelişim halinde olması sebebiyle tanımlaması oldukça güç bir kavram olarak karşımıza çıkan kentlerle ilgili ekonomik, sosyolojik, siyasal ve demografik birçok tanım yapılabilmektedir. En genel anlamıyla “Kent; sanayi, ticaret, hizmet gibi ekonomik etkinliği olan, tarımsal ürünler de dâhil olmak üzere her türlü ürünün dağıtıldığı, sınırları belirlenmiş bir alanda yoğunlaşmış nüfusun sosyal bakımdan tabakalaştığı, mesleki rollerin artarak farklılaştığı, dikey ve yatay hareketliliğin yaygın olduğu, çeşitli sosyal grupları barındıran, sivil toplumun organize olduğu, merkezi ve yerel yönetimi temsil eden yönetsel, hukuksal ve bunun gibi kurumların bulunduğu, bölgesel ya da uluslararası ilişki ağlarına sahip, kendine ait bir yaşam biçiminin ve bilincinin gelişmekte olduğu heterojen bir toplumdur.”²

¹ Leonardo Benevolo; Avrupa Tarihinde Kentler, Çev. Özden Arıkan, Alfa Yayınları, İstanbul, 1995, s.19.

² Hüseyin Bal; Kentsel Yapı ve Kentleşme Süreci, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2003, s.23.

Kenti sözlük anlamı bakımından da tanımlayacak olursak Kent Bilimleri Sözlüğündeki haliyle kent; “sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun, yerleşme, barınma, gidiş-geliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinmelerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşılarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimidir.”³

Kentlerin geçmişle gelecek arasında bir köprü vazifesi kurduğu ve daha sonraki bölümlerde detaylı şekilde ele alınacağı şekilde hepsinin kendilerine has, bir kenti başka kentlerden farklı kılan birer kimlikleri olduğu üzerinden tanımlama yapan Mumford ise kenti; “Başlangıçtan bu yana, uygarlık ürünlerini toplamak ve iletmek için özel olarak donatılmış, maksimum hizmetin minimum alanda sunulması amacıyla yeterince yoğunlaştırılmış, değişen gereksinimlere, büyümenin getirdiği karmaşık biçimlere yığılan toplumsal mirasa yer sağlayabilecek şekilde genişletilmiş bir strüktürdür” şeklinde tanımlamaktadır.⁴

Kentleri birçok farklı perspektiften değerlendirmek mümkün olsa da esasında kentler, köy karşılığı olmuş yerleşkelerdir. Bunun da en temel ögesini üretim ilişkileri oluşturmaktadır. Köylerde üretim tarıma ve hayvancılığa dayalı olarak gerçekleşirken kentlerde sanayileşmeye bağlı tarım dışı etkinliklere ve yoğun ticari faaliyetlere dayalı bir şekilde gerçekleşmektedir. Kentler aynı zamanda üretimin yapılma şekilleri olarak da köylerden farklılık göstermektedir. Gelişmiş üretim araçları sayesinde bir ürün köye kıyasla çok daha hızlı bir şekilde üretilebilmektedir. Çok daha hızlı üretim, doğal olarak da kentlerde çok daha hızlı bir tüketimi doğurmaktadır. Bu yüzden kentler savurgan ve bilinçsiz tüketimlerin köylere oranla daha fazla yaşandığı yerler olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵

Kentleri yalnızca ikamet edilen, fiziki beton yığınları olarak ifade etmek, bizi kentleri anlamamaya, dar bir çerçeveden bakmaya sürükleyecektir. Kentler semboller ve metaforlardır, düşünce şekli yaşam biçimleridir. İçinde yaşayan bireylerle birlikte

³ Türk Dil Kurumu Kent Bilim Terimleri Sözlüğü, 1980, <http://sozluk.gov.tr> (01.02.2019).

⁴ Lewis Mumford; Tarih Boyunca Kent Kökenleri, Geçirdiği Dönüşümler ve Geleceği, Çev. Tamer Tosun ve Gürol Koca, İstanbul, 2007, s.55.

⁵ Cihat Tunç vd; Kentleşme Sürecinde Dini Hayat, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı:11, 2001, s.131.

karşılıklı etkileşim içerisinde adeta canlı bir organizma gibi gelişim gösterirler. Kentler hem barındırdığı insanların davranış ve düşüncelerini etkileyen, hem de onların yaşam şekilleri neticesinde değişim gösteren değişime açık alanlardır.⁶ Kentlerin bir bütünlüğü ve içinde barındırdığı insanların aynası olup onları yansıttığını Maurice Aymard şu şekilde belirtmiştir; “Bir kent, ister büyük olsun ister küçük, içindeki evlerin, anıtların, sokakların toplamından çok başka bir şeydir; tıpkı bunun gibi sadece bir ekonomi, ticaret, sanayi merkezi de değildir. Toplumsal ilişkilerin mekânsal izdüşümü olarak kent, dünyevi olanı kutsal olandan, erkekleri kadınlardan, aileyi ona yabancı olan her şeyden ayıran sınır çizgileri ağının kendi içinde kesiştiği, aynı zamanda da onun yapısını oluşturduğu bir mekân görünümüyle karşımıza çıkar. Bu niteliği ile de, mükemmel bir şifre anahtarı sağlar.”⁷

Kentler aynı zamanda kendine özgü kalıpları ve değerleri olan, karşılıklı insan ilişkilerinin yoğunlaştığı, basit manada kır toplumunun karşıtı olan yerleşim yerleridir. Bu yüzden bir yerleşim yerinin kent olabilmesi için bazı özelliklere sahip olması gerekir. Bu özellikler şu şekilde sıralanabilir.⁸

- Belli bir nüfus büyüklüğüne ve nüfus yoğunluğuna sahip olması
- Tarımsal üretimden daha ileri bir üretim düzeyi olan sanayi üretimine geçmiş olması ve bununla birlikte hizmet sektörünün gelişmiş olması
- Yerleşim yerinin fiziksel alt yapısının belli bir düzeye ulaşmış olması
- Geleneksel aile yapısının çözülerek yerini çekirdek aile yapısına bırakmış olması
- Statülerin aileden gelmeyip, bireylerin kendi çabalarıyla kazanılmış olması
- Yerel değerlerin yerini, ulusal değerlerin veya evrensel değerlerin almış olması
- Eğitim düzeyinin kırsal kesimdeki eğitim düzeyinden yüksek olması ve çocuk bakım ve eğitiminde aile dışı kurumların gelişmiş olması
- Sosyal normların yerini, resmi denetleme kurumlarının almış olması,
- Nüfusun büyük oranda örgütlenmiş, karmaşık iş bölümüne ve yüksek uzmanlaşma düzeyine erişmiş olması

⁶ Hikmet Kavruk; Anakente Bakış, Hizmet İş Sendikası Yayınları, Ankara, 2002, s. 65.

⁷ Maurice Aymard; “Mekânlar”, Braudel, Fernand, Akdeniz: Mekân, Tarih, İnsanlar ve Miras İçinde, Çev. Necati Erkunt ve Aykut Derman, Metis Yayınları, İstanbul, 2007, s.120.

⁸ Rüstem Erkan; Kentleşme ve Sosyal Değişme, 3. Baskı, Bilimadamı Yayınları, Ankara, 2010, s.17-18.

- Geleneksel ilişkilerin (cemaatçi toplum tipinin) çözülüp bireysel ilişkilerin ya da bireysel çıkarların ön plana çıkmış olması

1.1.1. Kentlerin Tarihsel Süreci

Kentlerin tarih sahnesinde yer almaları uygarlıkların ortaya çıktığı günlere dayanmaktadır. Bu yüzden kentler ilk çağlardan günümüze var olmuş yerleşim yerleridir. Arkeolojik çalışmalar ilk çağdaki ekolojik açıdan uygun konumdaki Mezopotamya ile Nil Nehri çevresindeki verimli ve sulak topraklarda kentlerin kurulduğuna işaret etmektedir. Özellikle Mezopotamya çevresinde Sümerler tarafından kurulduğu kabul edilen ilk kentlerin, etrafı surlarla çevrili ve bir tapınak çevresinde diğer yapıların kurulmasıyla oluştuğu düşünülmektedir. İlk kentler incelendiğinde onların, hem ticari ve ekonomik bir uğraş sonucu ortaya çıktığı hem de ideolojik düşünceler çevresinde şekillendiği görülmektedir.⁹

Batı coğrafyasındaki kentlerin gelişimi ise Antik Yunan kentlerinin ortaya çıkması ile başlamıştır. Yunan kentlerinin, bugünkü devlet olarak nitelendirdiğimiz kuruluşların, minimize edildiği yerleşkeler olduğu belirtilmektedir. Bu dönemde kentler kırsal kesimden gözle görülür bir şekilde ayrılmaya başlamış, kültürel, ekonomik ve hukuki özellikleriyle merkezi bir yapı özelliği göstermeye başlamıştır.¹⁰

Orta Çağda ise kentler savunma ihtiyacı etkisiyle büyük surlarla çevrili, fazla büyümeyen ve tek işlevli kentler şeklinde görülmüştür. Özellikle onuncu yüzyıldan itibaren Avrupa'da hareketlenmeye başlayan ticari faaliyetlerle birlikte kırsal alanlardan kentsel alanlara göçler hızlanmış ve kent nüfusu hızlı bir şekilde artmaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak da başta limanlar olmak üzere elverişli yerlerde kentler kurulmuş, burjuva kentleri oluşmaya başlamıştır. Diğer kentlere nazaran ticaret yolları üzerinde bulunan kentler, dışarıdan gelen tüccarların da katkılarıyla kısa süre içerisinde çekim merkezleri haline gelmişlerdir.¹¹

⁹ Rana Aslanoğlu; Kent, Kimlik ve Küreselleşme, 2.Baskı, Ezgi Yayınları, Bursa, 2000, s.14.

¹⁰ Ensar Yılmaz ve Salih Çiftçi; "Kentlerin Ortaya Çıkışı ve Sosyo-Politik Açıdan Türkiye'de Kentleşme Dönemleri", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl 10, Sayı: 35, 2011, s.257

¹¹ Mehmet Karakaş; "Tarihsel Gelişim Sürecinde Kent Kısıtlı Tarihsellik Anlayışı Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım", Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:3, Sayı:1, 2001, s.127.

Kent kavramının gerçek anlamına kavuştuğu zaman ise Sanayi Devrimiyle gerçekleşmiştir. Sanayi Devrimiyle kentler, yeni üretim ve tüketim ağlarının geliştiği, geleneksel toplum yapısından çok daha farklı bir yapının olduğu yerleşim yeri haline gelmişlerdir. Önceki dönemlerdeki kentlerin büyümesini sınırlandıran bazı yapısal ve geleneksel tarzlar, bu dönemde hızlı bir şekilde değişerek aşılmaya başlamıştır. Kenti hem çevreleyen hem de sınırlandıran surların ortadan kalkması kentlerin gelişmesini en fazla tetikleyen etkenlerden olmuştur.¹²

Kentler 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ise küreselleşmenin öncülüğünde önu alınamaz bir şekilde gelişmeye ve değişmeye başlamışlardır. Özellikle 1980 sonrası dönemde bazı kentlerde aşırı şekilde büyüme, bazılarında tam tersine sert düşüşler görülmüştür. Dünya üzerinde artık, ülkeler değil kentler rekabet merkezleri haline gelmiş, kent ekonomileri, milli ekonomilerin kalkınma motoru olarak anılmaya başlamış, zamanla kentler güçlerini devletlerden değil, devletler güçlerini kentlerden almaya başlamıştır.¹³

1.2. Kentleşme

Kentler özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren tüm dünyada önemli çekim merkezleri haline gelmiştir. Artan sanayileşme ve ekonomik koşullar neticesinde yoğun şekilde nüfus artışı gözlemlenen kentlerde, bu sürece paralel olarak bir ‘kentleşme’ olgusu ortaya çıkmaktadır. Kentleşme, dar anlamda kent sayısının ve kentlerde yaşayan nüfusun artmasıdır. Bu nüfus artışının en önemli nedenleri, doğum oranlarının yükselmesi ve kırdan kente göçlerin artmasıdır. Fakat kentleşme sadece nüfus artışının gerçekleşmesi değildir. Nüfus artışı gerçekleşirken bireyler, insan gücüne dayalı tarım hayatından makinaya dayalı sanayi hayatına geçiş, dar mekânlı bir yaşantıdan geniş mekânlı bir toplum yaşantısına ve yeni sosyal münasebetlere geçiş olgusunu gerçekleştirmiş olurlar. Bu yüzden kentleşmenin geniş kapsamlı bir tanımını yapacak olursak; “Kentleşme, sanayileşme ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplumun yapısında artan oranda örgütlenme, iş

¹² Yılmaz ve Çiftçi; 2011, s.258.

¹³ Ash Amin, Stephen Graham; The Ordinary City, 2004, s.414’den Aktaran Nazlı Yücel Batmaz; “Küresel Kentlerin Yönetimi ve İstanbul İçin Bir Model Önerisi”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2010, s.35.

bölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikim sürecidir.”¹⁴

Dünyada kentleşme sürecinin başlangıcını, kentlerin ilk doğuşu olan ilk çağlara, yer olarak da Mezopotamya topraklarına kadar götürmek mümkündür. Ancak asıl anlamda kentlerin nüfus olarak yoğunluklarının artması, üretim ve yaşam biçimlerinin kayda değer bir şekilde değişkenlik göstermeye başladığı bu süreçteki en önemli kilometre taşı, 17. yüzyılda gerçekleşen Sanayi Devrimi olmuştur. Sanayi Devrimiyle birlikte İngiltere’de başlayan kentleşme daha sonraları Almanya, Fransa, Belçika gibi ülkelere yayılmıştır.¹⁵ Bu sürecin genel özelliği kentsel alanlardaki potansiyel işgücü ihtiyacı dolayısıyla kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru hızlı bir nüfus akınına ortaya çıkarmıştır. Bu göç dalgaları neticesinde de kentler; siyasal, ekonomik ve kültürel güçleri elinde bulunduran yerleşim yerleri oldukları için daima cazibe merkezleri olmuşlardır ve gelinen noktada kentleşme hareketleri öyle bir boyuta ulaşmıştır ki dünya nüfusu hızlı bir ivmeyle kentlere taşınmaktadır. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi’nin raporuna göre, dünyada kırsal alandan kentlere göç, 2050 yılına kadar artarak devam edecek ve bu tarihe dek 2,5 milyar kişi daha kent nüfusuna dâhil olacak. Bugün %55 olan kentlerde yaşayanların dünya nüfusuna oranı 2030’da %60’a, 2050’de ise %68’e yükselecek.¹⁶

Türkiye’de kentleşme hareketleri dünyadakinin aksine biraz daha geç gerçekleşmiştir. Avrupa’da sanayi devrimiyle ivme kazanan kentleşme hareketleri Türkiye’de ancak 2. Dünya Savaşı sonralarında görülmeye başlamıştır. 1950’li yıllara kadar çok fazla görülmeyen kentleşme hareketleri 50’li yıllardaki sosyo-ekonomik politikalar neticesinde hız kazanmıştır. 1927 yılında %24,2 ve 1950 yılında %25,0 olan kentsel nüfus oranı ilk kez 1985 yılında %53’e yükselerek kırsal nüfus oranını geride bırakmıştır. 1980 ve 2012 yılından sonra Türkiye’nin idari bölünüş yapısındaki bir takım değişiklikler sonucunda bazı bucak, belde ve köylerin mahalle yapılarak ilçe belediyelerine dâhil edilmesi ve kent olarak kabul edilmesi ile birlikte bu oran 2007

¹⁴ Ruşen Keleş; Kentleşme Politikası, 15. Baskı, İmge Yayınları, Ankara, 2016, s.37.

¹⁵ Ali Kemal Terzi; “Kent Ölçeğinde Çocuk Suçluluğu Çankaya Örnek Araştırması”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s.7.

¹⁶ <https://www.haberturk.com/kentten-mega-kente-1974171-ekonomi> (E.t. 22.03.2019).

yılında % 70,5'e, 2013 yılında %91,3'e ve günümüzde de 92,3 oranına kadar yükselmiştir. (Tablo 1.1.)

Türkiye nüfus sıralaması bakımından dünyanın en kalabalık 19.ülkesi konumundadır ve 2018 yılı itibariyle nüfusu 82.003.882'dir ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) raporlarına göre bu rakamın 2023 yılında 84.247.88'e, 2050 yılında ise 93.475.575'e ulaşması beklenmektedir. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre 2018 yılı sonu itibariyle; Türkiye nüfusunun %92,3'ü il ve ilçe merkezlerinde, %7,7'si belde ve köylerde yaşamaktadır. Türkiye'de 75 milyon 666 bin 497 kişi kentsel mekân olarak kabul edilen il ve ilçe merkezlerinde; 6 milyon 337 bin 385 kişi ise kırsal mekân olarak kabul edilen belde ve köylerde ikamet etmektedir. (Tablo 1.1.)

Tablo 1.1. Türkiye'de Kentsel - Kırsal Nüfusun Rakamları ve Oranları.

Yıllar	Kentsel Nüfus	%	Kırsal Nüfus	%
1927	3.305.879	24,2	10.342.391	75,8
1935	3.802.642	23,5	12.355.376	76,5
1940	4.346.249	24,4	13.474.701	75,6
1945	4.687.102	24,9	14.103.072	75,1
1950	5.244.337	25,0	15.702.851	75,0
1955	6.927.343	28,8	17.137.420	71,2
1960	8.859.731	31,9	18.895.089	68,1
1965	10.805.817	34,4	20.585.604	65,6
1970	13.691.101	38,5	21.914.075	61,5
1975	16.869.068	41,8	23.478.651	58,2
1980	19.645.007	43,9	25.091.950	56,1
1985	26.865.757	53,0	23.798.701	47,0
1990	33.326.351	59,0	23.146.684	41,0
2000	44.006.274	64,9	23.797.653	35,1
2007	49.747.859	70,5	20.838.397	29,5
2008*	53.611.723	75,0	17.905.377	25,0
2009	54.807.219	75,5	17.754.093	24,5
2010	56.222.356	76,3	17.500.632	23,7
2011	57.385.706	76,8	17.338.536	23,2
2012	58.448.431	77,3	17.178.953	22,7
2013**	70.034.413	91,3	6.633.451	8,7
2014	71.286.182	91,8	6.409.722	8,2
2015	72.523.134	92,1	6.217.919	7,9
2016	73.671.748	92,3	6.143.123	7,7
2017	74.761.132	92,5	6.049.393	7,5
2018	75.666.497	92,3	6.337.385	7,7

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine Göre İl Ve İlçe Merkezleri İle Belde Ve Köyler Nüfusu Ve Nüfus Artış Hızı, 2018, <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/tabloOlustur.do#> (E.t. 08.02.2019).

* Bir önceki yıla göre "il ve ilçe merkezleri" ile "belde ve köyler" nüfuslarındaki büyük farklılıkların ana nedeni, 5747 sayılı Yasa uyarınca yapılan idari bölünüş değişiklikleridir.

** Bir önceki yıla göre "il ve ilçe merkezleri" ile "belde ve köyler" nüfuslarındaki büyük farklılıkların ana nedeni, 6360 sayılı Yasa uyarınca yapılan idari bölünüş değişiklikleridir.

Türkiye'deki kentleşme hareketlerinin en temel özelliği hızlı gerçekleşmesidir. Kentler bu hızlı kentleşmenin ağırlığını kaldıramamıştır. Diğer bir özellikte gelişmiş ülkelerde kentleşme sanayileşme ile birlikte ilerlemiştir ancak Türkiye gibi gelişmekte olan ya da az gelişmiş ülkelerde kentleşme sanayileşmenin önüne geçmiştir.¹⁷ Türkiye'de de bu hızlı kentleşmeye paralel olarak sanayileşmeye elverişli ve hizmet sektörünün yoğun olduğu bazı kentler aşırı gelişmiş, diğer şehirler ise neredeyse hiç gelişmemiştir. Kentleşme belli alanlarda gerçekleşmiş olup o alanlarda da nüfus yığılması şeklinde olmuştur.¹⁸

Kentleşmenin siyasi, iktisadi, teknolojik ve sosyo-psikolojik sebeplerden oluştuğu görülmektedir. Her ülkenin sahip olduğu siyasi rejimler kentleşmeye farklı etki etmişlerdir. Kırsal alanda iş bulma ihtimalinin azalmış olması ve kentsel alanda iş bulma umudunun yüksek olması iktisadi sebep; radyo, televizyon ve internet gibi iletişim araçları ile kentlerde yer alan diğer fırsatlar hakkında fikir sahibi olabilmek teknolojik sebep; kan davaları, terör gibi olaylar neticesinde kentin daha rahat yaşanılabilir bir yer olduğu inancının oluşması sosyo-psikolojik nedenler arasında gösterilebilmektedir.¹⁹

Ticaretin 17. yüzyıldan sonra yaygınlaşmasıyla birlikte aşırı kentleşmenin de başladığı ve kentlerin yatay olarak değil dikey olarak büyümeye başladığı görülmektedir. Bu durum bir yandan binaların daha yüksek ve çok katlı şeklinde üretilmesi bir yandan da kentlerin sınırlarının genişlemesi, arsa fiyatlarında da yükselmelerin başlamasıyla rekabetin artması sonucunu doğurmuştur. Kentleşmenin hızla artması; yol ve kaldırımların yapılması, fabrikaların ortaya çıkması, çeşitli icat ve makinelerin gelişmesi

¹⁷ Mübeccel Kıray; "Modern Şehirlerin Gelişmesi ve Türkiye'ye Has Bazı Eğilimler", Kentleşme Yazıları, Bağlam Yayınları, İstanbul, 1998, s.20.

¹⁸ Ruşen Keleş; 100 Soruda Türkiye'de Şehirleşme, Konut ve Gecekondu, Gerçek Yayınları, İstanbul, 1972, s.7-8.

¹⁹ İnan Özer; Kentleşme, Kentleşme ve Kentsel Değişme, Ekin Yayınları, Bursa, 2004, s.60.

ve üretim araçlarının farklılaşması gibi olayların meydana gelmesinin hızlanmasına katkı sağlamıştır.²⁰

Nüfusun artması ve çeşitli yapılanmaların ortaya çıkmasının sonucu hızla devam eden kentleşme hareketi, kent mekânında gelişimi hızlandırmakta ve kente ait sosyal ilişkiler ve sosyal yaşam tarzlarını belirlemektedir. Kente özgü bu davranışlar kentlileşme olgusuyla aşağıdaki başlıkta incelenmektedir.

1.3. Kentlileşme

Kentleşme toplumda yapısal değişime neden olduğu gibi kentlileşmede de toplumsal tutum ve davranışlardaki değişim ve dönüşümü ifade etmektedir. Yer değişikliği geçiren her canlı, yeni geldiği ortama bir adaptasyon süreci yaşamaktadır. Bireylerin de göç ettikleri kente olan sosyalizasyon süreçlerine “kentlileşme” denilmektedir. Kentlileşme bir bağlamda kimlik dönüşümünü, kentli olma arayışını ifade etmektedir. Bu bağlamda; “kentleşme akımı sonucunda, toplumsal değişimin, insanların davranışlarında ve ilişkilerinde, değer yargılarında, tinsel(manevi) ve özdeksel(maddi) yaşam biçimlerinde değişiklikler yaratması sürecine kentlileşme denilmektedir”.²¹

Kentleşme ve kentlileşme ortak bir sürecin ürünüdür. Verimli bir kentlileşmede tıpkı kentleşmede olduğu gibi sürecin iyi bir tahlili ve planlı programlı hareketler neticesinde mümkün olmaktadır. Kentlileşmenin doğru anlaşılabilmesi için kentleşmenin istenilen seviyeye gelmiş olması gerekmektedir. Gelişen ve değişen çevrenin doğurduğu zorunluluklar bireyleri kentlere yönlendirmekte ve akabinde de bireyler, önce kentleşme daha sonrasında ise kentlileşmenin hırçın yüzüyle karşılaşmaktadır. Kente gelmeden önce hem kentin bireye iş, imkân ve kapasite olarak hazır olmaması hem de bireyin kente hiçbir öz tahlil yapmadan adeta ne çıkarsa bahtımıza şeklinde bir düşünceyi benimseyip gelmesi kentlileşmemenin temelini oluşturmaktadır. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde ne yazık ki bu argümanlar adeta uygunsuz bir zemine inşaat yapmak misali devamlı sağlıksız temeller üzerine oturtulmaya çalışılmaktadır.²²

²⁰ Yılmaz ve Çiftçi; 2011, s.257.

²¹ Ruşen Keleş; Kent Bilim Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara, 1980, s.71.

²² Davut Dursun; “Göçlerin Bunalttığı Şehirler”, İstanbul Dergisi, Sayı:2, 1999, s.30-31.

Kentlileşme süreci hemen gerçekleşen ve sonucunun net olarak alındığı, keskin çizgileri olan bir süreç değildir. Bazen kentlerde uzun yıllar yaşamasına rağmen halen kentlileşmemiş kesimleri görmek mümkündür. Onun için kentlileşmenin başarıya ulaşması için bu süreçte bireylerin bazı argümanları yerine getirmesi bir esas teşkil etmekte ve bunları yerine getirirken eğer göç ederek o kente gelmişse artık o kenti benimsemesi ve geride bıraktığı hayata sünger çekmesi büyük önem arz etmektedir ve bu anlamıyla kentlileşme; “kente göç eden insanların yeniden toplumsallaşma sürecini anlatan bir kavramdır.”²³ Birkaç yıl sonra kırsal hayatına geri döneceğini düşünen bireylerin hiçbir zaman tam anlamıyla kentlileşemediği şeffaf bir şekilde toplumda gözlemlenmektedir. Bunun için bireyler yaşantılarında ve tutumlarında kentlileşmenin verdiği bir takım sorumlulukları yerine getirmek zorundadırlar. Çalışmamız özelindeki kentin sahip olduğu kimliğinin sürdürülebilmesi için bünyesinde barındırdığı bireylerin de kentlileşmesi son derece önemlidir.²⁴

Kentlileşme bireylerin kentle olan ilişkilerinde birden fazla bileşenin benimsenmesi sürecini gerektirmektedir. Fakat genel manada bireyler kente geldikleri zaman iki temel süreçte kentlileşmelerini gerçekleştirirler ve bu süreçler ekonomik ve sosyal mekânlarının yeni geldikleri yerle olan bütünleşme süreçleridir.²⁵ (Tablo 1.2.)

Ekonomik olarak kentlileşmede bireyler kırsal alanlarda daha çok tarım ve hayvancılıkla meşguldürler. Fakat kentlerde bu işlerini sürdürebilmeleri pek mümkün değildir ya da sürdürse bile kentlileşebilme başarısına ulaşması neredeyse imkânsızdır. Bu yüzden bireyler öncelikle bir ekonomik değişim süreci geçirirler ve tarım ve hayvancılığın yerini, sanayileşmenin başını çektiği bir ekonomik anlayış alır. Kente yakışmayan ya da kent ile örtüşmeyen işportacılık, seyyar satıcılık, değnekçilik ve benzeri işler bireyin kentlileşmesinin önünde çok büyük engellerdir. Bu yüzden bireyler hayatlarını idame ettirebilmek için tamamıyla kentte ve kente özgü işlerle uğraşmaya başlarlar.²⁶

²³ İsmail Başaran; Kent ve Yerel Yönetim, Okutan Yayınları, İstanbul, 2008, s.21.

²⁴ Erol Kaya; Kentleşme ve Kentlileşme, İşaret Yayınları, İstanbul, 2017, s.67.

²⁵ Hamza Ateş ve Muharrem Eş; “Kent Yönetimi, Kentlileşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri” Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, İÜİF Yayını, Sayı:48, İstanbul, 2010, s.215.

²⁶ Deniz Tatlıdede; “Kentleşme ve Kentlileşme Bağlamında Türkiye’de Kentlilik Bilinci”, İstanbul Şişli Meslek Yüksekokulu Şişli Akademi Dergisi, Sayı:1, İstanbul, 2014, s.119-120.

Daha sonra ise sosyolojik olarak kentli insanın düşünce ve davranış biçimlerini sergileme, toplumun değer ve norm sistemini benimseme süreci geçirirler. Bireylerin kırsal kesimlerdeki sosyal ilişkilerinde aile ve komşuluk ilişkileri büyük öneme sahiptir. Toplumsal ilişkiler karşılıklı işbirliği bağlamında yürütülmekte olup, toplumda kabul gören inanç ve değerler, çoğunluğun benimsediği inanç ve değerler olagelmıştır. Kırsal kesimlerde istişareye önem verilip bu karara göre hareket etme ön plandadır. Kentsel kesimlerde ise bireylerin özgürlüğü daha ön plandadır. Bireyler kentteki koşuşturmaya ve rekabetin verdiği hırsla ve de çoğunlukla her koyun kendi bacağından asılır prensibiyle önce kendilerini kurtarma derdine düşmektedirler.²⁷

Tablo 1.2. Ekonomik Mekânın ve Sosyal Mekânın İçerikleri

Ekonomik Mekân	Sosyal Mekân
Kişinin Altyapısı	Kişinin Altyapısı
Ekonomik değer üretme, elde etme ve kullanma biçimleri	Benimsenen tüm sosyal ve dinsel değerler düzeni, inançlar, türlü konular dahi tutum ve davranışlar;
-Tutulan işlerin türleri	-Siyasal tutum ve davranışlar
-Gelir türleri	-Dayanışma ve yardımlaşma konusunda benimsenen değerler
-Geliri kullanma biçimleri	-Örgütlenme biçimleri
-Varlıklar	-Uyulan benimsenen gelenek ve görenekler
Ekonomik Mekânın Öğeleri	-Eğitim ve öğretim konusunda tutum ve davranışlar
-Varlıklar (Kır-Kent)	-Bilgilenme biçimleri
-Ücret Gelirleri (Kır-Kent)	-Dini tutum ve davranışlar
-Varlık Gelirleri (Kır-Kent)	-Hak arama yöntemleri
-Karşılıklar	-Kadın ve erkeklerle ilgili düşünce, tutum ve davranışlar
-Yatırımlar	-Toplumdaki farklılıkları açıklama biçimleri ve gereçler

Kaynak: S. Kemal Kartal, Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye’de Kentleşme, Adım Yayınları, 2.Baskı, Ankara 1992, s.51.

Kentli nüfus, her türlü yaptığı eylemde bir hesap verebilirlik ve estetik kaygı gözetme içerisindedir. Belli bir edep ve düzen içerisinde konuşmaya, kılık kıyafet seçimi ve bakımına ve yüreğinden çok aklıyla hareket etmeye kendini şartlandırmıştır. Ayrıca bulunduğu çevrenin düzensizliklerini ortadan kaldırıp çözüm önerileri üretmeye ve sivil

²⁷ Kaya; 2017, s65-66.

toplum faaliyetlerine aktif olarak katılmaya, sanatsal faaliyetlerde bulunmaya, kentnin kültürel değerlerini korumaya çalışmaya, hakların ve sorumlulukların bilincinde olmaya, milli ve insani sorunlara karşı duyarlı olmaya, planlı ve programlı hareket etmeye özen gösterir.²⁸

Bireyin bütün bu süreçler sonunda eylemsel olarak her ne kadar bütün işlemleri yerine getirse bile yapması gereken en son ve en önemli bir aşama daha vardır ki, bu da zihinsel olarak kendini kentlileştirebilme aşamasıdır. Çünkü yerleşmiş kalıpları birdenbire değiştirmek oldukça zordur. Birey kentleşmeyi beyninde ve kalbinde gerçekleştirebildiği ölçüde kentlileşecektir. Bu süreçte birey özellikle dışlanma hissini yaşamamak için her türlü sosyal aktivitelere katılım göstermeye çalışmalıdır. Veyahut da konumuza örnek teşkil eden belediyelerin, sivil toplum kuruluşlarının veya diğer resmi makamların sunduğu kentli olma, kentin kültürünü benimseme ve o kentle bütünleşmede büyük önem sahibi olan kent müzelerinden istifade etmesi, sürecin başarıya ulaşmasını kolaylaştırmaya katkı sağlayacaktır.

Kentleşme uzun bir süreci ifade etmektedir.²⁹ Bazıları bu süreci başarıyla atlattılar ve kente ayak uydururlar, bazılarıysa sürecin verdiği yükü kaldıramayıp pes ederler ve böylece kentleşememiş bir grup oluşur ve bu grup da ileride değineceğimiz kent kimliklerinin sürdürülebilirliğini zedeleyen kimlik çatışmalarının temelini oluşturmaktadır.

1.4. Kent Kimliği

Dünya üzerindeki her bireyin onu başkalarından ayıran ve onu özel kılan bir kimliği vardır. “Kim olduğuna karar vermek, kişinin varoluşunun ifadesi, bireyin bütün şartlarda sahip olduğu özelliklerin toplamı”³⁰ olarak tanımlanan kimlik bireye özgüdür ve doğumundan ölümüne dek onunla birlikte yaşar. Nasıl ki her bireyin bir kimliği varsa o bireylerin içinde yaşadığı kentleri de bir başka kentten ayıran bir kent kimliği vardır.³¹

²⁸ Hüseyin Bal; Kent Sosyolojisi, Turhan Yayınları, Ankara, 1999, s.65-66.

²⁹ Kemal Kartal; Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye’de Kentleşme, Adım Yayınları, Ankara, 1992, s.50-51.

³⁰ Reşit Kayan; Vahyin Gölgesinde Kimlik İnşası, 16.Baskı, Çıra Yayınları, İstanbul, 2016, s.11.

³¹ Şafak Kaypak; “Antakya’nın Kent Kimliği Açısından İrdelenmesi”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl:2010, Cilt:7, Sayı:14, s.374.

“Kent kimliği; kent imgesini etkileyen, her kentte farklı ölçek ve yorumlarla kendine özgü nitelikler taşıyan, fiziksel, kültürel, sosyo-ekonomik, tarihsel ve biçimsel faktörlerle şekillenen, kentliler ve onların yaşam biçimlerinin oluşturduğu, sürekli gelişen ve sürdürülebilir kent kavramını yaşatan, geçmişten geleceğe uzanan büyük bir sürecin ortaya çıkarttığı anlam yüklü bütünlük” olarak tanımlanmıştır.³² Kısacası Kent kimliği kenti kent yapan değerlerin bütünü, manasıdır.

Son zamanlardaki tüketim ve yaşam biçimlerindeki hızlı ve önlenemez gelişmeler, dünyamızı tek tip bir yerleşim yerine dönüştürme eğilimindedir. Dünyanın bir ucundaki gelişme diğer ucuna saniyeler içinde ulaşabilmekte, bireylerin yaşam şekilleri, alışkanlıkları bu doğrultuda büyük oranda benzerlik göstermeye başlamaktadır. Küreselleşme adı verilen bu kavram önüne aldığı bütün olguların özgünlüğünü kaybetmesine, temel değerlerini yitirmesine neden olmaktadır. Bu yüzden kentlerin sahip olduğu kimliklerini anlamak büyük önem arz etmektedir ve bu kimlik kentlere ve topluma aşağıdaki gibi bazı önemli katkılar sağlamaktadır;³³

- Kentin kimliğinin olması, en başta onu diğer kentler arasından ayrılıp, tanınır hale gelmesini sağlar,
- Büyüme modeli kent kimliğine uygun biçimde gelişir,
- Kentin var olan kimliğine zarar verecek kullanımlar en baştan reddedilir,
- Toplumsal duyarlılık kent kimliğine bağlı olarak artar,
- Yapılması düşünölen yatırımlarda nitelik ve uygunluk aranmaya başlanır,
- Kentsel kaynakların kullanımı kent kimliğine paralel olarak rasyonalize olur.

Kentlerin kimlikleri birçok farklı biçimde şekillenebilir. Kentlerin kimliklerini yalnızca fiziksel mekânlara bakarak yorumlamak bizi onları eksik anlayamaya sevk edecektir. Çünkü kent kimlikleri kentnin mimarisi ve coğrafi yapısı gibi somut; kültürel ve politik özellikleri, örf ve adetleri, yaşam biçimleri gibi soyut birçok faktörün bir araya gelmesi sonucu oluşmaktadır.³⁴ Bu özelliklerin bazılarının baskın olmasına göre kentlerin

³² Şölen Demirseren Çöl; “Kentlerimizde Kimlik Sorunu ve Günümüz Kentlerinin Kimlik Derecesini Ölçmek İçin bir Yöntem Denemesi”, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1998, s.13.

³³ Cüneyd Demir; “Kent Kimliği Geliştirme Sürecinde Mekânsal Model Tasarımı ve Kent Plancılarının Rolü”, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayınları, Sayı:37, 2006/3, s.117.

³⁴ Nevval Çizgen; Kent ve Kültür, Say Yayınları, İstanbul, 1994, s.36.

kimlikleri o çerçevede şekillenmektedir, örneğin dünyada Vatikan'ın dini özelliği sebebiyle Papalık merkezi olmasıyla, Venedik'in coğrafi yapısı nedeniyle şehir içindeki su kanallarıyla, Dubai'nin yüksekliği yüzlerce metreyi bulan gökdelenleriyle bilinmesi, ya da ülkemizde İstanbul'un tüm dünya tarafından kabul edilen tarihi geçmişiyle, Muğla'nın zengin deniz kenarı tatil köyleriyle ve Afyon'un sucuğu ve kaymağıyla, Urfa'nın çiğ köftesi ve isotuyla, Adana'nın kebabıyla, Gaziantep'in fıstığı ve baklavasıyla, İzmit'in pişmaniyesiyle, Kayseri'nin ise pastırması ve mantısıyla öne çıkan beslenme ve mutfak kültürüyle bilinmesi gibi.³⁵

Birçok kentin kimliği uzun süren değişim ve gelişim süreçleri sonucunda oluşmaktadır. Bu yüzden kentlerin yalnızca son hallerine bakarak bir değerlendirme yapmak bizi yanıltıcı sürükleyecektir. Kentlerin detaylı analizleri yapıldığında üzerinde yaşamış olan ilk insanlardan dahi bir izler taşıdığı görülmektedir. Yüzyıllar öncesindeki bir savaştan kalma yıkık dökük bir duvar dahi kentin kimliğinin bir parçası olabilmektedir. Onun için bir kentin kimliğini irdelerken geçmişten günümüze derinlemesine bir değerlendirme yaparak yorum yapmak çok daha olacaktır.

Kentlerin kimliklerinin oluşmasında doğal, sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik ve insanlar tarafından oluşturulan fiziki mekânlar temel etkenlerdir. (Tablo 1.3.) Doğal faktörler, özellikle kentin sahip olduğu coğrafi özellikler neticesinde elde ettiği kimliği oluşturur. Bir kentin iklim bakımından yağışlı ya da kurak olması, bitki örtüsü bakımından zengin olup olmaması, deprem gibi doğal afetlere açık olup olmaması onları diğer özelliklerinden daha öne çıkarabilir.³⁶ Örneğin Rize'nin bol miktarda yağış alması ya da Antalya'nın aşırı sıcak havalarıyla öne çıkması gibi.

Sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik faktörler kentin barındırdığı insanları ve o insanların oluşturduğu toplum ya da her türlü zümreyi içermektedir. Bireyler hem bulunduğu kentin kimliğinden etkilenir, hem de kendi kimliğiyle kentin kimliğini etkiler. Toplumun sahip olduğu kültür, inanç, gelenek görenek ve ekonomik yaşam neticesinde kentte de bazı değişiklikler meydana gelir. İnanca bağlı olarak yapılan ibadet yerleri, kültürel etkinliklerin düzenlendiği açık alanlar o kentin kimliğinin oluşmasına hizmet

³⁵ Nuri Bilgin; "Sosyal Düşüncede Kent Kimliği", İdeal Kent Dergisi, Sayı:3, Mayıs 2011, s.41.

³⁶ Mehmet Ocakçı; "Şehir Kimliği ve Çevre İlişkileri, Kent ve Çevre Planlamaya Ekolojik Yaklaşım", 17. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu, İstanbul, 1995, s.163-170.

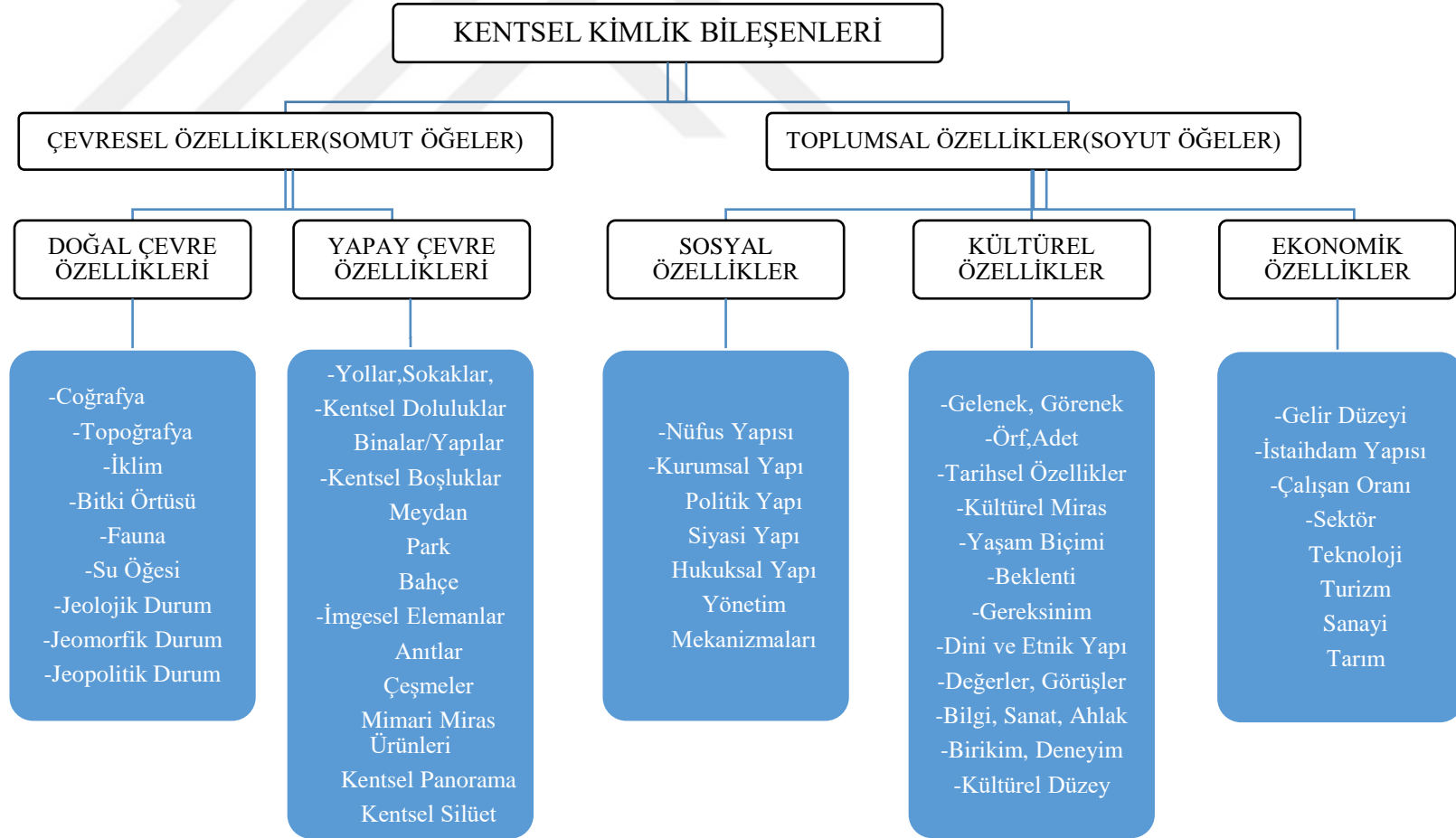
edebilmektedir.³⁷ Örneğin birçok camiye ev sahipliği yapan İstanbul'un, bu tarihi ve kutsal yapılar nedeniyle manevi bir kimliğe sahip olması gibi.

Son olarak da kent kimliğini, insanlar tarafından oluşturulan fiziki mekânlar oluşturmaktadır. İnsanların ister sanatsal faaliyetler sonucu oluşturmuş olduğu, ister teknolojik gelişmeler neticesinde oluşturmuş olduğu, isterse de kamusal bir ihtiyaçtan dolayı oluşturmuş olduğu yapılar kentin kimliğinin oluşmasında önemli yere sahiptir.³⁸ Örneğin dünya üzerinden, Paris denilince akla gelen Eyfel Kulesi, New York'ta Özgürlük Heykeli gibi yapılar, ya da ülkemizden Ankara'da bulunan Anıtkabir ya da birçok kentimizde bulunan saat kuleleri kentlerin kimliğinin oluşmasına ve ayırt edici bir konuma gelmesine hizmet etmektedirler.

³⁷ Mehmet Ocakçı; "Kimlik Elemanlarının Şehirselleşmeye Yönlendirici Etkisi", Kentel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, Kentel Tasarıma Ekolojik Yaklaşım, İstanbul, 1994, s.239-245.

³⁸ Ocakçı; 1994, s.240.

Tablo 1.3. Kentsel Kimlik Bileşenleri

Kaynak : Topçu, (2011) Kent Kimliği Üzerine Bir Araştırma : Konya Örneği s.1053'den Uyarlanmıştır.

1.4.1. Sürdürülebilir Kent Kimliği

Sürdürülebilir kent kimliğini açıklamadan evvel sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kent kavramlarının açıklanmasında fayda bulunmaktadır. Sürdürülebilirlik kavramı ilişkilendirildiği konunun içeriğine göre farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. İlk olarak 1982 yılında Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) tarafından kabul edilen Dünya Doğa Şartı belgesinde yer alan kavram burada; “İnsanların yararlandığı ekosistem, organizmalar, kara, deniz ve atmosfer kaynaklarının optimum sürdürülebilirliğini başarabilecek biçimde yönetilmeleri gerektiği, ancak bunun ekosistemlerin ve türlerin bütünlüğünü tehlikeye atmayacak biçimde yapılması öngörülmektedir.” şeklinde geçmektedir.³⁹ Sürdürülebilirliğin esas manada ortaya çıkışı, görüldüğü üzere çevreyle ilgili değerlerle ilişkilendirilerek bu değerlerin gelecek kuşaklara en verimli şekilde aktarılması temeline dayanmaktadır.⁴⁰ Daha sonraları ekonomiyle de çokça bağdaştırılan sürdürülebilirlik günümüzde siyasal, sosyal, ekonomik, demografik, çevresel ve kültürel birçok disiplinle birlikte anılan ‘yeni çağın eğilimi’ şekline dönüşen popüler bir olgu haline gelmiştir. Bu yüzden en genel ve açık haliyle sürdürülebilirlik “ele alındığı disiplinin içeriğine göre değişiklik gösteren fakat temel amacı gelecek nesillerin ihtiyaçlarını gözeterek bugünün ihtiyaçlarını karşılama olan bir kavramdır. ” şeklinde özetlenebilmektedir.

Sürdürülebilirliğin mekânsal boyutu olan sürdürülebilir kentler ise günümüzde sıkça duymaya başladığımız canlılığını koruyan sürdürülebilirlik ile yakından ilişkili olan bir kavramdır.⁴¹ Özellikle 1990’lı yılların sonralarına doğru ‘sürdürülebilir yerleşme’ olgusu adı altındaki kavram ilk kez 1996 Habitat II Zirvesi’nde “21. yüzyıla girerken, sürdürülebilir insan yerleşimleri için pozitif bir vizyon, ortak geleceğimiz için umut duygusu ve herkesin itibar, sağlık, güvenlik, mutluluk ve umut dolu nezih bir hayat vadeden güvenli bir evde yaşayabileceği, bütünüyle faydalı ve cazip bir meydan okumaya katılmayı teşvik ediyoruz.” şeklinde dile getirilmiştir. Daha sonra açık ve net bir şekilde

³⁹ Kadir Hakan Yazar; “Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Çerçevesinde Orta Ölçekli Kentlere Dönük Kent Planlama Yöntem Önerisi”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2006, s.3-5.

⁴⁰ F. Stuart Chapin III vd.; “Principles of Ecosystem Sustainability”, American Naturalist, Cilt:148, Sayı:6, Aralık 1996, s.1017.

⁴¹ Yusuf Şahin; Kentleşme Politikası, 7. Baskı, Ekin Yayınları, Bursa, 2018, s.33.

2000 yılında Rio’da düzenlenen ‘Sürdürülebilir Kent Konferansı’nda “Sürdürülebilirlik kavramı kente uygulandığında, kentsel alanın ve bölgesinin, toplumun arzu ettiği yaşam kalitesi düzeylerinde işlevlerini sürdürmeye devam etmesi, ancak bunu yaparken mevcut ve gelecek nesillerin seçeneklerini kısıtlamaması ve kentsel sınırlar içinde ve dışında olumsuz etkilere neden olmaması anlamına gelmektedir.”⁴² diye bahsedilmiştir.

Kent kimliklerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması, gelecek planlamalarının en elzem şartlarından birisidir. Bu doğrultuda kent kimliklerinin sürdürülebilmesi için politikalar oluşturan Avrupa Kentsel Şartı’nın 2. Bildirisi’nin de altını çizerek üzerinde durduğu konulardan birisi olan kentlerin kimliklerinin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması ilgili bildirim sonuç kısmında şu şekilde dile getirilmektedir: “Kentlerimizin ve kasabalarımızın çok gerilere giden bir tarihleri olduğunu ve bunlara kültürlerimizin geniş perspektifinden bakılması gerektiğini biliyoruz. Bizler, geçmişe ve ortak belleklerimize uzanan bu köklerin aynı zamanda, kendimizi geleceğe güçlü bir kimlikle yansıtabilmemizi olanaklı kılacağına inanıyoruz. Tek bir kentsel gelişme modeli önermiyoruz. Kent ve kasabalarımızın kendi kişilikleri kimlikleri var; hepsi farklıdır ve bu çeşitlilik Avrupa için bir fırsattır.”⁴³

Sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kent ve kent kimliği gibi birçok kavramı bünyesinde barındıran sürdürülebilir kent kimliği ise, her kentte ayrı anlam ve yorumlar barındıran, o kente has fiziksel, tarihsel, kültürel ve sosyo-ekonomik değerlerin şekillendiği, kentlilerin ve onların yaşam biçimlerinin oluşturduğu, anlam yüklü bütünlük olan kent kimliğinin, benimsenip, korunup, sorumluluk bilinciyle gelecek kuşaklara taşıma bilinciyle hareket etme prensibi üzerine kurulmuştur.

Dünyamız 21. yüzyılın başını çektiği son yıllarda önu alınamaz bir şekilde gelişim ve değişim göstermektedir. Bu değişimler savunmasız durumda bulunan kentlerin kimliklerini de olumsuz şekilde etkilenmeye açık duruma getirmektedir. Kentlerdeki kimlik problemlerinin en temel etkeni olarak karşımıza göçler çıkmaktadır. Geleneksel ve tarımsal topluluklardan kentsel sanayi ve hizmet sektöründeki modern ve akılcı

⁴² Marco Keiner; “Sustainability Oriented Urban Development A General Introduction With Case Studies From Gaborone, Johannesburg and Santiago de Chile” ETH Zurich Journal, 2005, s.12-13.

⁴³

http://www.tbb.gov.tr/online/kitaplar/avrupa_kentsel_sarti_2017/html5forpc.html?page=0&bbv=0&pcode= (E.t. 04.03.2019).

örgütlenmelere doğru gerçekleşen göçlerde bir yandan göç eden kesim kendi kimliğini sürdürme ısrarı içerisinde olmakta, bir yandan da göç ettiği yerdeki kentin kimliğine ayak uydurma sorunsalı ile baş etmek zorunda kalmaktadır. Bu sorunsaldan başarısız çıkan topluluklar ‘kimliksiz’ ya da ‘kimlik karmaşası yaşayan’ kesimleri oluşturmaktadır. Bu kimliksiz kesimler ise daha sonrasında ‘kimliksiz kentlerin’ doğmasına sebebiyet vermektedirler. Kentlerde görülen bu kimliksizleşme sorunsalı uzun vadede bireylerin kimliklerine de yansımakta ve bireyin kentten aldığı anlam ile kente kattığı anlam ilişkisi zayıflamakta ve bunun sonucu olarak da kentli birey de kendisini kente ait hissetmeme duygusu gelişmekte ve kimliksiz bireylerin sayısında gözle görülür artışlar yaşanmaktadır.⁴⁴

Bir topluluğun içinde yaşadığı kentin kimliği ile olan bütünleşme başarısı, sürdürülebilir kentsel-kültürel gelişmenin son derece önemli bir bileşenidir. Toplumla kaynaşmayan ya da toplumların sahiplenmediği kentler ne kadar derin bir geçmişe sahip olursa yok olmaya mahkûm olacaklardır. Yalnızca kentin kimliklerinin sürdürülmesi için değil aynı zamanda kentteki sosyal, ekonomik, kültürel, siyasi ve teknolojik bütün gelişmelerin kökeninde kent-toplum kaynaşması yer almaktadır.⁴⁵ Kentlerin kimlikleri ancak ve ancak bünyesinde barındırdığı bireylerin o kenti sahiplenmesi ile sürdürülebilir olacaktır ve bu sahiplenmenin gerçekleştirilebilmesi için de kentlerin bazı temel yapıtaşlarını bünyesinde barındırması gerekmektedir. Bunları;

- İyi tasarlanmış bir mekân
- Doğa ile bütünleşmiş bir çevre
- Korunmuş kültürel ve tarihi miras olarak özetlemek mümkündür.⁴⁶

Kentlerin özellikle küreselleşme, hızlı kentleşme ve göç sonucunda son yıllarda siyasal, sosyal ve kültürel yaşam örgütleri çözülerek kolektif bilinçleri zayıflamıştır. Giderekten birbirine benzemeye başlayan kimliksiz kentlerin sayısı, sürdürülemez kentlerin de sayısının artmasına neden olmuştur. Bu yüzden kentlerin somut ve somut

⁴⁴ Demet Gülhan; “Sürdürülebilir Kent ve Kentsel Kimlik Örnekler: Birgi ve Bergama”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2016, s.4.

⁴⁵ Ljubinko Pušić; “Sustainable Development And Urban Identity: A Social Context”, Jurnal Spatium, Sayı:11, 2004, s.4.

⁴⁶ Çöl; 1998, s.13.

olmayan kültürel miras değerleri yok olmayla karşı karşıya kalmaktadırlar.⁴⁷ Özellikle Türkiye’de derin bir geçmişin izlerini taşıyan kentlerin bu noktada daha fazla üzerine düşülerek öz kimliklerinin öne çıkarılıp her türlü tehlikeye karşı korunması büyük önem arz etmektedir.

Hemen hemen yeryüzündeki her kentin kendine özgü bir kimliği vardır. Her ne kadar belli bir orana dek benzerlikleri var olsa da her kentin özünden gelen farklı bir kimliği vardır. Uzun bir zaman diliminde oluşan bu kimliklerin elbette ilelebet değişmez kalması ütopyik bir yaklaşım olacaktır. Fakat bu değişimin özünü koruyarak ve mevcut kimlik etrafında gerçekleşmesi arzu edilen şekildedir. Aslında sürdürülebilirlikteki mantık da tam burada karşımıza çıkmaktadır. Sürdürülebilir kent kimliği deyince kente ait bütün değerlerin aynen alınıp gelecek kuşaklara taşınması değil, çağın gerektirdiği ölçülerde kentin öz değerlerini zedelemeyen planlı ve kontrollü şekillerde gelecek kuşaklara aktarılmasıdır.⁴⁸

Hepimiz başta dünya olmak üzere yaşadığımız coğrafya ve kentlerin konukları konumundayız. Bu yüzden bizden sonra gelecek konuklara, sahip olduğumuz mirası en güzel bir şekilde aktarmak en önemli vazifelerimizdendir. Fakat gelecek kuşakların ihtiyaçlarını yalnızca çevresel bileşenler üzerinden değerlendirmeye çalışmak bizleri yanılgıya sürükleyecektir. Çünkü bireylerin çevreye olduğu kadar tarihe, kültürel ve sosyal değerlere de ihtiyacı bulunmaktadır. Tarihinden, kültüründen, dilinden kopuk kuşakların eninde sonunda kimiksizleşip yok olmaya mahkûm olacakları su götürmez bir gerçektir.⁴⁹

Böyle bir durumun önüne geçilebilmesi ve kentleri tekdüzelikten kurtarıp kimlikleriyle birlikte gelecek kuşaklara taşımanın en önemli sorumluluğu ise biz bireylere düşmektedir. Bireyler kentlilik bilinci içerisinde gelecek kuşakları düşünerek adımlar atarlarsa hem kentin kimliğinin sürdürülebilirliğini hem de kendi kimliklerinin sürdürülebilirliklerini garanti altına almış olurlar. Özel ve kamusal mekânlar olmak üzere

⁴⁷ Ersan Ocak; “Kentın Değişen Anlamı”, Birikim Dergisi, Sayı:86-87, Haziran-Temmuz, İstanbul, 1996, s.40.

⁴⁸ Gülhan; 2016, s.51.

⁴⁹ Ali Kara; “Kentsel Dönüşümlerde Kentsel Kimliğin Sürdürülebilirliği: Trabzon Zağnos Vadisi Kentsel Dönüşüm Projesi Örneği”, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, 2013, s.50.

iki alanın birbiriyle kaynaşmasından oluşan kentsel mekânlarda özellikle kamusal mekânların bireylere ayrı bir sorumluluk yüklediğini Tekeli, “ Örneğin bir konutun içi özel alan olarak korunurken, konutun kapısından çıkıldığında karşılaşılan dış cepheler hemen tüm toplum tarafından görsel olarak tüketilmeye başlanır, toplum tarafından tüketilen bu görsellik yüzünden bu mekânlar topluma karşı bir sorumluluk alanı haline gelir.”⁵⁰ şeklinde ifade etmektedir.

Kent kimliğinin sürdürülebilmesinin bir diğer sorumluluğu ise yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarına düşmektedir. Yerel yönetimler faaliyetlerinde kent kimliğini gözeterek hareket etmeli, rant için kentin kimliğini zedeleyici müdahalelerden kaçınmalıdır. Kentteki sürdürülebilirliği yalnızca çevre değerlerini korumak üzerinden okumayı bırakıp tarihi, kültürel ve sosyal bütün değerleri gözetilen yönetim anlayışına geçmeleri gerekmektedir. Kent kimliğini gözetilen oluşumların işlevlerini kolaylaştırmalı maddi-manevi bütün desteği sağlamalıdır.⁵¹ Kaybolmuş ya da kaybolmaya yüz tutmuş kimliksel değerlerin tekrar kazanılmasında modacı ve taklitçi olmayan, akılcı mantıklı çözümler oluşturması önem arz etmektedir.⁵² Özellikle çalışmamızın amacını oluşturan kent müzesi gibi toplumun ve kentin ortak değerlerini, kimliklerini ve belleğini koruyup gelecek kuşaklara taşımayı hedefleyen kuruluşların birinci derecede destekleyicileri olmalıdırlar.

1.4.2. Kent Kimliğinin Zarar Görmesine Neden Olan Etkenler

Kent kimliği uzun süren bir zaman dilimi içerisinde biçimlenen, artık o kentin diğer kentlerden kolaylıkla ayırt edilmesini sağlayan, geçmişin izlerini taşıyıp geleceğe aktarma potansiyeline sahip anlam yüklü oluşumlardır. Kentler kimlikleriyle ayakta duran, çevresel, kültürel, sosyal birçok farklı değeri bünyesinde barındıran, insanlık için son derece önemli yapılardır. Bu yüzden kentler için, olmazsa olmazı durumundaki kimlikleri, onları hayata bağlayan en temel araçlardan biridir. Fakat günümüzde kent kimliği, özellikle eski Anadolu kentlerinde görülebilen, ancak son yıllarda modern ve

⁵⁰ İlhan Tekeli; Kent, Kentli Hakları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm, Tarih Vakfı Yayınları, 2.Baskı, İstanbul, 2015, s.205.

⁵¹ Elif Karakurt Tosun; “Sürdürülebilirlik Olgusu Ve Kentsel Yapıya Etkileri” Paradoks, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, (e-dergi), Yıl:5 Sayı:2(Temmuz 2009), s.11.

⁵² Ali Ulu ve İlknur Karakoç; “Kentsel Değişimin Kent Kimliğine Etkisi”, Planlama Dergisi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayınları, Sayı:29, 2004/3, s.66.

hızlı şehirleşmeyle birlikte kentlerimizin bu kimliğini kaybettiği gözlemlenmektedir. Her kentin gerek coğrafi konumu, gerek tarihi ve kültürel geçmişi, gerek içinde yaşayanların kimliği ve süregelen ekonomik ve kültürel yaşam biçimi ile oluşan ruhu ve dili yani kısacası kimliği vardır. Kenti doğru anlamak, kimliği meydana getiren bileşenleri görüp sahip çıkmakla ve o ruhu özümseyip o dili telaffuz etmekle mümkündür.⁵³ Bugün için Madrid’i Roma’dan, Atina’yı Viyana’dan, bu kimlik ayırıyor. Eskiden bizim kentlerimizde de bu farklılık ve özgünlük vardı. Çok değil 30-40 yıl önce bile, örneğin Antep’in her yerinde Antep’te, Konya’nın her yerinde Konya’da, ya da Antalya’nın her yerinde Antalya’da olduğumuzu hissedebilirdik. Artık doğal ve özgün bir etken yoksa kentlerimizi birbirinden ayırt edemez hale geldik.

Kent kimlikleri birçok farklı etkenin ortaya çıkardığı bir üründür ve bu ürünü doğal ve yapay pek çok bileşen meydana getirmektedir. Kentin tarihi, coğrafyası, içinde yaşayan insanları, medeniyetleri, ilk oluşumundan bugüne dek geçirdiği evreleri, bitki örtüsü, iklimi, jeopolitik konumu, canlı türleri, deniz ve karayolu bağlantıları, başka kültürlerle olan ilişkileri, geçirdiği savaşlar, depremler, işgaller, bir devlete başkentlik yapma ya da önemli bir özelliğinden ötürü dünyaca bilinen bir yer olması, doğu veya batı kenti olması gibi daha birçok özellik bir kentin kimliğinin oluşum sürecinde belirleyici olabilmektedir. Kent eski ile yeninin, geçmiş ile geleceğin mükemmel şekilde harmanladığı, aynı zamanda bugünün dünyasını bizlere yansıtan canlı mekânlardır. Günümüzde ise daha çok kent kimliğini belirleyen başlıca etkenler turizm, sanayi, tarım ve hizmet sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kentler aslında birer oluşumdur, süreçtir. Kenti bu süreçte yönlendiren, biçimlendiren kısacası kimlik sahibi yapan özelde bireyler, genelde ise toplumlardır. Hiçbir kent kurulduğu an, bir kimliğe sahip değildir. Çünkü kentler, içinde yaşayan bireyler sayesinde hayat bulmaktadır. Onların diliyle kendini ifade etmekte, eylemleriyle hareket etmekte, gözleriyle gözlemleyebilmektedir.⁵⁴ Bu doğrultuda bir kentin kimliği en başta bireylerin kente yüklediği kimliktir. Bu kimlik kavramı o kentle ilişkili bireylerin

⁵³ Selin Turan ve Özge Yalçın Ercoşkun; “Meydanlardaki İsim Değişikliklerinin Kent Belleğine Etkisi: Ankara Örneği” Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi, Cilt:2, Sayı:1, 2017, s.55.

⁵⁴ Ahmet Koyuncu; “Kimliğin İnşasında Kent: Konya Örneği”, Akademik İncelemeler Dergisi, Cilt:8, Sayı:2, 2013, s.156-157.

ürettikleri, yorumladıkları ve geleceğe aktarma düşüncesi içerisinde oldukları bir zihinsel yapının yansımasıdır. Kent ve birey arasında ayrılmaz bir bağ vardır. Elleriyle kimlik kazandırdıkları kentler daha sonra bireylere kimlik kazandırmaya başlar ve kentin kimliğiyle bireyin kimliği özdeşleşir. Daha sonra bireyler Adanalı, Antalyalı, Londralı, Romalı, Mekkeli ya da Saraybosnalı diye anılmaya başlarlar. Tıpkı Winston Churchill'in de dediği gibi “Şehirlerimize biz şekil veririz, ardından onlar bizi şekillendirir.”

Kent kimliklerinin hiçbir bozulma yaşamadan yıllar yılı ayakta kalması çok rastlanılan bir durum değildir. İlk günkü doğallığını, özgünlüğünü koruyor dediğimiz birçok kimlik değerinde bile, küçük de olsa değişimlerin meydana gelmiş olması kaçınılmazdır. Fakat bu değişimin, özünü tamamen kaybetmeden ve de mevcut kimlik etrafında gerçekleşmesi arzu edilen şekildir. Aslında kent kimliklerinin sürdürülebilirliğindeki mantık da tam olarak burada karşımıza çıkmaktadır. Sürdürülebilir kent kimliği deyince kente ait bütün değerlerin aynen alınıp gelecek kuşaklara taşınması değil, çağın gerektirdiği ölçülerde kentin öz değerlerini zedelemeyen planlı ve kontrollü şekillerde gelecek kuşaklara aktarılması anlaşılmalıdır.⁵⁵

Gerek çağımızın ve küreselleşmenin getirdiği yeniliklere ayak uydurma çabası, gerek hayatta kalabilme mücadelesinin doğurduğu zorunluluklar, gerekse de bireysel, toplumsal ya da siyasi düşüncelerin ortaya çıkardığı gelişmeler neticesinde kent kimlikleri olumlu, olumsuz birçok değişim geçirmektedir. Fakat ne yazık ki bu süreçte olumsuz gelişmeler olumlu gelişmelere nazaran katbekat daha fazla yaşanmaktadır. Günümüzde kentler adeta bir deney aracına dönüşmüş durumdadır ve üzerlerinde bilinçsizce birçok oynamalar yapılabilmektedir. Bu bilinçsiz oynamalar elbette kentlerin kimliklerini zedelemekte, hatta bazen kimliklerini kaybetme noktasına getirebilmektedir. Kimliksizleşen kentlerin de uzun süre ayakta kalabilmesinin çok zor olduğu açık şekilde ortadadır. Bu yüzden bireylerin kentleri bütün değerleriyle sahiplenip, kimliksizlik boşluğuna düşmekten koruması gerekmektedir. Tekeli'nin de bahsettiği gibi, “Bir kentte yaşayan kişiler için, içinde yaşanılan çevre, sadece içinde bazı etkinliklerin yapıldığı, yaşamları için gerekli kazancın sağlandığı alanlar ise, orada yaşayanlar için bu tür araçsal

⁵⁵ Gülhan; 2016, s.51.

niteliklerin dışında bir anlamı yoksa o kentin bir kimliğinden değil, ancak kimliksizliğinden söz edebiliriz.”⁵⁶

Bireylerin sahip olduğu kimliklerin, büyüdükçe, öğrendikçe, tecrübe edindikçe değişip şekillendiği gibi, kentlerin kimlikleri de durağan olmayan, sürekli bir gelişim ve değişim süreci içerisinde olan, yenilenmelerin ya da bozulmaların gözlemlenebildiği dinamik oluşumlardır, bu yüzden her kentin kimliğinde zaman içerisinde belli başlı değişikliklerin meydana gelmesi kaçınılmazdır. ⁵⁷ Belli bir ölçüye dek gerekli dahi olduğu düşünülen bu değişikliklerin asıl amacı, temel değerler çevresinde, özü bozmadan geçmişini sahiplenip, geleceği planlayarak, insan, hayvan, bitki vs. bütün canlı haklarını koruyarak, en önemlisi de kenti ve kimliğini düşünerek bilinçli şekilde adımlar atma içerisinde gerçekleşmesidir.

Günümüzde kent kimliklerine zarar veren, onları sahip olduğu değerlerden uzaklaştıran, hatta bazı zaman aşırı boyutlara ulaşarak kentleri adeta “kimliksizleştiren” birçok tehdit söz konusudur. Ancak bu tehditlerin kimi kent özelinde kimi ise çok küçük boyutta etkiler gösteren tehditlerdir. Bu yüzden uluslararası düzeyde kabul gören, neredeyse her kentin kimliğini derinden zedeleyen gerçek manada üç tehdidin varlığından söz etmek doğru olacaktır. Bunlardan birincisi hızlı nüfus artışı ve çarpık kentleşme sorununu doğuran göç, ikincisi kentsel planlamalardaki karar verme mekanizmalarındaki yetersizlikler neticesinde doğal kaynakların ve kültürel değerlerin bilinçsizce tahrip edilmesine sebep olan kentlerin, ranta teslim edilmesi ve sonucusu da teknoloji, ulaşım ve kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla, kentlerin tek tip bir yapıya bürünmesine yol açan, kentleri adeta bir “küresel köy” ün aktörleri haline getiren küreselleşme problemi. Kent müzelerinin önemini anlaşılması ve kentlerin içinde bulunduğu kimlik karmaşasını açıklamak adına kısaca bu tehditlere bakmak faydalı olacaktır.

1.4.2.1. Göç

Göç insanlık tarihi kadar eski bir geçmişi olan, toplumların sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal, ekolojik vb. birçok nedenlerle isteyerek ya da istemeyerek, bir şekilde çıkış kapısı olarak görüp başvurduğu çağımızın en önemli kavramlarından birisidir. Çok

⁵⁶ İlhan Tekeli; “Bir Kentin Kimliği Üzerine Düşünceler”, Kent Planlaması Konuşmaları, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, Ankara, 1991, s.84.

⁵⁷ Köksal Alver; Kent İmgesi, Kent Sosyolojisi, Ed. Köksal Alver, Hece Yayınları, Ankara, 2012, s.9-31.

boyutlu ve karmaşık bir yapıya sahip olan göç en geniş kapsamlı haliyle; “bir yerden başka bir yere yapılan, sosyo-kültürel, politik ve bireysel dinamiklerden etkilenen, kısa-orta ve uzun vadeli olabilen bu eylemin, geriye dönüş planlı veya sürekli yerleşim hedefi güden bir yer değiştirme hareketidir.”⁵⁸

Tarih boyunca tüm dünyada belli oranlarda gerçekleşmiş olan göçler, özellikle 18. yüzyıla gelindiğinde sanayileşmenin hız kazanmasıyla birlikte Avrupa kentlerinde hızlı bir ivme kazanmıştır. Kırsal alanlarda tarımdaki artan makinalaşma oranları, insan ihtiyacını ortadan kaldırmış, iş bulma ümidiyle kentlere doğru yoğun göç hareketleri başlamıştır. Türkiye’de ise özellikle 1950’li yıllardan sonra meydana gelen siyasal, sosyal, ekonomik gelişmeler neticesinde kırdan kente yoğun göç dalgaları başlamış, kırsal nüfusta çözümler, kentsel nüfusta ise yoğunlaşmalar meydana gelmiştir. Ülkemizde gerçekleşen göç olgusu çoğunlukla ekonomik temellere dayandırılarak gerçekleşse de 1990’lı yıllardan sonra gerçekleşen göç hareketlerindeki ana sebebin terör olayları neticesindeki güvenlik algısı nedeniyle gerçekleştiği görülmektedir.⁵⁹

Göçler genel olarak isteğe bağlı ya da zorunlu olmak üzere iki şekilde gerçekleşmektedir.⁶⁰ İsteğe bağlı göçlerde birey, genellikle daha iyi bir yaşam sürme ümidi ve daha iyi eğitim, sağlık gibi hizmetlerin sunulduğu kentsel olanaklardan faydalanma isteği ile doğup büyüdüğü yerleri gönüllü olarak terk ederler.⁶¹ Zorunlu göçlerde ise bireyler savaşlar, afetler, siyasal baskılar ve sürgün gibi nedenlerle çoğu zaman başka bir güç tarafından isteği dışında göç etmeye zorlanmaktadır.⁶²

Göç, gerçekleştiği nedenler, gerçekleştiği yer ve gerçekleşme şekli gibi değişkenlerden dolayı olumlu veya olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. İş istihdamının olduğu, personel ihtiyacının yüksek olduğu yerlere doğru gerçekleşen göçlerde, hem göç alan hem de göç eden taraf açısından olumlu sonuçlardan bahsetmek mümkün olacaktır. Göç alan taraf eleman sıkıntısı çektiği için, göç eden taraf ise iş imkânı bulabildiği için

⁵⁸ Cemal Yalçın; Göç Sosyolojisi, Anı Yayınları, Ankara, 2004, s.12-13.

⁵⁹ Gülhan; 2016, s.84.

⁶⁰ Abdurrahman Yılmaz; “Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri, Turkish Studies, Cilt:9/2, Kış 2014, s.1686.

⁶¹ Joseph Ficher; Sosyoloji Nedir, Çev. Nilgün Çelebi, 7. Baskı, Anı Yayınları, Ankara, 2004, s.181.

⁶² Erol Tümertekin ve Nazmiye Özgüç; Beşeri Coğrafya/ İnsan, Kültür, Mekân, 12.Baskı, Çantay Kitabevi, İstanbul, 2011, s.236.

karşılıklı bir faydadan söz etmek mümkündür. Fakat günümüzde özellikle Türkiye’de böyle bir sonucu gözlemleyebilmek oldukça imkânsız görünmektedir. Ülkemizde iş istihdamının bulunduğu yer sayısı, olması gerekenin çok çok aşağılarındadır. Böyle bir durumda gerçekleşen göçler bilinçsiz ve plansız gerçekleştiği için kentlerde konut ve gecekondulaşma problemleri, eksik istihdam sorunları, mahalli idarelerdeki hizmetlerde gecikmeler, kentlerde sınıfsal tabakaların ortaya çıkması gibi sosyal, ekonomik, kültürel, çevresel birçok problem göçlerle birlikte kentlere taşınmaktadır.⁶³

Çalışmamıza örnek oluşturan Antalya İli de ülkemizin önemli göç güzergâhlarından birisidir. Coğrafi koşulların uygunluğu, turizm, sanayi ve hizmet sektöründeki istihdam fırsatları gibi olanaklardan ötürü Antalya, Cumhuriyetin kurulduğu yıllardan itibaren, başta komşu iller olmak üzere Türkiye’nin her yerinden hatta yurtdışından dahi yoğun göçlerin yaşandığı illerden birisidir. 1970’li yıllarda artan turizm yatırımlarının nüfus artışlarında önemli payı bulunmaktadır. Antalya’ya İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirler dışında, Afyon, Burdur, Isparta, Konya, İzmir, Mersin, Hatay, Adana gibi şehirler ve özellikle 90’lı yıllardan sonra Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden yoğun göçler yaşanmıştır.⁶⁴

Antalya’nın net göç miktarı 70’li yıllardan günümüze pozitif olan sayılı kentlerden birisidir. Devamlı şekilde aldığı göç miktarı verdiği göç miktarından fazla gerçekleşmiştir. En son 2017-2018 yılı net göç verilerine göre Antalya 15.571 kişiyle Çankırı, Ordu, Sivas ve Muğla’dan sonra 5. sıradadır. Antalya’ya göç eden birey sayısı 1975-1985 arası dönemde ortalama 50.000 civarında gerçekleşirken 90’lı yıllardaki artan terör olayları⁶⁵ nedeniyle bu sayı 171.982’ye ulaşmıştır. Daha sonrasında 2000’li yılların ortalarından günümüze dek ise, her yıl ortalama olarak 100.000 birey Antalya’ya göç etmiştir. 2017-2018 yılı verilerine göre Antalya 95.920 kişiyle en fazla göç alan 4. İl konumundadır. (Tablo 1.4.)

⁶³ Yılmaz; 2014, s.1691-1698.

⁶⁴ Selver Özözen Kahraman; “Göç, Gecekondulaşma ve Entegrasyon: Antalya Örneği, s.169 http://tucaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/280/2015/08/sem5_17.pdf (E.t. 28.02.2019).

⁶⁵ Şevket Işık; “Türkiye’de Kentleşme Hareketleri ve Kentleşme Modelleri”, Ege Coğrafya Dergisi, Cilt:14, 2005, s.67.

Tablo 1.4. Antalya İlinin 1975-2018 Yılları Arası Göç Verileri

Dönem	Toplam Nüfus	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı
1975-1980	654.950	39.274	22.132	17.142	26.5
1980-1985	784.764	54.427	29.088	25.339	32.8
1985-1990	964.218	123.737	41.000	82.737	89.7
1990-2000	1.451.771	171.982	81.525	90.457	64.3
2007-2008	1.859.275	92.031	55.806	36.225	19.7
2008-2009	1.919.729	75.696	58.632	17.064	8.9
2009-2010	1.978.333	86.907	61.662	25.245	12.8
2010-2011	2.043.482	89.731	62.875	26.856	13.2
2011-2012	2.092.537	83.596	62.893	20.703	9.9
2012-2013	2.158.265	88.605	64.075	24.530	11.4
2013-2014	2.222.562	93.057	64.631	28.426	12.9
2014-2015	2.228.456	96.441	68.374	28.067	12.3
2015-2016	2.328.555	79.203	73.119	6.084	2.6
2016-2017	2.364.396	87.232	72.178	15.054	6.4
2017-2018	2.426.356	95.920	80.349	15.571	6.4

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, İllerin aldığı, verdiği göç, net göç ve net göç hızı, 1980-2018, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (E.t. 28.02.2019).

Göçler sonrasında göç edilen kentlerde sosyal, ekonomik, kültürel birçok sorun baş gösterse de belki de en önemlisi kentten kopuk bir kesimin yani kentlileşmemiş bireylerin ortaya çıkması problemidir. Antalya'da yoğun şekilde gerçekleşen göç hareketleri sonrasında bireyler çoğu zaman arzu duydukları hayatla hemen karşılaşamamış, bu yüzden de uzun yıllar kent merkezlerinde birçok farklı kültürün harmanlandığı, Antalyalı kent kimliğinden uzak topluluklar gözlemlenmiştir. Özellikle Kepez ve Muratpaşa gibi kent merkezinde bulunan yerler göçlerin en fazla toplandığı bölgeler olmuştur. Kepez 2000'li yıllara kadar yaylalarda oturanların kışı geçirmek için ikamet ettiği noktayken, 2000'li yıllardan sonra ve gecekondulaşmaların arttığı, farklı kültürlerden kişilerin plansız ve programsız şekilde yerleşmiş olduğu, karmaşık bir kimliğe bürünmüştür.⁶⁶

Göçlerle birlikte yalnızca bireyler taşınmamaktadır, bireyler beraberinde bütün hayat tarzlarını, kültürlerini, örf ve adetlerini yani kimliklerini de göç edilen yere götürmektedirler. Her yıl düzenli bir şekilde gerçekleşen bu göç dalgalarından sonra kentin de devamlı şekilde bir kimlik karmaşası yaşaması kaçınılmaz hale gelmiştir. Kent, bir yandan kimliğinde geçmişin değerlerini barındırırken bir yandan da yeni gelen

⁶⁶ Kahraman; s.169-176.

bireylerin kente taşıdıkları kimlikleri bünyesinde harmanlamaya başlamıştır. Kentler bu süreçten doğal olarak olumsuz etkilenmektedirler. Kimi zaman yeni gelen kimlikler eski kimliği zedeleyebilmekte, hatta bazen tamamıyla bazı kimlik değerlerinin ortadan kalkmasına neden olabilmektedir. Böyle bir sonucun önüne geçilebilmesinin en önemli araçlarından birisi karşılıklı hoşgörü ve yardımlaşmadır. Göç eden kesim yıllardır başka bir kimliğin egemen olduğu bir kente gittiğinin bilincinde olmalı ve bazı tavizler göstererek oranın kimliğine uygun davranışlar sergilemeye gayret göstermelidir. Göç ettiği yerdeki bireyler ise göç edenlere karşı misafirperver bir yaklaşımla kente uyum süreçlerinde yardımlarda bulunmalı, her türlü bilgi, beceri ve imkânlarını paylaşabilmelidirler.⁶⁷

Göç etmede yaşanan kimlik çatışmasının önüne geçilmesinin diğer bir aracı ise, kentin kimliğinin özüne ve asıl yapısına uygun şekilde öğrenilebileceği, kentle ilgili bütün sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel değerlerin kolaylıkla bulunabileceği kent müzeleridir. Kent müzelerini ziyaret eden bireyler kentin geçmişi, bireylerin yaşam şekilleri gibi bütün bilgilere birinci kaynaktan ulaşabilme fırsatı bulacaktır. Özellikle kent müzelerinde yerel yönetimlerle işbirliği içerisinde gerçekleştirilecek sergi ya da sözlü tarih gibi uyum süreci programlarıyla, göç edenlerin kente adaptasyon süreçlerinin başarıyla sonuçlanması sağlanabilecektir.

1.4.2.2. Küreselleşme

Dünyamız son zamanlarda önü alınamaz bir şekilde gelişmekte ve değişmektedir. Bu gelişim ve değişim rüzgârı içerisinde herhangi bir yenilik ya da farklılık, saniyeler içerisinde dünyanın öbür ucundan gözlemlenebilmekte, bu yüzden özgünlük kavramı gün geçtikçe anlamını yitirmeye başlamaktadır. Bu noktada ünlü teorisyenlerden Giddens'in da de bahsettiği gibi küreselleşme; "geç modern dönem koşullarının yaşandığı, uzak yerlerin birbirleri ile ilişkilendirildiği, yerel oluşumların millerce ötedeki olaylarla biçimlendirildiği dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması"⁶⁸ olarak karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşme ekonomik, sosyal ve kültürel olarak hemen hemen hayatımızın her noktasında bizleri çevrelemiş, oldukça geniş etki alanları olan

⁶⁷ Ahmet Aktaş; "Göç ve Modernleşme Bağlamında Siirt'te Değişen Kent Kimliği"; Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi; Cilt:3, Sayı:2, s.80-99.

⁶⁸ Antony Giddens; Modernliğin Sonuçları, Çev. Ersin Kuşdil, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2012, s.60.

multidisipliner bir kavramdır. Kavram olarak “kapitalizmin ortak bir yaşam biçimi olarak yaygınlık kazanması, uluslararası sermayenin yeryüzündeki egemenliğini güçlendirmesi”⁶⁹ şeklinde tanımlanabilen küreselleşmenin günümüzde yalnızca ekonomik temelli bir yaklaşımla sınırlı kalmayıp, özellikle kentlerimizi de yakından etkisi altına aldığı görülmektedir.

Küreselleşme her ne kadar gelişimi, hızlanmayı ve ilerlemeyi hedefleyen bir süreç olsa da içerisinde parçalanmayı, katmanlaşmayı ve tek tipleşmeyi de barındırmaktadır. Teknolojinin akıl almaz seviyelere gelmesi ve kitle iletişim araçlarındaki gelişmelerin her gün bir adım daha ileriye gitmesiyle birlikte her şey o kadar hızlı bir şekilde değişebilmektedir ki, henüz varlığına yeni alıştığımız birçok olgu veya kavram, anında klişe ya da eski yakıştırmasıyla karşı karşıya kalabilmektedir.⁷⁰ Bu noktada küreselleşmenin faydaları olduğu kadar zararlarının da ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Küreselleşme süreci doğru anlaşılıp, iyi analizler eşliğinde yürütüldüğü zaman, etkileşimi altındaki birçok olguya pozitif katkılar sağlayabileceği gibi, plansız ya da yanlış yönlendirmelerde negatif sonuçları tetikleyebilecektir.⁷¹

Küreselleşme süreciyle birlikte en somut değişimlerin meydana geldiği alanlardan birisi de kentlerdir. Kentler, geçmişten itibaren küçük ya da büyük birçok değişim geçirerek günümüze ulaşmışlardır. Kavramsal olarak bir bölge ya da ülkenin ufak bir parçası olan kent, dünyadaki tüm kent ve bölgelerle yarışan bir kavram haline gelerek küreselleşmenin pek çok yönden etkisi altına girmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, değişen üretim faktörleri, sermayenin ve rekabetin artması, ulaşım olanaklarının sürekli gelişmesi gibi nedenler kentleri değişime yönlendirmektedir. Her ne kadar ilk göze çarpan fiziksel mekânlardaki değişimler olsa da, kültürel, siyasal, sosyolojik, çevresel ve ekonomik pek çok değişimin küreselleşmeyle birlikte kentlerde yaşandığı kaçınılmaz bir gerçektir. Kentler bu süreçte dünya üzerindeki diğer kentlerle birlikte adeta bir yarış içerisine girmiş, etkileşimlerin yoğunlaştığı küresel dünyayla

⁶⁹ Keleş; 2016, s.63.

⁷⁰ Çetin Kartal; “Küreselleşme Sürecinin Devlet Yapısı Üzerine Etkileri” Ankara Barosu Dergisi, 2016/2, s.294-297.

⁷¹ Şafak Kaypak; “Küreselleşme Sürecinde Kültürel Kimlik Açılımları ve Kentsel Çevreye Yansıması” Uluslararası Davraz Kongresi Kültürel Diyalog Bildiriler Kitabı, Süleyman Demirel Üniversitesi, Yayına Haz. U. Kerman vd., Isparta, 24-27 Eylül 2009, s.2376-2377.

bütünleşen veya bütünleşmesi için ülkeleri tarafından desteklenen rekabet merkezleri haline gelmişlerdir.⁷²

Küreselleşmeyle birlikte kentlerin mekânsal, yönetsel ve kentsel yaşam şekillerinde meydana gelen gelişmeler neticesinde kentlere yeni anlamlar yüklenmeye başlanmış ve “mega kent”, “dünya kenti”, “marka kent”, “küresel kent”, “sürdürülebilir kent”, “sürekli ve dengeli gelişen kent” gibi yeni kavramlar ortaya çıkmıştır. Bu süreç içerisinde yeni oluşumlara ayak uydurmaya çalışan kentler paranın ve nüfusun odaklandığı kentler olurken, bu yarışa ayak uyduramayıp “oyun dışı” kalan kentler de belirgin bir şekilde ortaya çıkmaya başlamıştır.⁷³

Küreselleşmeyle birlikte ülkelerin sınırları da önemini yitirmeye başlamış, kentler daha fazla ön plana çıkmışlardır. Swyngedouw’un deyimiyle “devasa gökdelenler, alışveriş merkezleri, otoyollar, köprüler ve teknoloji harikası binaları ile göz alıcı fantazmagorik montajlar olarak kentler, küresel kozmopolit düzenin cismanileşmiş hali, 21. yüzyılın doruk noktası ve dünyanın her yönünden akan iletişim ağlarının merkez noktası olmuşlardır.”⁷⁴ Zamanla kentler güçlerini devletlerden değil, devletler güçlerini kentlerden almaya başlamıştır.⁷⁵ Artık ülkeler kentler aracılığıyla birbirleriyle rekabet etme anlayışındadır. İngiltere, Londra; Amerika, New York; Fransa, Paris; Rusya, Moskova; Türkiye, İstanbul gibi kentleriyle küresel dünyada yer edinmeye çalışmaktadır. Küreselleşmenin, kentleri bu denli ön plana çıkarmasıyla birlikte ister istemez kentlerde birçok değer zedelenmesi kaçınılmaz olmuştur. Kentin geçmişinden itibaren yıllar süren bir süreç sonunda oluşan kimliği, küreselleşme olgusu altında hızlı değişimlere maruz kalmıştır. Birçok kimlik değeri başka kent kimlikleriyle hızlı bir etkileşim içerisine girmiştir. Yemek kültürleri, kılık kıyafet tarzları, ekonomik faaliyetler, toplum ilişkileri

⁷² Sertaç Tümtaş ve Cem Ergun; “Küreselleşme ve Kentlere Etkileri”, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:37, Nisan 2016, s.136-139.

⁷³ Eylem Beyazıt ve Muharrem Güneş; “Küreselleşme ve Kent Kimliği; Kentsel Değerlerin Küreselleşme Sürecinde Aşınması, International Journal of Academic Value Studies, Vol:3, Issue:9, s.323-324.

⁷⁴ Erik Swyngedouw; “Whose Right to the City? The Antinomies of the Post-Political City”, Urnam Research and Architecture: Beyond Lefebvre Conference, ETH Zurich, November 2009, 24-26’dan aktaran: Cihan Uzunçarşılı Baysal, “Kent Hakkı Yeniden Hayat Bulurken” Eğitim Toplum Bilim Dergisi, Cilt:9, Sayı:36, s.31-35.

⁷⁵ Cem Kozlu; Türkiye Mucizesi İçin Vizyon Arayışları ve Asya Modelleri, İş Bankası Yayınları, No:335, Ankara, 1994, s.293.

gibi kimlik değerini oluşturan özgünlükler yerini küresel dünyanın getirdiği popüler alışkanlıklara bırakmıştır.⁷⁶

Günümüzde kent kimliklerinin küreselleşmeyle birlikte önü alınamaz bir hızla tahribata uğramasıyla, toplumlar ve kentler Marshall McLuhan'ın ifade ettiği gibi adeta bir "küresel köy"⁷⁷ kavramıyla karşı karşıya kalmışlardır. Bu doğrultuda kentlerin sahip olduğu kimlik, özelden ziyade küresel bir kimliğe dönüşme yolunda hızla ilerlemektedir. Fakat kimlik değerleri ortaya çıktığı, sahip olduğu ve bütünleştiği kentlerle anlam kazanmaktadır. Kentin kimliğini en iyi ve en güzel şekilde kentin sakinleri taşıyabilir. Onun için bazı değerlerin korunarak ve sahiplenilerek, özellikle gelecek kuşaklara aktarılması büyük önem taşımaktadır.⁷⁸ Bu amaçla da kentsel kimlik değerlerinin kayıt altına alınması, sergilenmesi, canlı tutulması ve öğretilmesi için kentlerde oluşturulan kent müzelerinin rolü büyük öneme sahiptir. Kent müzeleri sayesinde küreselleşmenin olası tehditlerine karşı hem kentteki bireyler için kentlilik bilinci sağlam tutulmuş olacak, hem de yeni gelen bireylerin kent hakkında, kente özgü değerleri öğrenebilmesine imkân sağlanmış olacaktır.

Kent müzelerinin en önemli hedef kitlelerinden birisi de hiç şüphesiz genç kesim olmalıdır. Çünkü küreselleşmeyle birlikte en fazla etkilenen kesimlerin başında genç kesim gelmektedir. Özellikle kitle iletişim araçlarının hızla yaygınlaşmasıyla batı tarzı giyim kuşam ve fastfood beslenme şekli gibi küresel kabul gören eğilimler artmakta, böylece de onları kendi kültür ve kent kimliklerine karşı yabancılaştırmaktadır.

1.4.2.3. Kentsel Planlamalar ve Rant

Günümüzde kentlerin taşıdıkları anlam ve zenginliklere bakılmaksızın, kimlikleri bilinçsiz şekilde sürekli değişime uğratılmaktadır. Özellikle kentlerin artan nüfusuyla birlikte fiziksel mekanlarında meydana gelen bu değişiklikler kentin tarihi, sosyal, kültürel ve ekolojik bütün değerlerini göz ardı edilemez şekilde zedelemektedir. Geleceği planlamadan yalnızca günü kurtarmak için gerçekleştirilen imar planlarında kentler, bir

⁷⁶ Bülent Sarper Ağır; "Güvenlik Kavramını Yeniden Düşünmek: Küreselleşme, Kimlik ve Değişen Güvenlik Anlayışı" Güvenlik Stratejileri Dergisi, Yıl:11, Sayı:22, Ekim 2015, s.115-123.

⁷⁷ Marshall McLuhan, Bruce R. Powers; Global Köy, Çev. Bahar Öcal Düzgören, Scala Yayınları, İstanbul, 2001, s.12.

⁷⁸ İdris Oğurlu; "Çevre-Kent İmajı-Kent Kimliği-Kent Kültürü Etkileşimlerine Bir Bakış", İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, Yıl:13, Sayı:26, Güz 2014, s.277.

yapboz tahtasına dönüşmekte, hızlı bir şekilde yapılan yıkılan yapılarla kimliksiz kentlerin doğmasına neden olmaktadır.⁷⁹

Türkiye, gelişmekte olan bir ülkedir ve 1950’li yıllardan itibaren artan sanayileşme ve makineleşmeyle birlikte kentlerde hızlı değişimler gözlemlenmiştir. Özellikle inşaat sektöründeki gelişmeler, kentlerin fiziki yapılarında gözle görülür değişimleri beraberinde getirmiş, kentler çok katlı binalara sahip, alışveriş kültürünün devasa Alışveriş Merkezlerine taşındığı ve toplu konutların arttığı, adeta bir dikine gecekondulaşmanın gözlemlendiği yapılara bürünmüştür. Kentsel planlamalar artık küreselleşmenin dayattığı ölçütler doğrultusunda şekillenmekte, yeri geldiği zaman kentin tarihi ve kültürel yapısı göz ardı edilerek rant uğruna kimlik değerleri kaybedilebilmektedir.⁸⁰ Fakat unutulmamalıdır ki kentlerin tüm dünya tarafından örnek alınan, kimlikli ve marka sahibi yerleşmeler olabilmeleri için sadece nüfus, sanayi ve ekonomilerinin büyük olması, devasa binalara sahip olması yetmez; aynı zamanda kültürel ve sembolik anlam taşıyan tarihi mekânların da mevcudiyeti ve korunabilmesi büyük önem taşımaktadır.⁸¹

Kent kimlikleri istemli ya da istemsiz şekillerde zarar görebilmektedir. Doğal afetler ya da savaşlar gibi istemsiz olaylar neticesinde değişen kent kimliği için önceden tedbirler almak çok olası görünmemektedir. Fakat insan eliyle istemli bir şekilde gerçekleşen kent kimliğine müdahalelerin önüne geçmek gayet mümkündür. Kent kimliklerinin en büyük koruyucuları bireyler olması gerekirken, günümüzde öyle bir hal almıştır ki kent kimlikleri en fazla zararı bireyler tarafından alır hale gelmiştir. Özellikle yönetim mekanizmaları tarafından yürütülen kentsel planlamalardaki düzensiz yerleşim ve bilinçsiz yapılanmalar, kentleri, hemen hemen hepsi birbirine benzeyen, ruhsuz, kimliksiz beton yığınları haline dönüştürmektedir.⁸²

⁷⁹ Namık Tanfer Altaş; “Kentsel Dönüşümde Kültürel Miras Değerlerinin Korunması: Erzurum Örneği”, Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı:32, s.243.

⁸⁰ Hasan Yaylı; “Küreselleşmenin Kentler Üzerine Etkisi: ‘İstanbul Örneği’ ”, Selçuk Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt:12, Sayı:24, 2012, s.343.

⁸¹ Turgay Kabak; “Trabzon Kent Kültürünün Mekânsal Hafızasına Bir Örnek: Tarihi Kalkanoğlu Pilavı Uluslararası Karadeniz Havzası Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi(UKHAD), Cilt:1, Sayı:1, Mart 2015, s.76.

⁸² Tülay Zorlu, Erkan Aydın, Emre Engin; “Kent Kimliği: Tanjant ve Karadeniz Sahil Yollarının Trabzon Kent Kimliğine Etkileri” Mimarlık Dergisi, Mart-Nisan 2010, Yıl:47, Sayı:352

Günümüzde yapılan çalışmaların amaçlarına bağlı olarak sıklıkla duymaya başladığımız “kentsel yenileme, kentlerin yeniden inşası, kentsel koruma, kentsel gelişim, kentsel iyileştirme, kentsel yeniden yapılandırma”⁸³ gibi birçok farklı şekilde karşımıza çıkan kentsel dönüşüm olgusunun çoğu zaman amacının dışına çıkarak kentin hafızasını ve toplumsal belleği zedeleyerek kent kimliğine zarar verdiği görülmektedir.⁸⁴ Kentsel dönüşüm projelerinde her daim göz önünde bulundurulması gereken düşünce, kentlerin tarihi ve kültürel değerlerini koruyup, kentsel kimliklerini gelecek kuşaklara taşımayı hedefleyen korumacı bir anlayış olmalıdır. Bu yüzden kentsel dönüşüm projeleri, her şeyden önce eskiyi yıkıp yerine yenisini yapmaktan ziyade, eskiyi koruyup çağın gerektirdiği ölçüde fiziki ve sıhhi desteklemeleri sağlamayı;⁸⁵ daha sonrasında ise, tek tip standart uygulamaların yerine yerelin ve kimliğin özgünlüğünü çıkarmayı⁸⁶ hedeflemelidir.

Kent kimliğinin sürdürülebilirliğinin başarıya ulaşabilmesi için kentsel sit alanlarının muhafaza edilip yaşatılması son derece önemli bir yere sahiptir. Fakat gelinen noktada kentsel dönüşüm projelerinin, kentlerin kimliğiyle yakından ilişkili olan tarihi alanlara kaymasıyla birlikte kentsel değerler yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaya başlamıştır. Çoğu zaman kenti kent yapan ya da kenti diğer kentlerden ayıran çevresel ya da kültürel öğeler, betonarme oluşumlara yenik düşmekte, yok olup kaybolma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle sanayileşmenin yoğunlaştığı bölgelerde kentle özdeşleşen nadide bitki örtüleri, tarım için elverişli topraklar, ekosistemin vazgeçilmezleri hayvan ve böcek popülasyonu gibi değerler gün geçtikçe azalmaya başlamıştır.

Günümüzde bu denli hızlı değişen kent yapıları ve yanlış kentsel planlamalar neticesinde kaybolmaya yüz tutan çevresel ve kültürel kentsel kimlik değerlerine karşın

<http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=366&RecID=2331> (E.t. 11.03.2019).

⁸³ Murat Kayıkçı; Türkiye’de Kentsel Dönüşüm: Amaçlar, Uygulama ve Sorunlar, Almanak 2006 Analizleri, Sav Yayınları, İstanbul, 2007, s.640.

⁸⁴ Ulu ve Karakoç; 2004, s.64.

⁸⁵ Nurhan Koçan; “Uşak Kentsel Sit Alanının Koruma ve Süreklilik Bağlamında Değerlendirilmesi”, Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi, Cilt:2, Sayı:6, İlkbahar 2012, s.98-99.

⁸⁶ Fatma Neval Genç; “Türkiye’de Kentsel Dönüşüm: Mevzuat ve Uygulamaların Genel Görünümü”, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt:15, Sayı:1, 2008, s.128.

kent müzeleri büyük bir rol üstlenmektedir. Mevcut kimlik değerlerinin farkındalığını arttırma, geçmişle bugün arasında ilişki kurdurarak gelinen noktanın tahlilinin yapılmasına fayda sağlamak ve özellikle genç kuşaklara doğru bir kentlilik bilinci aşılayarak gelecek kuşakları daha kimlikli ve yaşanabilir kentlere taşıması bakımından kent müzeleri, günümüzün en verimli kuruluşlarından. Bünyesinde oluşturduğu geçici ve kalıcı sergilerle geçmişten günümüze kentin şu andaki mevcut değerleri haricinde, yanlış planlamalar ve eksik kentlilik bilinçleri neticesinde daha ne kadar değer kaybolduğunu gözler önüne sermektedir. Kent müzelerini ziyaret eden kentliler çoğu zaman kentin, yıllar önce bünyesinde barındırdığı tarihi kentsel yapıları, bitki örtüsü ve hayvan çeşitliliğiyle doğal güzellikleri görünce şaşkına uğramakta, bu kimlik değerlerinin günümüze ulaşamamış olmasından derin üzüntü duymaktadır. Bu anlamda özellikle kent kimliğinin sürdürülebilirliği için hayati öneme sahip farkındalık oluşturulması için kent müzelerinin her kentte oluşturulması gerekmektedir.

Ülkemizdeki birçok kentin tecrübe ettiği kimlik değerlerindeki bu hızlı bozulma sürecinden, zengin çevresel ve kültürel değerlere sahip Antalya da olumsuz şekilde etkilenmektedir. Özellikle maden sektöründeki hızlı ivme doğal yapıya zarar vermekte, birçok bitki, böcek ve hayvan türünün geleceğini tehlikeye atmaktadır. Aynı şekilde birçok kişi tarafından turizmin başkenti olarak kabul edilen Antalya’da sahil kenarlarındaki artan betonlaşmalar neticesinde Antalya’yı Antalya yapan en büyük kimlik değerleri gelecek kuşakları görememe tehlikesi yaşamaktadır. Böyle bir ortamda kentlerin artan orandaki kentsel yapılarında meydana gelen bozulmalara karşın ivedilikle tedbirler alması büyük önem arz etmektedir. Günü kurtarmak için değil, geleceği inşa etmek için başta bireyler olmak üzere, yerel yönetim makamlarının en küçüğünden en büyüğüne kadar herkes daha planlı ve bilinçli hareket etmeli, yalnızca ekonomik kalkınma uğruna değil; çevre ve kültür değerlerinin de sürdürülebilirliği adına adımlar atılmalıdır.

1.5. Kent Belleği ve Toplumsal Bellek

Bellek kavramı sosyoloji, tarih, bilişim teknolojileri, psikoloji ve psikanaliz gibi birçok farklı disiplinde yer alan multidisipliner bir kavramdır. Türk Dik Kurumundaki sözlük anlamıyla; “yaşananları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü, dağarcık, akıl, hafıza, zihin...” olarak tanımlanan bellek

kavramı, çoğunlukla hafıza kelimesiyle gündelik yaşantımızda da yer edinmiştir. Yani genel manada belleğin, geçmişte yaşanan her türlü olayın, hem mevcut zaman diliminde değerlendirilmesine, hem de saklayarak gelecekte tekrar kullanılmasına olanak sağlayan bir yapıda olduğu görülmektedir. Bu yüzden bellek devamlı yenilenmekte ve genişlemektedir, çünkü geçmiş, rutin bir şekilde Jan Assman'ın dediği gibi biriktirmektedir: “Hiçbir şey geçmişin oluşması kadar kolay değildir: Zaman geçer ve geçmiş olur. Bugün yarın olduğunda geçmiştir, düne dönüşmüştür.”⁸⁷

Bellek ilişkilendirildiği kavrama göre, toplumsal bellek ve kentsel bellek gibi farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal bellek gerek yıkıcı savaşlar gerekse de değişen toplum yapıları neticesinde adeta bir panzehir gibi ortaya çıkmış, özellikle 20.yüzyılın sonlarına doğru popüler olmuş bir kavramdır. Nasıl ki bireysel belleklerimiz kendi yaşamışlıklarımızın oluşturduğu bize özgü bir bellek ise, toplumsal bellek de ortak değerlere sahip bireylerin, herhangi bir olay karşısında yaşadıkları anıların tek bir noktada buluşmasıdır. Toplumsal bellek toplumdaki belleğe dair oluşan sınırlar içinde, bireysel anımsamalarının bir araya gelmesiyle oluşmaktadır⁸⁸ ve “seçici, sosyal olarak inşa edilen, mekânı kapsayandır, bir toplumun belleği geçmişin yeniden inşasıdır.”⁸⁹

Toplumsal bellek ya da kolektif hafızanın oluşması için bireylerin aynı zaman diliminde yaşayıp aynı olaylara tanıklık etmesi gerekmemektedir. Geçmişin değerlerinin ortak şekilde sahiplenilmesi ve onlara karşı kolektif bir bilinç geliştirilmesi esasına dayanmaktadır. Toplumların geçmişlerinde önemli yere sahip sosyal, kültürel, tarihsel olayların kolektif bir bakış açısıyla yeniden hatırlanmasıyla toplumsal bellek canlandırılmış olmaktadır.⁹⁰ Örneğin zaferler buna en güzel örneklerdir. 1918 yılında kazanılan şanlı Çanakkale Zaferinin üzerinden yaklaşık 100 yıl geçmesine rağmen o zamanlara tanıklık etmemiş olan bizler toplumsal bellek sayesinde o anları adeta yaşamış gibi hissedebilmekteyiz.

⁸⁷ Jan Assman; Kültürel Bellek, Çev. Ayşe Tekin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2001, s.35.

⁸⁸ Maurice Halbwachs; On Collective Memory, Edited, Translated, and With an Introduction By Lewis A. Coser, The University Of Chicago Press, 1992, s.28.

⁸⁹ Halbwachs; 1992, s.33.

⁹⁰ Abdülkadir Atik ve Şeyma Bilginer Erdoğan; “Toplumsal Bellek ve Medya”, Atatürk İletişim Dergisi, Sayı:6 Ocak/2004, s.2.

Toplumsal bellek, içerisinde hatırlama ve unutma süreçlerinin yaşandığı komplike bir yapıdadır. Bu hatırlama ve unutma süreçleri bireylerin içinde bulunduğu toplumla birlikte varlığını sürdürebilmesinde önemli birer etkidir. Özelde bireyin, genelde ise toplumun birey ve toplum olma sürecindeki yerlerini ne derecede hatırladığı ya da ne derecede unuttuğu, bizlere onların değerlerinin gelecekteki mevcudiyetleri hakkında önemli ipuçları verecektir. Geçmişine ve belleğine sıkı sıkıya bağlı olanların uzun yıllar ayakta kalacağını söylemek yanlış olmayacaktır.⁹¹

İnsanoğlu yaşadığı, duyduğu, gördüğü her şeyi hafızasına yerleştirir ancak zaman geçtikçe önemli görmediklerimiz, gereken önemi göstermediklerimiz ya da bilinçli olarak hatırlamak istemediğimiz öğeler hafızadan unutma yardımıyla silinip gitmektedir, çünkü “hafıza-i beşer nisyan ile malüldür.” Aslında unutmanın belli ölçüde gerçekleşmesi, hem bireyler hem de toplumlar açısından faydalıdır. Aksi halde olumlu, olumsuz yaşadığımız her deneyimin aynı canlılıkta belleklerde yer etmesinin bütün bellek sahiplerine zarar vereceği aşikârdır. Bu noktada yapılması gereken en azından gelecek kuşaklara aktarılması gereken temel öğelerin unutulmaya yüz tutmadan bir an önce ortak bir zeminde biriktirilip korunmasını sağlamak olmalıdır.

Toplumsal bellek, kimliğin oluşum sürecinde de önemli bir yere sahiptir. Geçmiş, şimdi ve gelecek arasında bir köprü kurarak ortak değerlerin korunup gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli bir görev üstlenmektedir. Siyasal, sosyal ve kültürel birçok konuda olayların belleklerimizde doğru bir şekilde yer etmesini sağlamak, sağlıklı bir toplumun öncülleri olacaktır. Toplumsal belleklerine sahip çıkan bireyler, milletler ve kentlerin hepsi, kimliklerinin de sağlam temellere inşa edilmesini sağlamış olurlar. Bu yüzden ister bireysel isterse de toplumsal bellek olsun, hafızalarımızda yer edinmiş olan kişiler, görüntüler, mekânlar, canlılar, lezzetler ve diğer bütün değerlerin, ortak bir noktada toplanarak paylaşılması ve gelecek kuşaklara aktarılması büyük önem taşımaktadır.⁹²

Bellek kavramının ilişkilendirildiği bir diğer öge ise kentlerdir. Toplumsal ve bireysel hareketlerle biçimlenen kentsel çevre, toplumsal belleğin oluşturulmasına direkt

⁹¹ Tamer Gök ve Tülin Selvi Ünlü; Kent Belleği İçin Bir Model Önerisi: Mersin Üniversitesi Akdeniz Kent Araştırmaları Merkezi, Kent Hafıza Merkezleri, Kent İhtisas Kütüphaneleri, Kent Arşivleri ve Kent Müzeleri Sempozyumu Bildiriler ve Tartışmalar Kitabı, Detay Yayınları, Ankara, 2010, s.98.

⁹² Gök ve Ünlü; 2010, s.98.

etki yaparak mekâna bağlı bir belleğin ortaya çıkmasına zemin oluşturmaktadır. Kentsel bellek, zaman geçtikçe belirli bir alanda şekillenen kolektif belleğin bir yansımasıdır ve bize yaşadığımız yerin geçmişle bugünü arasındaki anlam bağına kurmamıza yardımcı olmaktadır.⁹³

Kültürel çeşitliklerin kaynaşma noktası ve toplumsal hayatın en önemli mekânı olan kentler, toplumsal belleği meydana getiren bütünün temel yapıtaşlarıdır. Zaman geçtikçe bireysel hatıralar, ya anlatıcıları ile birlikte kaybolup gider ya da fiziksel ortamlardaki değişiklikler nedeniyle değişime uğrayıp anlaşılması güç bir hale dönüşürler. Bu yüzden bireysel hatıraların kaydedilmesinin, korunmasının ve gelecek nesillere aktarılmasının ve bu yolla kentsel hafızanın canlılığını sürdürmesinin son derece önemli olduğu, açık şekilde ortadadır. İşte bu noktada kent bellekleri, kentlerin mekânsal değişim ve gelişim geçmişinden, kentte yaşamışların hatıralarına, sözlü ya da sözsüz gündelik hayatın bütün kayıtlarına dek uzanan, kent ile ilgili her türlü bilgi ve envanteri içeren zengin bir hafıza kaydı görevi görerek, hem kente hem de bireylere önemli bir hizmet sunmaktadır.⁹⁴

Kentsel hafızayı basit bir düzeyde hafızası olan kent olarak düşünmek, yanlış bir yaklaşım olacaktır. Kentsel hafıza bir kentin oluşumunun, değişiminin ve gelişiminin ortak izlenimi olan geçmişin hatırlanmasına olanak sağlayan ve geçmişi somutlaştıran nesnelere ve uygulamaların fiziksel bir manzarası ve bunların bilinçli bir şekilde, sistematik olarak kaydedilmesidir.⁹⁵ Bu yüzden kentin hafızasını maddi manevi birçok unsur oluşturabilmektedir. Yeri geldiği zaman kentle adı özdeşleşmiş ünlü bir yönetici, sanatçı, esnaf ya da kent eşrafı gibi şahsiyetler, giyim kuşam şekilleri, aksan ve lehçe gibi dil yapısındaki değişimler, örf ve adet kuralları gibi soyut değerler, bitki örtüsü, hayvan popülasyonu, iklim koşulları gibi coğrafi etkenler; yeri geldiği zaman da kentin geçirdiği savaşlar, ekonomik krizler, zaferler, heyecanlar hüznler gibi birçok etken kentin

⁹³ Dimitros Ringas vd.; “Urban Memory in The Space and Time” Handbook Of Research on Technologies and Cultural Heritage: Applications and Environments(Eds. Georgios Styliaras, Dimitros Koukopoulos, Fotis Lazarinis), 2010, s.325-328.

⁹⁴ Gök ve Ünlü; 2010, s.98.

⁹⁵ Fang Wang et al.; “Measurement and Application Of Urban Memory Related To Historic Areas In Beijing” p.27. <https://www.springer.com/gp/book/9783662484920> (E.t. 19.02.2019).

hafızasında bir iz bırakabilmektedir. Bu izler zaman geçtikçe o kentle özdeşleşerek o kentin kimliğinin oluşmasında büyük öneme sahiptirler.⁹⁶

Kentlerde geçmişin izlerini taşıyan ve gelenekselliğin özelliklerini koruyan mekânlar, o kentin hafızasıdır ve bu mekânların toplumsal hafıza ve kent kimliği üzerine potansiyel, olumlu etkilere sahip olduğu su götürmez bir gerçektir.⁹⁷ Kent hafızasının nicel şekilde ölçülebilmesi, kentteki sakinlerin o kentin değerlerini ne derece sahiplendiğiyle alakalıdır. Kentin hafızası sınırsızdır. Gün içerisinde gerçekleşen en küçük bir olaydan, büyük etkiler yaratan savaşlara ya da toplumsal eylemlere kadar her türlü unsur, kentin hafızasına kaydedilir. Fakat kentin hafızası da insan hafızası gibi unutmaya meyillidir. Unutmak ve yaşatmak da kent sakinlerinin elindedir. Yaşatılıp gelecek kuşaklara aktarılacak istenen değerler, koruma altına alınıp sahiplenilirken, unutulması istenen, kötü çağrışımlar yapan, ya da herhangi bir değeri bulunmayanlar ise hatırlanmamak üzere silinmeye bırakılmaktadır.

Kent belleğinin üzerinde hem fiziki yaşam alanlarının, hem de gözlemcilerin deneyimlerinin önemli payları vardır. Bu yüzden kent belleği aslında bireylerin yaşadığı yerdeki deneyimlerinin, tarihi ve sosyal çevresiyle harmanlandığı bir tür kolektif bellektir ve bu bellekler günümüzde farklı şekillerde kayıt altına alınabilmektedir. İçinde bulundurduğu yazılı ve görsel verilere ek olarak işitsel ve üç boyutlu materyallerin de yardımıyla, sadece toplumsal tarihin incelenmesine hizmet etmenin yanında, içinde bulunduğu coğrafya ile birlikte kente dair çözümler yapıp geleceğe daha sağlam adımlar atılması ve yeni kentsel faaliyet ve projelere zemin oluşturması açısından da oldukça önemli bir yere sahiptir.⁹⁸

Doğal afetler ve büyük savaşlar meydana gelmediği sürece kentler ölümsüzdürler. Yaşamları süresince birçok olaya tanıklık eden kentlerin bu denli uzun süre ayakta kalmalarının en önemli nedenleri, hafızalarının bir şekilde korunmasından kaynaklanmaktadır. Bunun için kentsel çevrede yapılan her türlü değişimin kentsel

⁹⁶ Mark Crinson; *Urban Memory: History and amnesia in the modern city*, Routledge Press, London, 2005, s. xxi.

⁹⁷ Ebru Erbaş Gürler ve Başak Özer; "The Effects of Public Memorials on Social Memory and Urban Identity" *World Conference on Psychology and Sociology*, 2012, s.859. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042813014286> (E.t. 20.02.2019).

⁹⁸ İkbâl Ece Postalıcı vd.; "The New Urban Memory", 42nd ISoCaRP Congress, 2006, p.1-5.

belleğin de değişimine zemin hazırladığını bilerek hareket edilmelidir.⁹⁹ Kentin belleğine tarihsel bir zaferin parçası olarak kazınan yıkık bir duvarın verdiği anlam yüklü ifade, daha sonraları estetik açıdan uygun görülmediği için yıkılmakta ve kentin hafızasının silinmesine yol açmaktadır.

Kentleri kent yapan hafızalarıdır ve bu hafıza tarafından sürekli şekillendirilir. Çünkü kentler tıpkı insanlar gibi gün içinde yaşayıp gördükleri bütün gelişmeleri hafızalarına kaydederler ve bu hafızalarıyla biçimlenip ayakta kalırlar.¹⁰⁰ Fakat bu hafızayı koruyup gelecek kuşaklara taşımak kent sakinlerinin görevidir. Hafızasına sahip çıkılmayan kentler ruhsuz, duygusuz, yalnızca fiziki beton yığınları olmaya mahkûm yapılarıdır. Kentin hafızasının, modernleşme ve endüstriyel gelişmelerin rüzgârına kapılarak silinmesine izin vermenin; bireyin, toplumun, kentin, insanlığın tüm geçmişini yok etmekle eşdeğer olacağını unutmamak gerekmektedir.¹⁰¹

Bir milletin bugününü sağlıklı bir şekilde yorumlayabilmesi ve geleceğini sağlam temeller üzerine inşa edip akıllı olarak planlayabilmesi; ancak ve ancak geçmişinden bugüne aktarabildiği somut veya soyut, iyi veya kötü bütün değerlerini doğru şekilde değerlendirebilmesiyle mümkün olacaktır. Bu bakımdan kentlerin de kültürel, sosyal ve ekonomik bakımlardan hayatta kalabilmeleri için kendi özelliklerini ve geçmişlerini tanıması, bilmesi ve kültürel dinamiklerinin farkında olmaları gerekmektedir. Aksi takdirde bu bilince sahip olmayan kentler, küreselleşmenin, bilgi-iletişim-ulaşım teknolojilerinin ortaya çıkardığı savunmasız toplumun yok edici etkileri karşısında, kimliklerini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalacaklardır.¹⁰² Bu yüzden kültür birikimi ve kentsel zenginliklerin sağlanarak kent kimliğinin korunabilmesinde, kente özgü yazılı yazısız kaynaklar, tarihsel yapıtlar ya da gelenek görenekler gibi değerlerin muhafaza edildiği kent müzeleri gibi kuruluşların rolleri hayati öneme sahiptir. Bu doğrultuda ülkemizdeki bütün kentler ivedilikle kent müzelerini oluşturmak için adımlar atmalı ve bu kent müzelerinin faaliyetlerini gerçekleştirmesinde merkezi yönetimlerden

⁹⁹ Tülin Selvi Ünlü; “Kent Kimliğinin Oluşumunda Kentsel Bellek ve Kentsel Mekân İlişkisi: Mersin Örneği”, TMMOB Şehir Plancıları Odası Dergisi, Cilt:27, Sayı:1, 2017, s.77.

¹⁰⁰ Kevin Loughran vd.; “Urban Spaces, City Cultures, and Collective Memories” 2015, s.1.

¹⁰¹ Kerem Görkem Orhan; “Kent ve Hafıza” Kule Dergisi, Sayı:39, Yaz 2015, s.3.

¹⁰² Ahmet Somuncu; “ Kayseri Hafıza Merkezi KAYHAM” Şehir Kültür Sanat Dergisi, Sayı:8, Ağustos 2017, s.64.

valilikler, kültür bakanlığı temsilcileri ve belediyeler elini taşın altına sokup özveriyle içinde yaşadıkları kente dair ellerindeki yazılı-yazısız, sesli-sessiz, somut-soyut bütün değerleri bu müzelerle paylaşmalıdır. Herhangi bir birey o kentle alakalı bir bilgiye ulaşmak istediğinde, ikinci bir yere başvurmak zorunda kalmadan kent müzelerinden bütün ihtiyaçlarını tedarik edebilmelidir.

II. BÖLÜM

KENT KİMLİĞİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ BAĞLAMINDA KENT MÜZELERİNİN İNCELENMESİ

2.1. Müze Kavramı

Müze gerek oldukça köklü bir geçmişinin olması, gerekse de eline alındığı disiplinlerce çeşitli şekillerde yorumlanması sebebiyle farklı tanımlamalara müsait bir kavramdır. Grekçe pek çok yaratıcılık isteyen alan için ilham verdiği inanan perilerin yaşadığı tapınağa verilen “mouseion” kelimesinden türeyen müze¹⁰³, Uluslararası Müzeler Konseyi(ICOM)’un Türkiye Milli Komitesi yönetmeliğinin 4. maddesinde “Kültür eserlerini koruyan ve bu eserleri etüt, eğitim ve bedii zevki yükseltme amacıyla toplu halde teşhir eden, kamu yararına çalışan, sanata, ilme, sağlığa, teknolojiye ait koleksiyonları bulunan müesseselere müze adı verilir.”¹⁰⁴ şeklinde ifade edilmektedir. Tanımdan da anlaşılacağı üzere müzeler yalnızca tarihi ve kültürel öğelerin sergilendiği alanlar değil, aynı zamanda toplumla birlikte geleceği inşa etme vazifesi üstlenen, bilinçlendirici, Erbay’ın da ifade ettiği gibi “günümüzde, toplumun bilimsel ve kültürel geçmişini yansıtan ve geleceği biçimlendiren öğeleri, sanat ve kültürle birleştiren eğitim kurumları”¹⁰⁵ durumundaki çok amaçlı yapılardır.

Müze, ilk zamanlarda Mezopotamya ve Eski Mısır’da bir güç göstergesi olarak değerli eşyaların toplanması ve savaştan elde edilen ganimetlerin halk önünde sergilenmesi için inşa edilmiş olan yapıları ifade etmiş, daha sonraları ise entellektüel fertlerin toplanma yerleri haline dönüşmüştür.¹⁰⁶ Müzeler için geçmişe ait eserleri biriktirme ve koleksiyon oluşturma fikri ise, ilk kez eski Grek heykellerini bir araya toplama düşüncesini ortaya koyan Romalılarda görülmüş, bu gelenek daha sonraki

¹⁰³ Vedat Keleş; “Modern Müzecilik ve Türk Müzeciliği” Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:2, Sayı:1-2, Erzurum 2003, s.2.

¹⁰⁴ <https://icomturkey.org/tr/hakkımızda> (E.t. 03.03.2019).

¹⁰⁵ Mutlu Erbay; Müzelerde Sergileme ve Sunum Tekniklerinin Planlanması, Beta Basım, İstanbul 2011, s.5-6.

¹⁰⁶ Erdem Yücel; Türkiye’de Müzecilik, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1999, s.19.

zamanlarda sanat eserlerinin bir arada toplanıp, resim ve heykel gibi yapıtların çoğaltılarak koleksiyonculuk tutkusuna dönüşmesi yoluyla daha yaygın bir hal almıştır.¹⁰⁷

Müzecilik faaliyetlerinin günümüz anlamındaki karşılığına kavuşması ancak 18. yüzyılda gerçekleşebilmiştir. Bu dönemde bilim ve sanatta yaşanan önemli gelişmeler neticesinde eserlerin değerlendirilme, arşivlenme ve sunumu dönemi başlamıştır ve bu gelişmeler neticesinde Avrupa’da müze faaliyetleri ivme kazanmış, 1759’da İngiltere’de British Museum, 1793’te ise Fransa’da, Avrupa’nın ilk ulusal müzesi olup “müzelerin müzesi” olarak adlandırılan Louvre Müzesi hizmete açılmıştır. Amerika’da ise müzecilik tarihinin diğer Avrupa ülkelerine nispeten daha yeni olmasından dolayı ancak 19. yüzyılın ikinci yarılarında kazanabilmiştir.¹⁰⁸

Ülkemizde ise müzecilik faaliyetlerinin örneklerine, 1723 yılında saray cephaneliği olarak kullanılırken bir takım eşyalar ve silahların sergilendiği belirtilen Aya İrini Kilise ’sinde rastlanıldığı belirtilirse de ilk ciddi müzecilik girişimlerinin 1846 yılında Sultan Abdülmecid döneminde başladığı kabul edilmektedir. Bu doğrultuda 1869 yılında Müze-i Hümayun, kazılardan çıkan eserlerin sergilenmesi için ziyarete açılmıştır. Daha sonrasında Türk Müzecilik tarihine adını altın harflerle yazdıran Osman Hamdi Bey, hizmette bulunduğu sürelerde Türk müzeciliğini, batıdaki anlayışlara paralel hale getirmeye çalışmıştır. Bu doğrultuda müzeciliğin kurumsallaşması amacıyla yeni müzeler açılmış, yayınlar çıkarılmış, kaçakçılıkla mücadele edilmiş ve topraklarımızdan kaçırılan eserlerin geri getirilmesi için büyük çabalar gösterilmiştir.¹⁰⁹

Cumhuriyet döneminde ise ülkemizde müzecilik adına, Topkapı Sarayı’nın 1924 yılında mevcut envanterleriyle birlikte müze olarak açılması kararlaştırılmış, Ayasofya Camii müzeye dönüştürülmüş, 1925 yılında ise Atatürk’ün emriyle ilk müze binası olan Ankara Etnografya Müzesi’nin çalışmalarına başlanmış, 1930 yılında ise hizmete

¹⁰⁷ Ahmet Yaraş; “Anadolu’da İlk Koleksiyonculuk ve Müzecilik Faaliyetleri”, II. Müzecilik Semineri, Bildiriler, Askeri Müze Yayınları, Eylül 1994, İstanbul, s.19-21.

¹⁰⁸ Aysun Altunbaş ve Çiğdem Özdemir; “Çağdaş Müzecilik Anlayışı ve Ülkemizde Müzeler”, Ankara, Mayıs 2012, s.4. <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/4655,makale.pdf?0> (E.t. 03.03.2019).

¹⁰⁹ Ahmet Şasi; “Mevlana Müzesinin İnsansız Hava Aracı İle Modellenmesi”, Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2019, s.9-10.

açılmıştır.¹¹⁰ 1956 senesinde ise müzeciliğimiz başka bir dönüm noktası yaşamış ve “dünyadaki müzecilik uygulamalarını takip etmek ve Türkiye’de yürütülen müzecilik çalışmalarını uluslararası müzecilik camiasına aktarmak, aynı zamanda ülkedeki müzecilerin görüş paylaşımında bulunabileceği bir platform oluşturmak amacıyla” Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) bünyesinde bulunan ICOM’un Türkiye Milli Komitesi kurulmuştur.¹¹¹

1960’lı yıllardan itibaren de müzecilik anlayışı tamamen ivme kazanmış, günümüzde Askeri Müzeler, Doğa Müzeleri, Tarih Müzeleri, Arkeoloji ve Etnografya Müzeleri, Güzel Sanatlar Müzesi, Saray Müzeleri, Açık Hava Müzeleri, Kent Müzeleri, Oyuncak Müzeleri, Teknoloji Müzeleri, Üniversite Müzeleri ve daha birçok müze çeşidi ziyaretçilerin hizmetine açılmıştır. Durağan tarihi eserlerin sergilendiği yapılardan ziyade teknolojiyle iç içe, bilgilendirici, eğitici, öğretici, toplumla bütünleşmiş, ele aldığı türe göre uzmanlaşmış kadrolara sahip, insan odaklı çağdaş müzecilik anlayışıyla birlikte gün geçtikçe daha ileri noktalara gelmektedir.¹¹² 2018 yılı itibariyle Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde 107’si Bakanlığa bağlı Müze Müdürlüğü ve 238’i Bakanlığın denetiminde olan Özel Müze ile birlikte 345 müze bulunmaktadır. Bu müzelerden 2018 yılında 3.004.620 kişi İstanbul Topkapı Sarayı’nı, 2.922.037 kişi İstanbul Ayasofya Müzesi’ni, 2.817.386 kişi ise Konya Mevlana Müzesi’ni ziyarette bulunmuştur.¹¹³

2.2. Kent Müzesi Kavramı

“Kent bir ağaç gibidir:

Dikey ve yatay gelişim tabakalar boyunca hem yeryüzünde, hem de yer altında büyür. Bir ağacı okumak için onun kesitini, sözgelimi bir omcanın bize sunduğu labirent halkalarını karşımıza alırız önce, dallanıp budaklanma, yukarı ve yanlara doğru yayılma, açılma ufkuna bakarız ardından; en son köklere, onların çetrefil toprakla iç içe geçme üsluplarına eğilmek gerekir.

¹¹⁰ Melis Nur İhtiyar; “Çağdaş Müzecilik ve Kent Müzeciliği Yeni Bir Program Önerisi”, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011, s.47-48.

¹¹¹ <https://icomturkey.org/tr/hakkımızda> (03.03.2019).

¹¹² Berna Okan; “Günümüzde Müzecilik Anlayışı” Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, Sayı:9 s.190.

¹¹³ <http://www.dosim.gov.tr/assets/documents/2018.pdf> (E.t. 03.03.2019).

Kent ve kentler de böyle okunmalı diyorum: Varsa bilinçleri varsa ki vardır, bilinçaltıları, bellekleri, bellekten sildikleri didiklenmeli.”

-Enis Batur, İnsanlar, Şeyler ve Sokaklar

Farklılaşan müzecilik anlayışı ve hızlı şekilde gelişen kentleşmenin müşterek ihtiyacı sonucu ortaya çıkmış kurumların en önemlilerinden birisi kent müzeleridir. Özellikle 19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyıl başlarında ülkemizde “kent tarihi müzesi”, “belediye müzesi”, “kentsel gelişme müzesi”, “tarih müzesi” gibi farklı adlandırmalarla, ağırlıklı olarak arkeoloji ve etnografya odaklı olacak şekilde karşımıza çıkan kent müzeleri, kent üzerine uzmanlaşma sergileyen, kentin ve kentlinin önü alınamaz şekilde değişen dünyadaki kimlik arayışlarına bir cevap olarak koleksiyonlarını ve faaliyetlerini kentlilere sunarak, kenti geçmişten günümüze kentlilere ve dışarıdan gelen ziyaretçilere anlatan bellek mekânları olarak hizmet vermektedirler.

Her ne kadar kentlerin geçmişten günümüze kimlik değerlerini oluşturan sosyal, kültürel, çevresel ve tarihsel değerlerin sergilendiği alanlar olsa da, aynı zamanda gerçekleştirdiği eğitim faaliyetleri ve sergilerle, özellikle genç kesimlerde kentlilik bilincini aşılıyarak, gelecek kuşakların da planlamasını gerçekleştiren çok boyutlu yapılarıdır. Bu bağlamda kent müzeleri;

- Kent kimliğini ve kentlilik bilincini geliştiren,
- Kentte yaşayan değişik etnik, dinsel, kültürel, toplumsal gruplar arasında karşılıklı anlayış, karşılıklı saygı ve ortak yaşam kültürünü güçlendiren,
- Bir sivil platform oluşturarak kentlilerin kentteki tarih mirasını korunmasında aktif bir rol oynayan,
- Kentin sorunlarına çözüm bulma kapasitesini artıran ve demokratik bir biçimde tartışılıp belirlenmiş kentsel gelişme perspektiflerinin gerçekleştirilmesine katkıda bulunan,
- Kentin bir bütün olarak ve derinliğine tanıtımına yardımcı olan, uzmanlaşmış iletişim, eğitim, koruma ve kültür merkezleri olarak karşımıza çıkmaktadır.¹¹⁴

¹¹⁴ Kent Tarihi Müzeleri ve Arşivleri, Çekül Vakfı-Tarihi Kentler Birliği Yayınları, Kılavuz Kitapçıklar Dizisi 2, İstanbul, 2013, s.75.

Kent müzeleri çağımızın doğurduğu problemleri de göz önünde bulundurduğumuz zaman kentlerimiz için en elzem kurumların başında gelmektedir. Öyle ki basit anlamda yalnızca boş vakit değerlendirmek için gidilen, hobisel bir aktivitenin gerçekleşeceği fiziki bir yapının ötesinde, amaçladığı ve uyguladığı faaliyetlerle birçok tecrübeyi bünyesinde barındırmaktadır. Bu yüzden Sözen’inde ifade ettiği gibi “Kent müzeleri temelde bir kentin yaşam serüvenini, tarihsel ve kültürel birikimini her yaş diliminden insanla paylaşan, baktığını gören kuşaklar yetiştirmek için oluşturulan bir eğitim ortamıdır. İnsanları müzeyle tanıştıran, müze okumayı, müze gezme alışkanlığı edinmeyi sağlayan bir alıştırma... Tarihin her dönemini ve her kesitini canlandıran, güncel yaşamla buluşturan bir mekân... Genç kuşakların kentin kokusunu içine çektiği, hemşerilik havasını kokladığı bir deneyim...”dir.¹¹⁵

Kent müzeleri, kentin en önemli aktörlerinin (kentlinin) kent yaşamına yönelik katılımcı süreçlerinin kuvvetlendirilmesi ve kenti korumaya yönelik tarihsel sürekliliğinin devam ettirilmesi açısından kurumsal bir dinamiktir. ICOM’un alt kuruluşlarından olan “Uluslararası Kent Müzeleri Komitesi (CAMOC) tarafından kent müzeleri “kentin geçmişi, bugünü ve geleceğini yansıtan, kent kimliğinin güçlendirilmesini ve planlı bir şekilde gelişmesini amaçlayan bir müze modeli” olarak tanımlanır.¹¹⁶

2.3. Kent Müzelerine Duyulan İhtiyaç

Kentler geçmişten günümüze insanlığın en fazla etkileşimde bulunduğu, bireylerin her anına tanıklık etmiş, ortak mirası taşıyan ve yüksek anlam ifade eden yerleşimler olagelmıştır. Hızlı şekilde değişen ve gelişen dünyamızda kentlerde de gözle görülür değişiklikler meydana gelebilmekte, tarihi, kültürel, çevresel ve sosyal birçok değer yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilmektedir. Böyle bir ortamda bu değerlerin kaybolmadan gelecek kuşaklara aktarılması ve kentlilik bilincinin diri tutulması için birtakım koruyucu politikaların ve kuruluşların oluşturulması esas teşkil etmektedir. Bu anlamda gerek ulusal gerekse de uluslararası kuruluşlarca kentlerdeki kimliksel değerlerin muhafaza edilip gelecek kuşaklara aktarılması için son yıllarda

¹¹⁵ Metin Sözen; Kent Tarihi Müzeleri ve Arşivleri, Çekül Vakfı-Tarihi Kentler Birliği Yayınları, Kılavuz Kitapçıklar Dizisi 2, İstanbul, 2013, s.9.

¹¹⁶ <http://network.icom.museum/camoc/about/about-camoc/> (E.t. 10.03.2019).

yoğun çabalar sarf edilmekte ve bu amaç doğrultusunda oluşturulan en önemli yapılardan birisi de kent müzeleridir.¹¹⁷

Günümüz her türlü değişim ve gelişimin aşırı derecede bir hızda gerçekleştiği bir zaman dilimidir. Bu yüzden de çağa ayak uydurmak için her kavram ve kurumun kendi iç muhasebesini gerçekleştirerek, eksikliklerini belirleyip geleceğe sağlam adımlar atması hayati önem taşıyacaktır. Bu değişim sürecini geçirmesi gereken kuruluşlardan birisi olan müzeler de günümüzde eski tip müzecilik anlayışından sıyrılıp, çağdaş müzecilik anlayışına doğru hızlı bir geçiş sürecine girmiş bulunmaktadır. Müzeler artık yalnızca eski tarihi eserlerin toplanıp, muhafaza edilip, sergilendiği yerler olmaktan çıkmış, bütün toplumu kucaklayan, eğitici, teknolojiyle iç içe, katılımcı, yaratıcılıklarıyla yeniliklere ve değişikliklere açık, cazibe uyandıran kuruluşlar haline gelmektedir. Bu gelişmeler neticesinde ise artık çevremizde ele alınan konuların içeriğine göre farklılık gösteren birçok müzeye rastlamak kolay bir hal almıştır. Klasik müzelerden farklı konulara değinebilen, içerik anlamında ayrışan, yeni tip “insan müzeleri” olarak ortaya çıkan müzelerden biri olan kent müzeleri de kentlerin toplumsal bellek çöküntüsü yaşadığı bu günlerde, varlıklarının doğru okunması açısından son derece önemli kuruluşlar haline gelmiştir.¹¹⁸

Pek çok gelişmiş ülkede kentsel nüfus oranlarının, toplam nüfusa oranının %90’ları geçtiği günümüzde, kentlerin dünya üzerindeki değerlerinin giderek artmaya ve kentsel değerlerin korunup gelecek kuşaklara aktarılması daha önemli bir hal almaya başlamıştır. Fakat kentleri tehdit eden küreselleşme, göç ve kentsel planlamaların bilinçsizliği gibi nedenlerden ötürü kentlerde yaşayan bireylerin büyük bir bölümü kentlerini tanımaz hale geldiler. Bu yüzden de kentlerimizde birer yabancı gibi yaşıyor ve kentleri kendilerine ait olmayan kentli grupları oluşturuyoruz. Bunun en temel tetikleyicisi ise kentlerde kimlik değerlerini sahiplenen, onları kentlilerle buluşturan, kısacası kentlileri kente bağlayan değerlerin görünür kılınamama sorunsalıdır. Bu

¹¹⁷ Orhan Silier; “Dünyada ve Türkiye’de Kent Müzeleri”, Ege Mimarlık Dergisi, Temmuz 2010/3, s.16.

¹¹⁸ Emin Mahir Balcıoğlu; Müzelerde Yeni Eğilimler, Antalya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Antalya, 2017, s.29.

görünürlüğü gerçekleştirmenin de en kolay çözümü, her kentte, o kentle ilgili kimlik değerlerinin toplanıp sergilendiği kent müzelerinin oluşturulmasında yatmaktadır.¹¹⁹

Kentlerin son yıllarda yoğun şekilde maruz kaldığı kültür etkileşimleri düşünüldüğünde, kimliğinin de ne denli bir karmaşa içine girdiğini görmek zor olmayacaktır. Özellikle göçler sonucu oluşan farklı gruplar arasında iletişimi kurabilmek adına kent kimliği ve kentlilik bilincini aşıl原因, kentteki bu gruplar arasında karşılıklı hoşgörü, saygı ve ortak yaşam kültürünü kuvvetlendiren kent müzeleri tarzındaki kuruluşlara gün geçtikçe her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Kent müzeleri, ortaya koydukları toplumla bütünleşik eğitici faaliyetlerle, klasik müzelerden farklı olarak kentlinin kentini daha iyi tanımasını, tarihi ve kültürel mirasın korunmasında aktif rol almasını, kentin problemlerine karşı çözüm önerileri sunma bilincini aşılması ve en önemlisi de kentin bir bütün olarak derinlemesine tanıtımına yardımcı olarak gelecek kuşakların sağlam temeller üzerine inşa edilmesini güçlendirebilmesidir.¹²⁰

Özetle kentlerimizin hızlı bir şekilde değişimlere maruz kaldığı ve bu denli kimlik karmaşası yaşadığı, toplumsal belleğin ve kent hafızasının ağır şekilde unutulmaya yüz tuttuğu bu zamanlarda kent müzeleri, hem kentli hem de kentler için adeta deyim yerindeyse panzehir vazifesi görmektedir. Bu nedenle ülkemiz gibi zengin kimlikli kentlere sahip bir coğrafyada ivedilikle her kentte kent müzesi olacak şekilde planlamaların yapılıp, kentlerin tek tipleşmesine izin vermeden kimlikleriyle gelecek kuşaklara adım atması sağlanmalıdır.

2.4. Kent Müzelerinin Amaçları ve Hedefleri

Kent müzeleri kentli ve kent arasındaki bağı kuran en önemli kuruluşlardandır. Kuruluşlarının en temel amacı zamanla silikleşmeye başlayan kent belleğini canlı tutmak ve kaybolmaya yüz tutmuş kent kimliği değerlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak olan kent müzeleri, geçmişten bugüne çevresinde yaşamış medeniyetlerden kendi payına düşen mirası ve üzerinde konumlandıkları mekânın sahip olduğu kültürel birikimleri,

¹¹⁹ Orhan Silier; “Kent Müzeleri ve Türkiye’de Kent Müzelerine Duyulan İhtiyaç”, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 2007a, s.4.

¹²⁰ Silier; 2007a, s.14.

çağdaş müzecilik anlayışıyla, teknolojinin de sunduğu imkânlardan faydalanarak, bugünün kuşaklarına aktarabilmeyi hedeflemektedir.¹²¹

Kent müzelerinin kuruluş amaçları, işleyiş ve süreçlerinin uluslararası anlamda belirlendiği komite olan CAMOC'ta ise, “kent'in geçmiş, bugün ve yarınına dair orijinal materyalleri toplama, koruma ve halka sunma ve kent kimliğini güçlendirecek, kent'in gelişimine katkı sunacak çalışmalarına destek olmak, teşvik etmek” olarak ifade edilmektedir. CAMOC'un belirlediği amaçlardan da anlaşılacağı üzere kent müzeleri aslında geçmişle gelecek arasında bir köprü vazifesi kurarak bizleri düşünmeye, bilinçlenmeye ve eyleme koyulmayı hedeflemektedir.¹²²

Kent müzeleri, kentlinin kentiyle kaynaşma, hatta kimlik değerlerinin bu denli kaybolma tehlikesi yaşadığı günümüzde tanışma mekânlarıdır. Kent müzeleri kentlinin farkındalığının artmasını, belleğine sahip çıkmasını, geçmişi hatırlayıp geleceği planlamasını amaçlar. Bu yüzden bir kentli kent müzesine girdiğinde, nasıl bir kentte yaşadığını görüp, kent'in hafızasını yeniden uyandırır. Kapıdan girerken ki kentli ile çıkarken ki kentli arasında bir fark oluşur. Kent müzesinden, ayak bastığı kent'in önemini kavramış, geçmişten günümüze bu kentte yaşamış olanların bıraktığı izlerin değerini fark etmiş, zihninde “ben de bu kente bir katkıda bulunabilir miyim” düşüncesi yeşermiş insanlar çıkar.¹²³

Kent müzelerinin bir diğer önemli amacı ise yerel yönetimlerle işbirliği yaparak, kentlerin gelecek planlamalarında fikir alışverişinde bulunmak, kent'in karşı karşıya olduğu önemli problemlerin tartışılarak, kent için en uygun adımların atılmasına yardımcı olmaktır. Bu yüzden kent müzeleri aslında kentlinin kendini ifade ettiği, haklarını savunduğu özgür bir kuruluş olarak da hizmet vermektedir.¹²⁴

Kent müzelerinin öncelikli hedef kitlesi, kentlilerin kendisi olmasına rağmen, aslında kent içinde yaşanan farklılıkların tümünü demokratik bir çerçevede paylaşma

¹²¹ Evindar Yeşilbaş; “Kentsel Korumada Müzelerin Rolü Üzerine Bir Araştırma: Mardin Müzesi Örneği”, The Journal of Academic Social Science Studies, Number:59, Autumn I 2017, P.345.

¹²² <http://network.icom.museum/camoc/about/about-camoc/> (E.t. 10.03.2019).

¹²³ Kent Tarihi Müzeleri ve Arşivleri; 2013, s.28.

¹²⁴ Esra Danacıoğlu; Geçmişin İzleri Yanı başımızdaki Tarih İçin Bir Kılavuz, 2.Baskı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2010, s.34.

açmayı amaçlar. Bu yüzden ortak bir kültür oluşturarak kentsel huzurun da sağlanmasını hedeflemektedir. Sürekli büyüyen, göç ve nüfus artışlarıyla artan ve bu yüzden eski durumlarını kaybederek daha fazla ‘kök’ ve ‘kimlik’ problemi ile karşı karşıya kalan kentlerin geçmişini hatırlatarak, öz değerlerini yitirmemesini hedefler. Birliği, beraberliği, dayanışmayı, barışı, karşılıklı saygı ve sevgiyi, ortak anı ve hikâye biriktirmeyi, ortak yaşama bilincini, sürekli canlı tutulmaya çalışılan kentsel bellek üzerinden sağlamaya çalışır.¹²⁵

Kent müzeleri, olmayan değerleri varmış gibi göstermeyi değil, asıl manada var olanı görünür kılmayı amaçlar. Kentin sahip olduğu, kenti “o kent” yapan, ancak zaman geçtikçe bulanıklaşmaya başlayan değerlerin şeffaf şekilde kentlilere aktarılmasını hedefler. Bu değerleri uzun ya da kısa süreli sergiler, film gösterimleri, eğitim seminerleri ve düzenlenen kentli buluşma günleriyle kentlilerin bir araya gelip, tanışıp, tartışıp, keşfedecekleri, meraklanacakları, öğrenecekleri aynı zamanda da öğretecekleri kapsamlı bir paylaşım merkezi oluşturarak geri kazanmayı amaçlar.¹²⁶

2.5. Kent Müzelerinin Tarihsel Seyri

İlk olarak dünyadaki kent müzelerinin seyrine bakacak olursak, kent müzelerinin ilk temelleri 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlarında Batı Avrupa ve Amerika’da atılmıştır. Günümüz kent müzelerinden birtakım farklılıklar göstermesine rağmen genel olarak kurulma amaçları, kentlerde birlikte yaşamayı öğrenirken başlarından geçenleri belgeleyerek kentin tarihi ile birlikte kendi tarihlerini de oluşturma isteğiydi. Bu bağlamda yaşadıklarını unutmamak ve unutturmamak, sonraki nesillere de buraların sahibi olduklarını ispat etmek, onlara ortak bir geçmiş sunabilmek amacıyla kent müzelerinin ilk örnekleri oluşturulmaya başlamıştır. Özellikle milliyetçilik duygularının hat safhalara ulaştığı o zamanlarda kent müzeleri, kimliklerini korumanın da en temel aracı olarak düşünülmekteydi.¹²⁷

Erken dönem kent müzeleri, klasik tarzda müzecilik anlayışıyla beraber gelişim göstermiş, nesne, obje ve eşya odaklı, yalnızca seçkin kentlilere hitap eden bir anlayış

¹²⁵ Necat Keskin; “Kentlerde Yeni Bellek Mekânları: Kent Müzeleri”, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Folklor/Edebiyat Dergisi, Cilt:20, Sayı:79, 2014/3, s.34.

¹²⁶ İhtiyar; 2011, s.34.

¹²⁷ Kent Tarihi Müzeleri ve Arşivleri; 2013, s.18.

benimsemişlerdir. Müzeyi oluşturan dokümanlar, kent içerisinde nüfuz sahibi bireylerin koleksiyonlarından kentle ilgili, kenti anlatan, çok sınırlı şekilde oluşturulmuş bir haldedir. Tüm bu gelişmeler ışığında, ilk kent müzesi olan Bratislava Kent Müzesi 1868 yılında kurulmuştur. Müzede geçmişten günümüze kent tarihini yansıtan arkeolojik bulgular, etnografik eşyalar ve tarihi belgeler yer almıştır. Ayrıca kentteki endüstri, zanaat ve tıp faaliyetlerine ek olarak, kültürel, sosyal ve tarihi yaşam hakkında dokümanlar ve madeni paraları içeren koleksiyonlar bulunmaktadır.¹²⁸

Bir diğer erken ilk dönem kent müzesi örneklerinden olan Göteborg Kent Müzesi ise Batı İsveç kültürel tarihini Vikinglerden günümüze dek geçen süreç içerisinde anlatmaktadır. Ayrıca müze kent planlamacılarının yeni kent projelerini sergileyip, kentlilerle paylaştığı aktif bir forum olarak faaliyet göstermektedir. Diğer önemli kent müzesi Krakow Kent Tarihi Müzesi, içerik olarak biraz daha genişlemiş, tarihi dokümanların içerisine ünlülerin portrelerini, çizimlerini ve diğer kültür nesnelerini de eklemiştir.¹²⁹

Avrupa'nın önemli kentlerindeki kent müzelerine de bakacak olursak,1880 yılında Fransa'nın Paris kentinde Carnavalet Kent Müzesi, hemen ardından 1891 yılında İngiltere'nin Londra kentinde Londra Kent Müzesi, kısa süren bir aranın ardından ise 1923 yılında New York Kent Müzesi ziyaretçilerin hizmetine açılmıştır.¹³⁰ 2. Dünya Savaşı sonrasında, ICOM ile basamak atlayan müzecilik faaliyetleri sonrası kent müzelerinin de önemi daha da yaygınlaşmıştır. Bu doğrultuda 20. yüzyıl sonuna doğru kent müzeleri sayısında önemli artışlar gerçekleşmiştir. Bu dönemde kent müzelerinin içerik ve etki alanları da değişmiş, daha esnek bir anlayış benimsenerek, sadece aydın kesim, tarihçiler, sanatçılar ya da zengin halkın ziyaret ettiği kuruluşlar olmaktan sıyrılıp, kenti oluşturan her kesime açık, anı ve hikâye temelli hafıza mekânları anlayışına bürünmüşlerdir.¹³¹

¹²⁸ Ayhan Albayrak; "Kent Müzelerinde Barış Kültürü: Adalar Müzesi Örneği", Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2014, s.25.

¹²⁹ Albayrak; 2014, s.26-26.

¹³⁰ Max Hebditch; Gelişen Anlayış: Londra Kent Müzesi'nin Otuz Yılı, Kentler ve Kent Müzeleri, Ed. Orhan Silier, Tarih Vakfı Müzecilik Sergicilik Yayınları, Antalya, 2008a, s.42.

¹³¹ İhtiyar; 2011, s.36.

21. yüzyıla gelindiğinde ise kent müzeleri adeta bağımsızlıklarını ilan etmiş, bütün kentlerde kurulması gereken öncelikli kurumlar haline gelmiştir. Özellikle kent müzelerini tek bir çatı altında toplamak amacıyla 2004 yılında, kentlerin dünya üzerindeki artan önemlerine binaen, ICOM bünyesinde, CAMOC kurulmuştur. Bir yıl sonrasında 13 dünya kentinin katılımıyla kent müzelerinin hedefleri ve misyonları belirlenmiş, kent kimliğinin sürdürülmesi, kentsel ve toplumsal hafızanın korunmasının daha fazla gözetildiği kent müzelerinin sayısı hızlı bir şekilde artış yaşamıştır.¹³² Şu anda dünyada Melbourne Kent Müzesi, Atina Kent Müzesi, Birmingham Kent Müzesi, Köln Kent Müzesi, Bratislava Kent Müzesi, Portsmouth Kent Müzesi, Hiroşima Kent Müzesi, Stockholm Kent Müzesi ve Londra Kent Müzesi gibi önde gelen kent müzeleri, kentin farklı dönemlerine ait kültürel, tarihi ve kentsel yaşama ait bilgilerini, o kentin bir nevi hikâyesini görsel ve işitsel malzemelerle canlandırarak şekilde, kentlilik bilincini canlı tutmaya çalışmaktadırlar.

Kent müzelerinin Türkiye’deki seyri ise son 15 yıla dayanmaktadır. Kentlere doğru ivme kazanan kentleşme hareketleri neticesinde, kaybolmaya yüz tutan kent kimliği, kent kültürü ve toplumsal belleğin yeniden kazanılması için unutulmuş değerlerin bir an önce derlenmesi gereği ortaya çıkmıştır. Bu noktada en büyük çabayı 1990’ların başında Tarih Vakfı’nın kültür, kimlik, kentlilik ve yerel kavramları üzerinden tartışmalara açtığı sempozyumlar oluşturmaktadır. Diğer başarılı bir adımı ise 1990 yılında kurulan Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı(ÇEKÜL Vakfı)’nın “7 Bölge 7 kent” projesi oluşturmaktadır. Bu doğrultuda kimliksel sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla, kentle özdeşleşmiş geleneksel konutlar, Çevre Kültür Evi olarak onarılıp hizmete açıldı. Daha sonralarında sırasıyla kent arşivlerine, kent belleklerine ve son haliyle de kent müzelerine doğru genişleyen bir zincir oluştu. Tarihi Kentler Birliği(TKB) ile de ortaklaşa projeler yürütmeye başlayan ÇEKÜL Vakfı sayesinde 1999 yılında ilk kent müzesi olan Kemaliye Kent Müzesi oluşturuldu ve arkasından Kastamonu, Bursa, İzmir, İnegöl, Çanakkale, Kütahya ve Samsun gibi diğer önemli kent müzeleri kentlilerle buluştu.¹³³ 2002 tarihli Edirne Toplantısı’nda TKB

¹³² Ayşe Nur Şenel; “City Museums and Globalization”, İdeal Kent Dergisi, Sayı:8, Ocak 2013, s.75.

¹³³ Ayşe Nur Şenel Fidangenç; “City Museums in Turkey”, İdeal Kent Dergisi, Sayı:12, Nisan 2014 s.173-174.

Meclisi tarafından kabul edilen “Tarihi Kentler Birliği Kent Müzeleri ve Arşivleri Kuruluş ve İşleyiş Yönergesi” de bu süreçte kent müzelerinin yolunu aydınlatması açısından büyük öneme sahiptir. (Ek 1)

2011 yılına gelindiğinde ise TKB’nin düzenlediği Samsun sempozyumunda kimlik, tarih, kent, kentleşme, çevre ve kent müzesi kavramları üzerinden “Kentler Kimliğini Unutmamalı: Her Kente Kent Müzesi” düşüncesi hayata geçirilmiştir. Bu proje yerel yönetimler üzerinde de etkili olmuş, Türkiye’de kurulan kent müzelerinin sayısında ciddi artışlar gözlenmiş, hâlihazırdaki 50’den fazla kent müzesinin yanına 60’dan fazla yeni kent müzesi projesi eklenmiştir.¹³⁴

Her ne kadar son zamanlarda birçok kentimizde kent müzelerine rastlamamız mümkün gözükse de halen Türkiye gibi her kentinin birbirinden zengin geçmişe sahip olduğu bir coğrafyada, kent müzeleri henüz istenilen sayıya ulaşmış değildir. Türkiye’de kent müzelerinin istenilen sayıya ve hedeflere ulaşması için öncelikle kentlinin kentini sahiplenme duygusu geliştirmesine, ardından da merkezi ve yerel yönetimlerin koruyucu, destekleyici ve katılımcı rollerini kent kimliklerinin sürdürülebilmesi için kent müzelerine yansıtması gerekmektedir.

2.6. Türkiye’de Kent Müzeleri

Türkiye’de belirttiğimiz gibi son dönemlerde artan sayıda kent müzeleri kurulmaktadır. Bir kısmı tamamlanmış bir kısmı ise proje aşamasındadır. Bu yüzden örnek teşkil edebilecek birçok değerli kent müzesi örneği vardır. Burada bahsedilen kent müzesi örnekleri ele alınırken, farklılıkları, modernizelikleri, tarihsel geçmişleri göz önünde bulundurulmuş ve böylece Samsun Kent Müzesi, İnegöl Kent Müzesi ve son olarak ise Bursa Kent Müzesi örnek olarak sunulmuştur.

2.6.1. Samsun Kent Müzesi

Samsun Kent Müzesi, 2004 yılında TKB’ne üye olan Samsun’da 2011’de Samsun’da düzenlenen “Her Kente Kent Müzesi” sempozyumunun ardından çalışmalarına başlanılıp, Büyükşehir Belediyesinin büyük destekleri sayesinde 2013 yılında kentlilere kazandırılan bir yapıdır. Samsun’un tarihini, coğrafyasını, nüfus

¹³⁴ Ayşe Nur Şenel Fidangenç; “Yereli Korumak ve Türkiye’de Kent Müzeleri”, İdeal Kent Dergisi, Cilt:7, Sayı:19, Eylül 2016, s.959.

yapısını, sosyokültürel hayatını, ticaret hayatını, siyasi hayatını, kentsel gelişimi gibi aranan her şeyin çok yalın bir anlatımla bulunabileceği müzede, kentlilik bilinci ve kent kimliği değerlerinin sürdürülebilmesi amaçlanmış, bu amaç müzenin girişinde kentlilerle buluşan ‘Ben Samsun’um Samsun benim.’ yazısıyla açık şekilde gösterilmiş bulunmaktadır.¹³⁵

Samsun Kent Müzesinin amaçları arasında, “Samsunlular kimlerdir?”, “Samsunun kimlik değerleri nelerdir?”, “Kimlik değerleri, onların giyim-kuşam, sosyal yaşam ve inançlarına nasıl yansımıştır?”, sorularının cevaplarının herkesin anlayacağı şekilde cevaplanması vardır. ¹³⁶Kurulduğu günden itibaren yaklaşık 1 milyon ziyaretçiyi çeken Samsun Kent Müzesi, 2015 yılında Avrupa Kent Müzeleri Akademileri Yarışması’na çağrılan 240 müze arasından en prestijli kent müzesi seçilerek, Türkiye’nin Dünya Müze Haritası’nda bulunan tek kent müzesi olma özelliği taşımaktadır.

Samsun Kent Müzesi aynı zamanda kentin geleceğinin inşasının, genç nesillerin doğru bir kentlilik bilincine sahip olmasıyla gerçekleşebileceğini düşünerek, çocuklara yönelik projelere de büyük önem vermektedir. Kent kimliğini sürdürmek ve çocukların Samsun geçmişiyle buluşup, “nerede yaşadıklarını” öğrenebilmeleri için, eğitici ve öğretici faaliyetler yürütmektedir. Gençlerin kentlilik bilincini yeşertmek için bütün teknoloji imkânlarını kullanan Samsun Kent Müzesi, bünyesinde bulundurduğu Kent Belleğinde dijital bilgilendirme imkânları da sağlamaktadır.

Samsun Kent Müzesi’nde Samsun’un bütün medeniyetlere ev sahipliği yapmış çok kadim bir kent olmanın verdiği kimliğiyle ilişkili birçok bölüm olmasına rağmen, en dikkat çekici yönü şüphesiz kurtuluş yıllarında Samsun’un kimliğine kazınan ‘19 Mayıs’ ruhudur. Kurtuluşa giden yolda ilk adımın atıldığı kent olmanın omuzlarımızı yüklediği şuur ve sorumluluk, sonuna kadar bu müzede hissedilmekte, toplumsal hafıza sıcak tutulmaya çalışılmaktadır.(Şekil 2.1.)

¹³⁵ Ercan Yalçın; “Müzelerin Tarihi Misyonu ve Samsun Kent Müzesi”, Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi, Cilt:1, Sayı:1, 2017 Yaz, s.324-325.

¹³⁶ Sümer Atasoy; Samsun Kent Müzesi Projesi, Kentler ve Kent Müzeleri, Ed. Orhan Silier, Tarih Vakfı Müzecilik Sergicilik Yayınları, Antalya, 2008a, s.70.

Şekil 2.1. Samsun Kent Müzesi - Cumhuriyet Samsun'u

Kaynak: <http://www.samsunkentmuzesi.com/sanaltur/index.html> (E.t. 11.03.2019).

Bir kentin hafızasını yeniden canlandırmanın en etkili yollarından birisi, toplumsal hafızada yer edinmiş ortak anıların dile getirilmesidir. Özellikle yaşlı kesimlerin kentle ilgili anlattığı betimlemeler, genç kuşakların kente daha sıkı sarılmalarına imkân tanyacaktır. Samsun Kent Müzesinde bu doğrultuda oluşturulan sözlü tarih bölümü, kentlileri geçmişe götürmekte olup bu sayede kentin kimliğini oluşturan değerleri en doğru şekilde birinci kaynaklardan öğrenebilmektedirler.(Şekil 2.2.)

Şekil 2.2. Samsun Kent Müzesi-Sözlü Tarih

Kaynak: <http://www.samsunkentmuzesi.com/sanaltur/index.html> (E.t. 11.03.2019).

2.6.2. İnegöl Kent Müzesi

İnegöl Kent Müzesi 2005 yılında dile getirilen, daha sonra belediyenin destekleri ve 5 kişilik gönüllü ekipten oluşan koordinasyon kurulunun çalışmalarıyla 2009 yılında kentliyle buluşan bir müzedir. Kent Müzesi oluşturulurken koordinasyon ekibi, 5 belde ve 91 köyü olan İnegöl'ün, materyal, belge, obje, fotoğraf ve yaşam eşyalarının tespiti gerçekleştirilmiş, İnegöl'ün önde gelen aileleri ve kent yönetenleriyle görüşülmüş, hatta kent dışına çıkılarak İnegöllülerin yaşadığı kentlere gidilerek bilgi ve materyal toplaması sağlanmıştır. Tüm bu çabalar sonunda 3000-3500 kişiyle görüşülerek, 2000'den fazla yaşam eşyası, obje ve materyal, 15000'e yakın belge ve fotoğraf kent müzesine kazandırılmıştır.¹³⁷

İnegöl kent müzesi aynı zamanda kent müzelerinin yalnızca büyük kentlerde oluşturulması gerekmediğini, tarihi, kültürü ve en önemlisi de kimliği bulunan küçük büyük her kent için en temel kurumlardan birisi olduğunu bizlere göstermesi açısından da büyük öneme sahiptir. Bu anlamıyla Türkiye'nin ilk ilçe kent müzesi olan İnegöl Kent Müzesinde kentin geçmişine ışık tutan meslekler, doğa tarihi, sosyal yaşam, göçler, anıtlar, ünlüler, kültürel yaşam ve festivaller, turizm, spor ve mutfak kültürü gibi daha birçok kent kimliği değeri kentlilerle buluşmaktadır.

Müzedede sergilenen “değişen ve kentleşen İnegöl” bölümünde 1487 yılından günümüze İnegöl'ün kentleşme dinamikleri, mahalle sayılarındaki ve nüfus verilerindeki artışlarla rahatlıkla gözlemlenebilmekte, müzeyi ziyaret eden kentlilerin kentsel hafızasının canlanmasına fayda sağlamaktadır.(Şekil 2.3.).

¹³⁷ <http://www.inegolkentmuzesi.gov.tr/tr/KentMuzesi/> (E.t. 10.03.2019).

Şekil 2.3. İnegöl Kent Müzesi-Değişen ve Kentleşen İnegöl

Kaynak: <http://www.inegolkentmuzesi.gov.tr/tr/Medya/> (E.t. 10.03.2019).

Müzedede bulunan “Zor Yıllar” bölümünde ise İnegöl’ün Kurtuluş Savaşı yıllarında işgal edilmesi, ilk Kuvayi Milliye oluşumu ve düşmandan kurtuluşları, fotoğraflar ve objelerle gösterilerek toplumsal hafızanın yeniden yeşermesi sağlanarak kent kimliğinin korunmasına yardımcı olmaktadır.(Şekil 2.4.)

Şekil 2.4. İnegöl Kent Müzesi-Zor Yıllar

Kaynak: <http://www.inegolkentmuzesi.gov.tr/tr/Medya/> (E.t. 10.03.2019).

Bir kentin kimliğinin dönüşümünün izlenebileceği en önemli süreçlerden birisi göç süreçleridir. İnegöl, Kafkaslar, Balkanlar ve Anadolu’dan büyük göçlerin yaşandığı

bir kent olmuştur. Bu yüzden kentin kimlik değişiminin incelenmesinde göçler büyük öneme sahiptir.(Şekil 2.5.)

Şekil 2.5. İnegöl Kent Müzesi-Göçler ve Göçmenler

Kaynak: <http://www.inegolkentmuzesi.gov.tr/tr/Medya/> (E.t. 10.03.2019).

İnegöl, Osmanlı'dan günümüze destansı hikâyelerin yazıldığı bir kent olmuştur. Şanlı mücadelelerde görev alanlar, dönüm noktaları ve kentin fethinin bulunduğu bölüm, manevi duygular yoluyla toplumsal belleğin canlanması için eşsiz bir fırsattır.(Şekil 2.6.)

Şekil 2.6. İnegöl Kent Müzesi-Osmanlı Devleti'nin Kuruluş ve İnegöl'ün Fethi

Kaynak: <http://www.inegolkentmuzesi.gov.tr/tr/Medya/> (E.t. 10.03.2019).

2.6.3. Bursa Kent Müzesi

Bursa Kent Müzesi 2004 yılında Bursa Büyükşehir Belediyesi ve Bursa Araştırmaları Vakfı girişimi ile kentlilerle buluşmuştur. Bursa Kent Müzesinde, Kentin kimliğini sürdürebilmek için, Bursa'da Doğmak ve Büyüme, Bursa'nın Kökleri, Bursa'da Zaman, Bursa'da İlk Ayak İzleri, Bursa'da Uygarlıklar Geçidi, Bir Zamanlar Bursa, Bursa'da Kentleşme, Yeşil Bursa ve Çağdaş Bursa gibi sayısız kimlik değerini yansıtan bölümler, kentlilerin kentsel hafızasını canlandırmak için oluşturulmuş bellek mekânlarıdır. Oluşturulan bu mekânlar sayesinde, kent in bu günlere kolay gelmediği, görünmeyen ve unutulmuş inceliklerin daima var olduğu, en şeffaf haliyle yansıtılmaktadır.

Elbette kent müzeleri yalnızca odalar şeklinde oluşturulmuş sergi alanlarından oluşmamaktadır. Bu hedefle oluşturulan Bursa Kent Müzesi de kentlinin kentle buluştuğu uzun ya da kısa süreli sergiler, yazılı ve görsel belgeler, film gösterimleri, eğitim seminerleri ve düzenlenen kentli buluşma günleriyle kentlilerin bir araya gelip, tanışıp, tartışıp, keşfedecekleri, meraklanacakları, öğrenecekleri aynı zamanda da öğretecekleri kapsamlı bir paylaşım merkezi hizmeti sunmaktadır.

Kentleri, kentlileriyle kenetleyen en önemli unsurlardan biri de hiç şüphesiz o kentle simgeleşmiş, kentte iz bırakmış sanatçı, siyasetçi, tüccar gibi ünlülerin bilinmesi ve yaşatılmasıyla mümkün olacaktır. Kimi zaman kent in adıyla bütünleşen şahsiyetler, kentlilerin zihninde toplumsal belleğin canlanarak kente karşı bağlılıklarının artmasında büyük öneme sahip olmuştur. Bu bakımdan Bursa Kent Müzesi'nde de, kentlilerle buluşan Bursa'da Zaman adlı bölümde Zeki Müren dâhil birçok ünlü betimlenmekte, gelecek kuşakların bu topraklarda kimlerin yaşadığını unutmaması hedeflenmektedir.(Şekil 2.7.)

Şekil 2.7. Bursa Kent Müzesi-Bursa'da Zaman

Kaynak: <http://www.bursakentmuzesi.com/hakkinda/1-kat/> (12.03.2019).

Kent kimliklerini yansıtan bir diğer özellik ise, kentle özdeşleşen ticari faaliyetlerdir. Nasıl ki, pamuk denince Adana, kömür denince Zonguldak akla geliyorsa Bursa denince de hiç şüphesiz ilk akla gelenlerden birisi ipekli üretimdir. İpek, yüzyıllar boyunca Bursa'nın en önemli ticari faaliyetlerini oluşturmuş, Bursa bir ipek kenti olarak anılmıştır. Bu yüzden ipek faaliyetleriyle ilgili geniş bilgilendirme yapan kent müzesi, günümüzde eski canlılığından uzak olan faaliyetleri kentlilerle buluşturarak, toplumsal ve kentsel belleği harekete geçirmektedir.(Şekil 2.8.)

Şekil 2.8. Bursa Kent Müzesi- İpek Kenti Bursa

Kaynak: <http://www.bursakentmuzesi.com/hakkinda/bodrum-kat/> (12.03.2019).

2.7. Dünyada Kent Müzeleri

Dünya nüfusunun büyük çoğunluğunun kentlerde yaşadığı günümüzde, hızlı kentleşmeye bağlı olarak yok olmaya başlayan kentlerin kimliklerinin sürdürülebilir kılınması için çeşitli politikalar yürütülmektedir. Bu politikalar çerçevesinde oluşturulan kent müzeleri, özellikle göçlerin yoğun yaşandığı Avrupa kentlerinde, kimliklerinin gelecek kuşaklara aktarılması sürecinde en etkili kurumlar olarak göze çarpmaktadır. Örnek gösterilebilecek günümüzde birçok kent müzesi bulunmaktadır. Fakat burada değinilecek olan kent müzeleri, dünya genelinde en fazla dikkat çeken, yaptığı faaliyetlerle kentlilik bilincine en fazla katkı sağladığı görülen, konunun mahiyeti bakımından kent müzeciliği anlamında temel kurumlardan biri olarak kabul edilen Londra Kent Müzesi ve Liverpool Kent Müzesi olacaktır.

2.7.1. Londra Kent Müzesi

Londra Kent Müzesi ya da dünyaca bilinen şekliyle Londra Müzesi, 1975 yılında mevcut iki müzenin birleştirilmesiyle oluşturulup, kentlilerin hizmetine sunulmuştur. Büyük bir kenti anlamamanın zor olduğu ve kimliksiz kentlerin oluşumunun bu denli arttığı günümüzde, Londra Kent Müzesi yaptığı faaliyetler ve hedeflediği amaçlarla büyük bir boşluğu doldurmaktadır. Geçmişten günümüze büyük gelişmelere sahip olmasının verdiği kimlik değerlerini sürdürmek için, kent müzesinde,¹³⁸

- Londra'nın tarihini, arkeolojisini ve çağdaş kültürünü kentlilerle buluşturmak,
- Londra'nın bütün kültürlerini toplayarak, sergileyerek, araştırarak ve erişilir hale getirerek ortak bir Londra hafızası yaratmak,
- Kenti anlamamanın en etkili yollarının kentle ilgili anlatılanlar olduğunu düşünerek, Londra ile ilgili hikâyeleri, eğitici, öğretici, eğlendirici şekilde kentlilerle buluşturmak,
- Geniş bir eğitim ve kültür ağı ile kente katkı sağlayarak Londra'nın geleceğini ilgilendiren projelerde söz sahibi olmak,
- Modern Londra'nın değişimini kentlilere açıklayarak, kentlilik bilincinin oluşmasına katkı sağlamak hedeflenmektedir.

Londra Kent Müzesi'nin en önemli hedefi Londra kent kimliğinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasıdır. Bu doğrultuda eğitici sergiler kadar, her türlü eğitici

¹³⁸ Max; 2008, s.42.

faaliyetlere de büyük önem vermektedir. Londra'daki okullarla işbirliği içinde projeler yürüterek, genç nesillerin kentini tanıyarak büyümesini sağlamayı hedeflemektedir. Bunun yanı sıra Londra'nın geçmişi, bugünü ve geleceğine dair, yazılı kaynaklar basarak Londra kimliğini kentlilere sürekli hatırlatarak, kentine sahip çıkan, kentlilik bilinci yüksek bireyler yetiştirmeye çalışmaktadır.¹³⁹ Bu doğrultuda özellikle Londra'nın kimlik değerlerini ön plana çıkaran en önemli değerlerden birisi olan nehirler üzerine, sürekli söyleşiler düzenlenmekte, kentlilerin Londra kentindeki nehirler başta olmak üzere, bütün doğal zenginliklerin gelecek nesillere tüm incelikleriyle aktarılması konusunda bilinçlendirilmesi hedeflenmektedir.(Şekil 2.9.)

Şekil 2.9. Londra Kent Müzesi-Secret Rivers: Tomorrow's Waters Talks.

Kaynak: <https://www.museumoflondon.org.uk/museum-london-docklands/event-detail?id=203408>
(E.t.11.05.2019).

Londra Kent müzesi klasik bir müze anlayışından uzak olarak, yalnızca tarihsel objelerin sergilendiği bir yapı olmanın çok ötesindedir. Kendine vazife bildiği kent kimliğini sürdürme rolüyle, kentlileri devamlı soru sordurmaya, bilinçlendirmeye ve en önemlisi Londralıların kim olduğunu, nerede yaşadıklarını ve kimlik değerlerini anlamalarını sağlamaktır. Madran'ın da ifade ettiği gibi "Londralılar kimlerdir?, Onların hayatlarını etkilemiş sosyal, ekonomik ve politik temel güçler nelerdir?, Bu onların giyimlerine, evlerine, işyerlerine, ulaşımına, araziyi kullanmalarına, inançlarına nasıl yansır?, Londralıların davranışları ve fikirleri diğerlerini nasıl etkilemiştir?, Londra diğer

¹³⁹ Deniz Aytokmak; "İstanbul Kent Müzesi İçin Yeni Yaklaşımlar", Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, s.46.

kentlerden hangi açılardan farklıdır?”¹⁴⁰ sorularının cevapları Londra Kent Müzesi’nde kolaylıkla bulunabilecektir.

2.7.2. Liverpool Kent Müzesi

Liverpool Kent Müzesi 2011 yılında kentlilerle buluşan, kentin en önemli simgelerinden birisidir. Müze hem Liverpool sakinlerinin, hem de turistlerin benimsediği, kentli bilincinin arttırılmasını ve kenti tüm tarihi katmanlarıyla her kesimden ziyaretçiye tanıtmayı amaçlayan örnek kent müzelerinden birisidir. Sahip olduğu doğal ve tarihi zenginliklerin verdiği kimlik değerlerini korumak ve sürdürmek için oluşturulmuş obje esasından çok, eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerine ağırlık veren bir kuruluştur.

Liverpool Kent Müzesi sadece geçmişte nelerin meydana geldiğinin gözlemlenebileceği bir yer değil, aynı zamanda, kentlilerin Liverpool’un geleceği ile ilgili tartışmalara katılıp, bir takım şeyleri gerçekleştirebilecekleri bir yer olarak da dikkat çekmektedir. Kentliyle birlikte etkileşim içerisinde çalışmayı hedefleyen Liverpool Kent Müzesi, kentlilerin kültürel ve kentsel kimlik değerlerini keşfetmelerini sağlamakta ve bunun yanında henüz kendilerini kentin bir parçası gibi hissetmeyen göçmen grupların da kenti sahiplenmelerini amaçlamaktadır. Bu doğrultuda “Benim Kentim” galerisi ile kentlileri, farklı sosyal hizmet ve öğrenim programlarıyla, istedikleri herhangi bir şeyi yapmaları için onları buraya çekebilmek hedeflenmiştir. Burada kendi mahallelerinde yaptıkları çalışmaları sergilemek için müzede sergi açma, film gösterimi ve performanslarını gerçekleştirme olanağı sağlanmaktadır.¹⁴¹

Müzenin büyük bölümü toplumsal ve kentsel hafızayı canlı tutmak için hikâyeler etrafında şekillenmiştir. Bu doğrultuda kentin kimliğini ön plana çıkaran “Liman Kenti” gibi galeriler oluşturulmuş, tarihsel olarak bölümlere ayrılarak geçmişten günümüze bir serüvene çıkıp, kentlilerin kentini daha iyi tanıması amaçlanmıştır. Kent Belleği Merkezi işlevi görecek “800 Hayat” ve “İnsanların Kenti” gibi projelerle Liverpool halkının görsel ve işitsel tarihine ışık tutmayı hedeflemektedir.

Zengin sergilerine ve yerel aktivitelerine ek olarak çeşitli atölyeler, hatıra odaları, koleksiyon merkezleri oluşturup, konferanslar ve eğitim programları düzenleyen

¹⁴⁰ Burçak Madran(Der.); Kent Toplum Müze: Deneyimler-Katkılar, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2001, s.40.

¹⁴¹ Sharon Granville; Liverpool Müzesi Projesi, Kentler ve Kent Müzeleri, Ed. Orhan Silier, Tarih Vakfı Müzecilik Sergicilik Yayınları, Antalya, 2008a, s.29.

Liverpool Kent Müzesi, Liverpool kentinin geleceğinin, çocukların ellerinde olduğunu düşünerek, çocukların kenti tanınmasını, sahiplenmesini ve korumasını hedef alan projeler yürütmekte, geleceği sağlam temellere oturtmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda kent müzesinde çocuklar için “Little Liverpool” gibi özel bölümler oluşturulmuş, çocukların eğlenirken öğrenmeleri hedeflenmiştir. (Şekil 2.10.)

Şekil 2.10. Liverpool Kent Müzesi- Little Liverpool

Kaynak: <http://www.liverpoolmuseums.org.uk/schools-and-groups/workshops/little-liverpool-ks1.aspx> (E.t.11.05.2019).

Özetle Liverpool kentinin ve halkının kimliğini görünür kılıp, kentlilik bilincini arttırmayı amaçlayan Liverpool Kent Müzesi;

- Kültürlerin harmanlandığı bir kentte, her kimliğin, bugünkü Liverpool'un kimliğinde yeri doldurulamaz bir parça teşkil ettiğini kentlilere göstermek,
- Liverpool tarihi ile ilgili proje ve çalışmalar yürütmek için diğer özel ve resmi kuruluşları cesaretlendirip onlarla işbirliği yapmak,
- Liverpool'u dünyanın diğer önemli kentleriyle ilişkilendirmek,
- Ziyaretçiden araştırmacıya kadar herkesin kenti daha iyi anlayabilmesi için geçmişin aydınlatılmasını hedefleyerek faaliyet göstermektedir.

III. BÖLÜM

ANTALYA KENT KİMLİĞİNİN SÜRDÜRÜLMESİNDE ANTALYA KENT MÜZESİ'NİN ROLÜ

Çalışmamızın uygulama ve örnek kısmını oluşturan bu bölümde Antalya'daki kimlik değerlerinin sürdürülebilmesi bağlamında Antalya Kent Müzesi'nin uyguladığı faaliyetlerin önemine değinilecektir. Son kısımda ise Antalya Kent Müzesi ve Antalya kent kimliğiyle ilişkili paydaş kurum ve kuruluşlarla yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilerek sorular sorularak elde edilen bilgiler ışığında kent müzelerinin kent kimliklerinin sürdürülebilirliği bağlamındaki işlevsellikleri üzerine değerlendirmeler yapıp çıkarımlarda bulunulmaya çalışılacaktır.

3.1. Antalya Kent Tarihi

Antalya, Türkiye'nin güneyinde, merkezi Akdeniz kıyısında olan zengin tarihi ve doğal güzellikleriyle bir turizm kenti olarak dikkat çekmektedir. Kuzeyinde; Burdur, Isparta, Konya, doğusunda; Karaman, Mersin, batısında; Muğla, güneyinde ise Akdeniz konumlanmıştır. Antalya kenti yüzyıllar boyunca güzelliği ve verimliliği sayesinde insanlar için daima bir cazibe merkezi olmuş, hatta bu yüzden antik çağlarda Antalya kenti ve çevresine “çok verimli” anlamına gelen Pamphylia, Batı kesimine ise Lykia denilmiştir. Bu özellikleri ile birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış olan Antalya'ya milattan önce VIII. yüzyıldan itibaren Ege denizinin batı kıyılarından göçenler, Aspendos ve Side gibi şehirleri kurmuşlardır. II. yüzyıl ortalarında hüküm süren Bergama Kralı II. Attalos ise, Antalya'nın yaklaşık 75 km. doğusundaki Side'yi kuşatmış, fakat başarılı olamayınca, şimdiki il merkezinin olduğu yere gelerek bir şehir kurmuştur. II. Attalos tarafından kurulan Antalya, “Attalos Yurdu” anlamına gelmektedir. Buraya onun adı verilerek Attaleia denilmiş, zaman içinde Atalia ve Adalya'ya dönüşmüş, en son ise Antalya olarak dillerde dolaşmaya başlamıştır.¹⁴²

Daha sonraları Bizans hükümdarlığı altında bulunan Antalya, 1207'de Selçuklular tarafından Türk topraklarına katılmış, Türklerin eline geçtikten sonra büyük bir gelişme göstermiştir. Deniz ticareti hızlı bir ivme kazanmış ve bir liman kenti olarak

¹⁴² <http://www.antalya.gov.tr/antalya-tarihi> (E.t. 04.05.2019).

kimlik kazanmaya başlamıştır. Yün ve ipek ticaretinin merkezi olmuştur.¹⁴³ Bugün Antalya Kaleiçi ile beraber kentin organik dokusuna sahip alanları olan Haşimişcan ve Balbey Mahalleleri bu dönemde oluşmuştur.¹⁴⁴ Anadolu Beylikleri döneminde Teke Aşiretinin bir kolu olan Hamitoğulları'nın egemenliğine giren Antalya, Osmanlılar zamanında Anadolu eyaletine bağlı Teke sancağının merkezi olarak hizmet vermiştir.

Şekil 3.1. Antalya Kepez Atatürk Heykeli Kent Fotosu

“Hiç Şüphesiz ki Antalya Dünyanın En Güzel Yeridir.”

K. Atatürk

3.2. Antalya Kent Kimliği Değerleri

Kentin paha biçilemez zengin bir geçmişinin olması, kent kimliğine de sirayet etmiş, bu nedenle de Antalya, farklı kültür ve kimliklerin harmanlandığı bir kent olarak günümüze ulaşmıştır. Her noktasında Helenistik, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı gibi farklı devirlerin izlerini görmenin mümkün olduğu Antalya kenti, ülkemizin tarihi,

¹⁴³ Mehmet Cahit Akıncıoğlu; Antalya ‘Solimkent’ Tarihi, Ece Ajans Yayınları, Antalya, 1998, s.81.

¹⁴⁴ Engin Kepenek vd; “Antalya Tarihi Kent Merkezi ve Yakın Çevresindeki Mekânsal Değişimin Günümüz Kent Formuna Etkilerinin Değerlendirilmesi”, Süleyman Demirel Üniversitesi, Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi, 3(2), 2015, s.76.

sosyal, kültürel ve çevresel olmak üzere birçok bakımdan en değerli kentlerinden birisidir. Hem bu değerleri daha iyi görebilmek hem de tezin öneminin daha iyi açıklanabilmesi için Antalya kent kimliği değerleri; doğal çevre kimlik değerleri, yapay çevre kimlik değerleri, sosyo-kültürel kimlik değerleri ve sosyo ekonomik kimlik değerleri olmak üzere aşağıda incelenecektir.

3.2.1. Antalya Kentinin Doğal Çevre Kimlik Değerleri

Antalya'nın kent kimliği değerleri denince çoğu kişi tarafından ilk akla geleni, doğal güzellikleri ve coğrafi yapısıdır. Başlı başına eşsiz bir iklim yapısına sahip olan Antalya, içinde bulunduğu Akdeniz iklimi sayesinde, yazlarının sıcak ve kurak, kışlarının ılık ve yağışlı yapısıyla tam bir turizm kenti olma özelliği göstermektedir. Yazın ortalama sıcaklıklar 30-35 derece arasında seyrederken, kışları bu değerler 10-15 derecelere kadar düşerek bir değişim göstermektedir. Yılın ortalama 300 günü güneşli olma potansiyeli, yaklaşık 19 derecelik yıllık sıcaklık ortalaması ile yılın neredeyse tamamının turizm faaliyetleriyle geçmesine imkân tanıyan ülkemizin en nadide kentlerindedir.¹⁴⁵

Şekil 3.2. Antalya Konyaaltı plajı

Kaynak: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/antalya/kulturatlasi/konyaalti-plaji> (E.t. 20.19.2019).

Görsel Sahibi: Mehmet Davulcu

¹⁴⁵ Fatma Kafalı Yılmaz; "Antalya'nın Günlük Yağış Özellikleri ve Şiddetli Yağışların Doğal Afetler Üzerine Etkisi", Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:10, Sayı:1, Haziran 2008, s.23.

İklim özelliklerine ek olarak, doğal güzellikleri bakımından da kent kimliği için zenginlik sunan Antalya, orman örtüsünün kıyıya kadar uzanması, temiz kumsalları, yaklaşık 640 km uzunluğundaki kıyıları, plajları, antik kentleri, koyları, falezleri, akarsuları, şelaleleri, mağaraları, limanları, anıt mezarları, milli parkları, yaylaları, gölleri ve daha niceleriyle Türkiye ve Dünyanın gözbebeği bir kentidir. Denizlerinin berrak ve temiz, dağlarının yeşil, bitki örtüsü ve hayvan çeşitliliğinin zengin olmasıyla tüm dünya tarafından turizm cenneti olarak dile getirilmektedir.¹⁴⁶ Özellikle eşsiz kıyılarının getirdiği turizm kimliği sayesinde şu an dünyada “Akdeniz’in İncisi” ve “Türk Rivierası” olarak anılan Antalya, herkes tarafından bilinmekte, kentin değerine değer katmaktadır. Turizme paralel şekilde gelişmiş otelcilik anlayışıyla, her yıl milyonlarca kişi tarafından ziyaret edilmekte, kentin kimliğinin tanıtılmasına büyük katkı sağlamaktadır.

Antalya'nın doğal kimliği olarak öne çıkan değerlerin başında hiç şüphesiz deniz kimliği yer almaktadır. Doğal plajların geniş yer kapladığı Antalya'da Lara, Konyaaltı, Kaş, Kumluca, Demre, Belek, Kundu, Tekirova gibi daha birçok yerde Türkiye'nin sayılı plajları bulunmaktadır.(Şekil 3.2.) 2019 yılı Kültür ve Turizm Bakanlığı istatistiklerine göre Türkiye genelindeki 463 Mavi Bayraklı Plajın 202 tanesi Antalya'da bulunmaktadır. Deniz kenarlarındaki doğal falezler ve varyantlar da düşünüldüğünde ne denli zengin bir deniz kimliğini bünyesinde barındırdığını bir kez daha görme fırsatı yakalamış olmaktadır. Ayrıca karstik yapının geniş alanlara yayılmasından ötürü mağara turizmi de gelişmiş, Damлатаş, Karain, Beldibi, Altınbeşik, Kocain gibi mağaralar herkes tarafından bilinen önemli doğal zenginlikler arasındaki yerlerini almışlardır. Düden, Kurşunlu ve Manavgat Şelaleleri ise yıl boyunca kentin ilgi odağı olan Türkiye'nin en önemli şelaleleri arasında kabul edilmektedirler. Tüm bunlara ek olarak, Köprülü Kanyon Milli Parkı, Beydağları(Olimpos) Milli Parkı ve Termessos(Güllük Dağı) Milli Parkı da kentliler ve yabancı turistler için alternatif turizm fırsatları sunmaktadır. Deniz turizmini çok fazla tercih etmeyenler için ise İbradı Yaylası, Saklıkent Yaylası, Ovacık Yaylası ve Dereköy Yaylaları insanların tatillerini geçirdiği serin alanlar olma özelliği göstermektedirler. Son olarak Saklıkent ve Tahtalı Kayak Merkezleri ise yaz turizmiyle

¹⁴⁶ Hayati Doğanay ve Serhat Zaman; Türkiye Turizm Coğrafyası, Pegem Akademi Yayınları, Erzurum, 2013, s.423.

öne çıkan kentin yalnızca deniz turizminden ibaret olmadığını, kış turizmine de hitap eden kent kimliğini besleyen birçok faktörü bünyesinde barındırdığını göstermektedir.¹⁴⁷

3.2.2. Antalya'nın Yapay Çevre Kimlik Değerleri

Antalya'nın kent kimliğini oluşturan sayısız değer bulunmaktadır ve bu kent kimliği kuşku yok ki kısa sürede oluşmuş bir kimlik değildir. Kentin yapay çevre (insan eliyle oluşturulmuş) kimlik değerleri de, tarih öncesi dönemlere dek dayanmaktadır. Bu yüzden Antalya, bünyesinde barındırdığı oluşumlarla, ülkemizin en değerli tarihi izlerini taşıyan kentlerindedir. Tam bir antik kent cenneti olan Antalya kentinin her noktasında bir antik yerleşimle karşılaşmak mümkündür. Güllük Dağı zirvelerinde yer alan Termessos Antik Kenti, Aksu'da bulunan Perge Antik Kenti, Asarköy'de bulunan Sillyon Antik Kenti ve Serik'teki Aspendos Antik Kenti, dünyaca bilinen korunmuş en mükemmel Antik kentlerden bazılarıdır. Ayrıca Emdir Han ve Kırkgöz Han gibi kervansaraylar da kentin en önemli yapay çevre kimlik değerleri arasında kabul edilmektedir.¹⁴⁸

Antalya'nın her çağdan birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış olması kent merkezine de önemli kimlik değerleri kazandırmıştır. Özellikle de kent müzesine ev sahipliği yapan Karaalioğlu Parkı'nın içinde bulunduğu Kaleiçi, kentin kimliğini oluşturan en önemli tarihi mekânlardandır. Birçok kişinin Antalya'yı tanımlarken, Kaleiçi civarlarından bahsetmesi de hiç şüphesiz bu değerlerin kentin kimliğine yaptığı etkiyi gözler önüne sermektedir. Kaleiçi'ndeki belki de ilk göze çarpan yapı Hadrian Kapısıdır. Roma İmparatoru Hadrian onuruna MS. 130 yılında inşa edilen yapı, kentin geçmişine açılan bir penceredir. Kentliler tarafından "üç kapılar" olarak bilinen Hadrian Kapısı, günümüzde modern kent ve eski kentin mükemmel şekilde harmanlandığı bir noktada Antalya'nın en önemli kimlik değerlerinden biri olarak nitelendirilmektedir.(Şekil 3.3). Kale surlarının en güneyinde yer alan Hıdırlık Kulesi, 19. Yüzyıldaki bir yangında üst kısmı yanan Kesik Minare Camii, Antalya'daki ilk İslam eserlerinden olan Yivli Minare ve Yivli Minare Camii, 1230 yılında Atabey Armağan tarafından yaptırılan Gıyaseddin

¹⁴⁷ İsmail Kervankıran ve Erkan Bulut; "Antalya İli Turizminin Gelişimini ve Etkilerini Yerel Halk Nasıl Değerlendirmektedir?", Türk Coğrafya Dergisi, Sayı:65, 2015, s.37.

¹⁴⁸ Düünden Bugüne Antalya, 2. Baskı, Antalya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, 2. Cilt, Antalya, 2012, s.194-219.

Keyhüsrev Medresesi, Osmanlı İmparatorluğu mimarisini yansıtan Nigar Hatun Türbesi ve Zincirkıran Mehmet Bey Türbesi, Mevlevihane, Karatay Medresesi gibi birçok yapı Antalya kentiyle özdeşleşmiş kent merkezinde yer alan eşsiz kimlik değerleridir. ¹⁴⁹

Şekil 3.3. Antalya Kaleiçi Hadrian Kapısı

Kaynak: <https://www.antalyagezirehberi.net/hadrianus-kapisi.html> (E.t. 21.07.2019).

3.2.3. Antalya Kentinin Sosyo-Kültürel Kimlik Değerleri

Antalya kent kimliğinin oluşmasında belirleyici diğer bir etken de kentlilerinin sosyo-kültürel yapısıdır. Antalya yalnızca kentin sahip olduğu fiziki ve çevresel değerler bütününden oluşmamaktadır. Kentlilerin kentiyle olan duygu yüklü etkileşimleri, gelenek görenekleri, inanışları ve kültürel değerleri kentin kimliğine doğrudan etki eden faktörlerdir. Bu bakımdan Antalyalıları anlamak, kente yansımaları ve kent kimliğini şekillendirmeleri açısından büyük öneme sahiptir. Antalya halkı yüzyıllar boyu, Hıristiyan, Rum, Ermeni ve Yahudi gibi çeşitli etnik gruplardan oluşmuştur. Bu grupların hepsi zamanla birbirlerine alışmışlar, aynı kentin vatandaşı olarak birbirlerine büyük bir hoşgörü göstermişlerdir. İnsanların bu ırk farklılığı, Antalya'da bir kültür mozaïği yaratmış, kentlilerin kimliği, kentin kimliğine sirayet etmiştir. Bu kültürel zenginlik

¹⁴⁹ Dünden Bugüne Antalya, 2. Baskı, Antalya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Cilt:1, Antalya, 2012, s.52-53.

elbette süregelen göçler neticesinde oluşmuştur. Bu yüzden Antalya'nın sosyo-kültürel kent kimliğinin oluşmasında göçler en önemli paya sahiptir. Kent kimliği sabit, durağan bir yapıda olmadığından ötürü, göçle gelen ve giden bireylerin kente kattığı farklı anlamlar çerçevesinde kent kimliği sürekli değişimlerle karşı karşıya kalmıştır.

Antalya kurulduğu ilk günlerden günümüze dek sürekli göç alan kentlerimizden birisi olmuştur. Son yüzyıla bakıldığında Antalyalı kentli kimliğinin, bizlere günümüz Antalya'sını yorumlamak için önemli ipuçları verdiği görülecektir. 20.yüzyılın içerisinde Antalya kent merkezine, savaşlar neticesinde değişik zamanlarda birçok farklı kökenden topluluklar yerleştirilmiştir. Rumlar, Araplar; Selanik, Kesriye, Mora ve Misistre'den gelen Türk Mübadilleri; muhacir olarak gelen Üsküplüler, Çerkezler ve son olarak da 1950'li yıllarda gelen Bulgar göçmenleri, Antalya'nın yıllarca sosyo-kültürel kent kimliğinin oluşum süreçlerinde önemli izler bırakmışlardır.¹⁵⁰

Göçlerin etkisi günümüzde ise iç göçler olarak kendisini göstermektedir. Özellikle 1960'lı yıllardan sonra devlet politikalarındaki dönüşüm ve turizm sektörüne yapılan teşvikler sayesinde Antalya önemli bir göç merkezi olmuş, kentin yerel kimliğinin üzerine sürekli yeni kimlikler eklenmiştir. Antalya'ya İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirler dışında Afyon, Burdur, Isparta, Konya, İzmir, Mersin, Hatay ve Adana gibi şehirlerden gelen göçmenler, göç ederlerken kimliklerini taşımışlar, Antalya'nın birçok farklı kimlikten izler taşımasının nedenini oluşturmuşlardır.

Antalya'nın bu denli farklı kimliklerin harmanlandığı bir kent olması, kültüre etki eden dil, din, ırk, inanç, örf adet, gelenek görenek, giyim kuşam, yeme-içme, konuşma ve daha birçok yaşam tarzı, değerine sirayet etmiştir. Bu yaşam tarzlarından belki de en önemlisi Yörük kültürü ve Yörük kimliğidir. Çünkü Antalya ve çevresinde asırlardır süren iki hayat tarzı mevcut olmuştur. Bunlardan birincisi, Türklerin buraya ilk geldiklerinde köy, kasaba ve şehirler kurarak benimsedikleri yerleşik düzendir. Diğeri ise Türklerin Anadolu'ya gelmesinden önce olduğu gibi konargöçer hayattır. Yarı yerleşik demek olan bu hayat tarzına göre, aileler kıl çadırlarda yaşar, yazın dağlara çıkar, kışın ise kışlak denen sıcak ovalara inerlerdi.¹⁵¹ Her ne kadar günümüzde modernleşme ve

¹⁵⁰ Dünden Bugüne Antalya, Antalya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, 2. Baskı, Antalya 2012, s.531.

¹⁵¹ <http://www.antalya.gov.tr/antalya-tarihi> (E.t.04.05.2019).

kentleşmenin hızlanmasıyla Yörük kimliği Antalya’da çok fazla göze çarpmasa da halen eski gelenek ve göreneklerin yaşatılıp, toplumsal hafızanın canlı tutulması için etkinlikler düzenlenmekte ve kentliler yoğun şekilde katılım göstermektedir. Bu etkinliklerden biri de Yörük kültürünün önemli simgelerinden olan deve güreşleridir ve kentin bir simgesi olarak her yıl yoğun katılımlarla düzenlenen bir kültürel zenginliktir.

Kökenleri Antik Roma döneminde atılan Antalya Altın Portakal Film Festivali, kentin dünyaya açılan en önemli kültürel etkinliklerindedir. Aspendos Tiyatrosunda düzenlenen tiyatro ve konserlerin devamı niteliğinde olan etkinlik, Antalya ile bütünleşmiş önemli sosyo-kültürel kent kimliği değerlerinden biri olarak yerini almıştır.¹⁵² Ayrıca özellikle Elmalı, Kumluca ve Korkuteli’de düzenlenen, Türkiye’nin birçok yöresinden sporcunun iştirak ettiği güreş festivalleri de bir başka önemli kültürel etkinlik olarak Antalya’nın kimliğinde yer edinmiştir. Bir dizi tören ve ritüelleriyle her yıl aralıksız düzenlenen güreş etkinlikleri ata sporumuz olan güreşin de yaşatılması açısından önemli bir yere sahiptir.(Şekil 3.4).

Şekil 3.4. Antalya Elmalı Yağlı Güreş Festivali

Kaynak: <https://antalya.ktb.gov.tr/TR-175921/somut-olmayan-kulturel-miras.html> (E.t. 22.07.2019).

¹⁵² Düünden Bugüne Antalya, 2. Baskı, Antalya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Cilt:2, Antalya, 2012, s.169.

Kültürel çalgılardan sipsi, oyun havalarından teke zortlatması, boğaz çalma geleneği, halıcılık faaliyeti olarak her yıl festivalleri de düzenlenen Döşemealtı halıcılığı da kentin öne çıkan sosyo-kültürel kent kimlikleri arasındadır. Ayrıca Antalya yetiştirdiği ve ülkeye kazandırdığı önemli şahsiyetlerle de önemli bir kent durumundadır. Bu kişiler edebi, ilmi, siyasi ve sportif birçok alanda başarılar elde etmiş, kente mâl olmuş adını tarih sayfalarına kazınmış önemli şahsiyetlerdir. Edebi alanda Kaygusuz Abdal, Abdal Musa, Ümmi Sinan ve Osman Yüksel Serdengeçti; siyasi alanda Burhanettin Onat, Deniz Baykal ve Mevlüt Çavuşoğlu; ilmi alanda Ahmet Hamdi Akseki ve Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır ilk akla gelen en önemli şahsiyetler olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyo-kültürel değerler açısından geniş bir zenginlik sunan Antalya’da kendine has lisanıyla karşımıza çıkan “Antalya Ağzı” da bambaşka bir kimlik değeri sunmaktadır. Biraz’a “bicez”, ne haber’e “nabar”, bir defa’ya “bikez”, artık yerine “gari” ve yüzme’ye “çimme” demeleriyle yöre halkı ülkenin pek çok yerinde kendilerini tanınamızı sağlamaktadırlar. Son olaraksa Antalya yemek kültürüyle de diğer kentlerden farklı bir kimlik kazanmış, tarhana çorbası, ilabada(labada) aşı, hibeş, piyaz, serpme börek ve tahinli kabak tatlısıyla Türk mutfağına eşsiz lezzetler kazandırmıştır.¹⁵³ (Şekil 3.5).

Şekil 3.5. Antalya Piyazı

Kaynak: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/antalya/neyenir/antalya-piyazi--6-kisilik> (E.t. 22.07.2019). Görsel Sahibi: Uğurhan BETİN - Antalya Tanıtım Vakfı (ATAV)

¹⁵³ Düünden Bugüne Antalya, 2. Baskı, Antalya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Cilt:2, Antalya, 2012, s.364-549.

3.2.4. Antalya Kentinin Sosyo-Ekonomik Kimlik Değerleri

Antalya kentinin toplumsal yapısı içerisinde öne çıkan en önemli ekonomik uğraşlar turizm, tarım ve sanayidir. Özellikle son yarım yüzyılda turizme yapılan yatırımlar sayesinde ülkemizin en gözde turizm kentlerinin başında yer alan Antalya'ya diğer bölgelerden hızla göçler yaşanmış; kent halkı, turizm tesisleri, seyahat acentaları, turiste hitap eden satış mağazaları, restoranlar ve araba kiralama şirketleri gibi uğraşlara ağırlık vermeye başlamıştır. Bu doğrultuda büyük bir ivmeyle otel ve tatil köyleri yaygınlaşmaya başlamış; kent, turizmin başını çektiği bir ekonomik kalkınma içerisine girmiştir. 2018 yılı itibariyle 16 milyon yabancı turist tarafından ziyaret edilerek, Avrupa'da en fazla ziyaret edilen üçüncü kent olduğu düşünüldüğünde Antalya'nın sosyo-ekonomik kimliğinde turizmin ne denli önemli bir yere sahip olduğu bir kez daha anlaşılacaktır.¹⁵⁴

Antalya kenti son zamanlarda turizmle birlikte daha fazla ön plana çıkan bir kent olsa da aslında geçmişten günümüze önemli bir tarım kentidir. Verimli topraklara sahip olan Antalya'da pek çok tarım ürünü yetişebilmektedir. Tarım ürünleri arasında en fazla buğday, arpa ve yulaf üretimi yapılırken, pamuk, soğan, nohut ve susam da önemli oranlarda üretimi yapılan diğer ürünlerdir. Elverişli iklimi ve verimli toprakları sayesinde geniş yelpazede ürün ekimi yapılan Antalya, turuncgiller, tropik meyveler, turfanda sebzelerin üretimi ve ülkemizin yaklaşık %90'ını oluşturan seracılık faaliyetleriyle lokomotif görevi gören bir kenttir. Ayrıca süs bitkisi, çiçek yetiştiriciliği ve fidan üretiminde de ülkemizin en önemli kentleri arasındadır.¹⁵⁵ Tarımdaki sulama, gübreleme, makine kullanımı ve ilaçlamaların en üstün seviyelerde olması bu verimliliğinin başlıca sebepleri arasındadır.

Antalya'nın bir başka sosyo-ekonomik kimliği ise ticari kimliğidir. Kentlilerin kayda değer bir kısmı da sanayi, ithalat ve ihracat sektörüne odaklanmış durumdadır. Meyve ve sebze ihracatı, krom işlemeciliği, dokuma sektörü Antalya ticaretine yön veren sektörlerdir. Kentin bir liman kenti olması ve önemli ticaret yolları üzerinde olması, kent halkının da bu alanlara yoğunlaşmasına neden olan etkenlerden olmuştur. Kent, verimli

¹⁵⁴ <https://antalyadestination.com/ekonomi/> (24.07.2019).

¹⁵⁵ <http://www.antalya.gov.tr/tarim> (E.t. 24.07.2019).

ovaları kadar maden sektörüyle de ön plana çıkmaktadır. Özellikle son yıllarda artan çalışmalarla önemli bir mermer pazarı olarak da karşımıza çıkmaktadır.¹⁵⁶

Antalya'nın yukarıda detaylı şekilde açıklamaya çalıştığımız tüm bu kent kimliği değerleri, hiç şüphesiz tüm dünyada olduğu gibi hızla karmaşıklaşmakta ve gün geçtikçe yok olma tehlikesiyle daha fazla karşı karşıya kalmaktadır. Gerek yerel yönetimler gerekse de sivil toplum kuruluşları ve kentliler tarafından uygulanan koruma politikalarında, temel problemin ele alınması noktasında sıkıntılar göze çarpmaktadır. Çünkü kent kimliğinin sürdürülmesi iki kademeli bir süreci içermektedir. Öncelikle kent kimliğini tehdit eden problemin tespit edilmesi, daha sonrasında ise kentlileri bu konuda bilinçlendirip bir daha tekrarlanmaması konusunda sağlam adımların atılması, büyük önem arz etmektedir. Bu noktada problemin tespit ve daha önemlisi kentlileri bilinçlendirme konusundaki en önemli kurumların başında ise kent müzesi gelmektedir.

Hızla yaşanan küreselleşme, göç ve kentleşme süreçleri Antalya'yı kendine özgü kimlik değerlerinden uzaklaştırabilmektedir. Tarih sahnesinde bir Anadolu ve Akdeniz kent kimliği ile zihinlere kazınan Antalya'nın, son zamanlarda geleceği üzerine sorulan soruların sayısı bir hayli artmıştır. Göçlerle yaşanan kentsel değişim bir yandan çeşitlilik sağlarken, bir yandan da sosyal ve kültürel gerilime sebep olabilmektedir. Kentin bazı noktalarında kentten kopmuş, kimlik buhranı yaşayan, kentini tanımayan kitleler göze çarpmaktadır. Aynı zamanda hızlı sanayileşme ve inşaat sektöründeki gelişmelere paralel olarak kentin kimliğini yansıtan özgün dokular tahrip edilebilmekte, kentin hafızası gün geçtikçe zayıflamaktadır. Kentin geleceği üzerindeki en büyük koruyucular olması beklenen genç nesiller, küreselleşme ve modernleşmenin dayattığı ölçütlere göre yaşamakta, kentine ait gelenek göreneklerden uzaklaşabilmekte, kentlilik bilinci zayıflamakta, daha da kötüsü, kent ile aralarındaki duygu yüklü bağ kopma noktasına gelip, kolaylıkla kentten uzaklaşabilmektedirler. Bu yüzden Kentlilerin kendini 'Antalyalı' hissetmeleri için bazı tedbirlerin alınması hayati önem arz etmektedir. Kaybolan kimlik değerleri, kentli tarafından da dile getirilmekte, Antalya'nın ünlü şairlerinden Tarık Akıltopu'nun mısralarına şu şekilde yansımaktadır:¹⁵⁷

¹⁵⁶ <http://www.cografya.gen.tr/tr/antalya/ekonomi.html> (E.t.24.07.2019).

¹⁵⁷ <https://www.akiltopu.com/tarik/mainpages/siirleri.htm#vine> (E.t.24.07.2019).

YİNE DE GÜZELDİR

Her ne kadar
Çok uğraştıysak ta
Bozmaya
Gine de güzeldir
Antalya
Mor dağların
Kucağında
Mavi Akdeniz
Karşımda
Romalı bir yanımda
Selçuklu bir yanımda
Yeşiller azalsa da
Betonlar çoğalsa da
Trafik sıkışsa da
Ağaçlar olmasa da
Yollarda
Gine de güzeldir
Antalya

Tarık Akıltopu

Tüm bu bilgiler ışığında çalışmamızın örneğini oluşturan Antalya Kent Müzesi'nin ne denli bir öneme sahip olduğu bir kez daha anlaşılıyor. Antalya'nın geçmişten günümüze uzanan, çok katlı, karmaşık ve zengin hikâyesinin yanı sıra kentin daha iyi algılanabilmesi, korunması ve geliştirilip gelecek kuşaklara kent kimliğini aktarabilmenin yolu Antalya Kent Müzesi'nden geçmektedir. Bu bağlamda Antalya Kent Müzesi'nin kuruluş çalışmaları, amaçları ve hedefleri, kent kimliğinin sürdürülebilirliği doğrultusunda incelenmeye çalışılacaktır.

3.3. Antalya Kent Müzesi Tarihsel Seyri

Antalya Kent Müzesi'nin kuruluş süreci yaklaşık 20 yıl öncelerine dayanmaktadır. 90'lı yılların sonunda Antalya'nın yoğun kitlesel göçler alması

neticesinde zarar görmeye başlayan kent kimliği değerlerinin sürdürülmesi ve kente ait somut ve soyut değerlerin derlenmesi gibi düşüncelerle ilk kez 1995 yılında Antalya Kültür Sanat Dernekleri Ortak Bildirisi'nde Antalya'da bir kent müzesi oluşturulması düşüncesi dile getirilerek kent gündemine taşınmıştır. Daha sonra 1998 yılında Antalya Kent Konseyi Raporu'nda kent müzesi için ihtiyaç tespiti gerçekleştirilmiştir. Antalya Kent Müzesi için en somut adımlar ise 1999 yılında Antalya Sanatçılar Derneği'nin girişimleri sayesinde 'Kent Müzesi Oluşumu İçin Yürütme Kurulu' adıyla başlatılan tüzük çalışmalarıyla kente ilişkin değerlerin, kaynakların, belgelerin, görsel ve yazılı hafızanın korunması için bir bellek merkezi olması gerektiği ortaya konarak oluşturulan 'Kent Müzesi Girişimciler Derneği' ile atılmıştır. 1999-2006 yılları arasında yönetici kadrolarıyla işbirliği çabasına girilmiş, bir televizyon yayınında "Antalyalılar" adıyla Belediye tarafından yayımlanan bir dergide kentin önde gelen aileleriyle gerçekleştirilen sözlü tarih çalışmalarına başlanmıştır. Fakat girişimler istenen verimi elde edememiş 2006 yılında daha sağlam adımlar atılması kararı alınmıştır.¹⁵⁸

Kuruluş sürecine Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin dâhil olmasıyla birlikte 2006 yılında kent müzesinin kuruluşuna ilişkin, bu konuda daha önceden kent müzelerinde görev almış, alanında uzman kişiler ve en önemlisi de kentlilerin katılımıyla bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantı öncesinde eski bir Antalya evinin restore edilip, bir bellek merkezi olarak işlev görmesi hedefleniyordu. Fakat toplantıya Tarih Vakfı adına katılan Orhan Silier, her yıl milyonlarca turistin geldiği, özellikle 1980'den sonra sürekli kitlesel göç alan Antalya gibi bir kentin, yalnızca bellek merkezi ya da arşiv olarak hizmet veren bir yapıdan ziyade, çok daha büyük eğitim işleri olan modern sergilemeler ve yayınlar yapacak bir iletişim merkezine, bir kent müzesine ihtiyacı olduğunu söylemiş ve hedef ve vizyonun büyütülmesi gerektiğini belirtmiştir. Bunun üzerine de kentin sembol alanlarından Karaalioğlu Parkı'nın tümünün kent müzesi yapılabileceğini önermiştir. Büyükşehir Belediyesi tarafından değerlendirilen öneri kabul edilmiş ve 2006 yılında Tarih Vakfı ile Büyükşehir Belediyesi arasında Antalya'da kent müzesinin kurulmasına dair bir protokol imzalanmış ve 'Kent Müzesi Danışma Kurulu' oluşturulmuştur. Kurul tarafından işlev, ilke ve amaçlar belgesi hazırlanmıştır. (Ek 2) Daha sonra kurucu küratör

¹⁵⁸ Kemal Demirtaş; "Müzelerde Kentsel Kültür Tarihinin Sergilenmesinde Antalya Örneği", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2009, s.29.

olarak görevlendirilen Orhan Silier yönetiminde fizibilite çalışmalarına başlanmıştır. Amerika'dan önemli araştırmacılar Antalya'ya davet edilmiş, muhtemel riskler ve potansiyeller üzerine bir rapor çalışması sunulmuştur. Bu rapora göre Karaalioğlu Parkı'nın çok iyi bir kent müzesi alanı olduğu, gerek açık alanlarıyla gerekse de mevcut yapıların tarihi önemi itibarıyla, kentle bütünleşmeye çok yatkın olduğu ve kentin ana çekirdeğini oluşturduğu aktarılmıştır.¹⁵⁹

Kent Müzesi oluşturulurken kentli de sürecin içine dâhil edilmeye çalışılmış, kent kimliğinin sürdürülmesinin ancak kentliyle birlikte gerçekleştirilen bir süreç olduğuna vurgu yapılmıştır. Bu amaçla kentlilerin yoğun ilgi gösterdiği tanıtım faaliyetlerine başlanmış, 250'den fazla gönüllünün çevresinde toplandığı gönüllü çalışma gruplarıyla atölye çalışmaları ve her 15 günde bir düzenli 'Kent-Tarih-Müze Söyleşileri' organize edilmiştir. Dönemlere ve sergi alanlarına göre sayısı 10'u bulan, genellikle üniversite öğretim üyelerinden oluşan küratör çalışmaları düzenlenmiştir. Kent ve kentli birinci planda tutulmaya çalışılmıştır. Hatta kentlilerin, kentin geleceği hakkındaki düşüncelerini elde etmek amacıyla 'Ütopya ve Perspektifler' adlı toplantı düzenlenmiş, Antalyalıların, Antalya böyle giderse nasıl olacağını tartışmaları hedeflenmiştir. Bu toplantılarda ilk defa kentin yaşayan dört belediye başkanı aynı masada buluşturulmuş ve görüşleri kentli tarafından dinlenmiştir. Daha sonra kentlilerden kentin geleceğine dair umut ve korkularını ister yazı isterse de görsel malzemelerle aktarmaları istenmiş, bunlarla ilgili bir de sergi düzenlenmiştir.¹⁶⁰

2006 yılı Kasım ayında eski bir Rum evi olan Haşimişcan Mahallesi'ndeki bir yapı, Kent Belleği Merkezi olarak açılmıştır. Kent müzesinin açılışı yapılarına dek çalışmaların buradan yürütmesi amaçlanmıştır. 2009 yılında Tarih Vakfıyla olan sözleşmenin sona ermesinden sonra proje, Büyükşehir bünyesindeki Müzeler Koordinatörlüğü'ne aktarılmıştır. Tüm bu gelişmeler ışığında Antalya Kent Müzesi'nin oluşturulması çalışmalarına 2017 yılında Karaalioğlu Parkı'nda resmen başlanmış ve kademe kademe ilerlenerek inşa süreci sona doğru yaklaşmıştır. Devam eden süreç içerisinde fiili olarak

¹⁵⁹ Orhan Silier; "İstanbul ve Antalya Kent Müzeleri Proje Deneyimlerinden Mersin'in Öğreneceği Bir Şeyler Var mı?", 3. Tarih İçinde Mersin Kolokyumu, 16-17 Ekim 2008b, Mersin, s.247.

¹⁶⁰ Orhan Silier; 2008b, s.248.

yapısına kavuşamasa da amaçladığı ve hedeflediği ilkeler ışığında çalışmalar sürmekte olup, en kısa zamanda yeni yerinde hizmet vermeye başlaması beklenilmektedir.¹⁶¹

3.4. Antalya Kent Müzesi

Antalya Kent Müzesi, önceliğini eşyaya değil, insana, yani kentliye ait anlatılara veren, Antalya’da kentlilik ve tarih bilincinin geliştirilmesine katkı sağlayan, geçici sergilerin ağırlık taşıdığı, bir öğrenme merkezi olarak kurslar, konserler, sinema, tiyatro gösterileri, festivaller, yarışmalar, konferanslar, atölyeler, sempozyumlar düzenleyen, koleksiyonculuk anlayışı yerine kentlinin kentine olan sahiplenme duygusunu pekiştireceği bir eğitim kurumu işlevini, ‘yeni müzecilik’ anlayışını savunan ve toplumla iç içe olan araştırma, kültür ve eğitim merkezi olmayı hedef edinmiş bir kuruluştur.

Antalya Kent Müzesi, Antalya’nın çekirdeğini oluşturan Karaalioğlu Parkı içinde, eski Büyükşehir Belediye Binası, İpekböcekçiliği Mektebi, Ziraat Evi, Nikâh Salonu ve Kapalı Spor Salonu’nun, bu amaçla restorasyonu ile oluşturulan kapalı ve açık alan üzerinde kurulmaktadır.(Şekil 3.6.) Birçok açıdan ilk olma iddiası taşıyan Antalya Kent Müzesi, Antalyalılarının ve Antalya’yı ziyaret edenlerin buluşma noktası olacak, varlığıyla kentteki yaşam kalitesinin yükseltilmesine katkıda bulunacaktır.¹⁶²

Antalya, Türkiye’nin son yarım yüzyıldır yaşadığı hızlı kentleşme sürecinden fazlasıyla payını almıştır. Bu yüzden Antalya Kent Müzesi, çok büyük ölçekli ve hızlı göç alan bir kent olmanın doğal olarak yıprattığı kentlilik bilinci ve kentin kimliğini oluşturan değerlerin sürdürülebilirliğinin inşasında büyük bir görev omuzlanmaktadır. Yüksek nüfus artış oranlarıyla Türkiye’de üst sıralarda yer alan kentin, Antalyalılık kimliğinin başka kimlikler arkasında kalmaması için adımlar atması elzem bir hale gelmektedir. Bu doğrultuda oluşturulan Antalya Kent Müzesi, etkin kentli katılımıyla kentin geleceğinin de emin eller altında olduğu hissiyatının oluşacağı nadide kurumlardandır.

¹⁶¹<https://antalyakentmuzesi.org.tr/antalya-kent-muzesi/hakkimizda-antalya-kent-muzesi/>(E.t.05.05.2019).

¹⁶² Evren Dayar; “Antalya Kent Müzesi, Aktüel Arkeoloji Dergisi, Sayı:56, Mart 2017.

Şekil 3.6. Antalya Kent Müzesi Projesi

Kaynak: <http://antalya.bel.tr/haberler/antalya-kent-muzesi-projesi-hizla-ilerliyor> (E.t. 05.05.2019).

Antalya Kent Müzesi, çocukların ve gençlerin ihtiyaçları ön planda tutulacak şekilde oluşturulmaktadır. Eğitim faaliyetleri, kentlilik bilincinin yerleştirilip, kent kimliğinin sürdürülebilirliğinin temini üzerine planlanmıştır. Aynı zamanda çağın gerektirdiği ölçütlere koşul olarak, teknolojinin en son gelişmelerinden faydalanılarak kentlilere en son müzecilik faaliyetlerinin sunulması da sağlanacaktır. Dolayısıyla bu faaliyetler Antalya'nın çağdaş yaşam kalitesinin yükselmesine, geçmişle geleceğin bir bütün olarak algılanmasına, sivil duyarlılık ve katılımlarla Antalya'nın sorunlarını çözme kapasitesinin artırılmasına neden olacaktır. Antalya Kent Müzesi, tarihi malzemelerin depolanıp korunacağı bir mekân olarak düşünülmemektedir. Yılda 10 milyondan fazla kişi tarafından ziyaret edildiği düşünüldüğünde turistler ve Antalyalıların kenti tanımalarının kolaylaşacağı aşikârdır.

3.4.1. Antalya Kent Müzesinin Bölümleri

Antalya Kent Müzesi sadece objelerin sergilendiği bir müze olmanın ötesinde sergilerin, atölyelerin, festivallerin, söyleşilerin, eğitim faaliyetlerinin ve daha birçok etkinliğin kentliyle buluşacağı bir mekân şeklinde oluşturulmaktadır. Bu doğrultuda Antalya Kent Müzesi'nin üç ana bölümü olacaktır.

3.4.1.1. Kent Belleği Merkezi

Kent Müzesinin ilk bölümü, bünyesinde büyük bir kent kütüphanesinin de yer aldığı Kent Belleği Merkezidir. Kent Belleği Merkezi Antalya'nın kültürel değerleri ile tarihini yansıtan öncelikli malzemenin saptanması, toplanması, kataloglanması, onarılması, uygun koşullarda korunması, sergilenmesi, bunlarla ilgili yayınların yapılması alanlarında sorumluluk üstlenecek ve sözlü tarih çalışmalarını yürütecektir. Kişisel hatıralardan aile fotolarına, toplumsal hafızayı yansıtan belgelerden kent dışındaki arşivlerde bulunan, kentle ilgili bilgi, belge ve malzemeye kadar geniş yelpazedeki dokümanları hedef alan bellek merkezi; arşiv, kütüphane, sözlü tarih çalışmaları ve yayınlanan kitaplar aracılığıyla belleği canlı tutmayı çalışmaktadır. Arşivde büyük bir bölümü 19. yüzyıl Osmanlı Dönemi Antalya'sının tarihine ışık tutan binlerce doküman ile ağırlıklı olarak 20. yüzyıl Cumhuriyet Dönemi Antalya'sına ait binlerce görsel malzeme koruma altına alınmıştır. Ayrıca Antalya'nın ilk gazetelerinin de yer aldığı Antalya yerel basın arşivi ile "Antalya Batı Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü Arşivi", korumaya alınan diğer koleksiyonlardır.¹⁶³

Kolektif belleği sürdürmedeki diğer yöntem ise sözlü tarih çalışmalarıdır. Sözlü tarih bugünü ve geleceği daha iyi anlayabilmek için, geçmişini anlamlandırma sürecine bir katkıdır.¹⁶⁴ Bu anlamda Antalya'da 2007 yılından itibaren uzman araştırmacıları ve teknik personeli aracılığıyla Antalyalılarla sözlü tarih görüşmeleri yapılmakta ve bu görüşmeler arşivlenerek Antalya Kent Müzesi Kent Belleği Merkezi'nde koruma altına alınmaktadır. Sözlü tarih çalışması yöntemi ile Antalya kentinin yakın tarihine ışık tutmak ve kent belleğine katkı sağlamayı, bu yolla da kentlilik bilincini geliştirmek amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda ve kent tarihi hakkında en iyi kaynağın bu kentte yaşayan insanlar olduğu bilinciyle Antalyalılarla sözlü tarih çalışmaları yürüterek arşiv zenginleştirilmektedir.¹⁶⁵ Bu zamana dek 201 kişiyle toplam 800 saat sözlü tarih çalışması gerçekleştirilmiştir.(Şekil 3.7.)

¹⁶³ Dayar; 2017, s.14.

¹⁶⁴ Stephen Caunce; Sözlü Tarih ve Yerel Tarihçi, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Çev. Bilmez Bülent Can, Alper Yalçınkaya, İstanbul, 2001, s.12.

¹⁶⁵ <https://antalyakentmuzesi.org.tr/antalya-kent-muzesi/kent-bellegi-merkezi/sozlu-tarih/> (E.t. 05.05.2019).

Şekil 3.7. Antalya Kent Müzesi Kent Belleği Merkezi Sözlü Tarih Çalışması

Kaynak: <https://antalyakentmuzesi.org.tr/antalya-kent-muzesi/kent-bellegi-merkezi/sozlu-tarih/> (E.t. 05.05.2019).

Yapılan görüşmelerde göç öyküleri, kaybolan gelenekler, kaybolan meslekler, kente dair unutulmuş, kaybolmuş mekânlar, Antalya'nın köklü aileleri, eski alışkanlıklar ve gündelik yaşamdan kesitler, kent belleğinde iz bırakmış önemli kişiler, ülkenin siyasi ve ekonomik durumunun kentteki yansımaları, ulaşım, eğitim ve sağlık konularında çekilen sıkıntılar, yeme içme kültürü, yerel yöneticiler, şehirleşme sürecinde yaşanan olumsuzluklar anlatılarak, kentlilerin geçmişten günümüze bir serüvene çıkması sağlanmıştır. Antalya Kent Belleği Merkezi, elde ettiği bu verileri derleyerek 2012 yılında "Kentimiz Kendimiz Geçmişimiz" adlı sergi ve aynı adlı kitabı yayınlamıştır. Söz konusu sergi özellikle Antalyalı ziyaretçiler tarafından ilgi ve beğeni ile izlenmiştir.¹⁶⁶

Kütüphaneler Kent Belleği Merkezinin diğer bölümleridir. Antalya tarihi başta olmak üzere çoğunluğu tarih araştırmalarına kaynak olacak kitap, yayın, görsel malzemelerle ziyaretçilerine hizmet verecek olan kütüphanenin veri tabanı üzerinden online katalog tarama hizmeti sağlanarak araştırmacılara kolaylık sunulması hedeflenmektedir. Kütüphane aynı zamanda yalnızca Antalya'da bulunan belgeleri bir araya getirmekle kalmayıp, yurtdışındaki, İstanbul ve Ankara'daki arşiv ve

¹⁶⁶<https://antalyakentmuzesi.org.tr/antalya-kent-muzesi/kent-bellegi-merkezi/sozlu-tarih/> (E.t.05.05.2019).

kütüphanelerde var olan dokümanların da birer kopyasını kentlilerle buluşturmayı hedeflemektedir.¹⁶⁷

Kent Belleği Merkezinin son kuruluşu ise yayın bölümüdür. Antalya Kent kimliğini oluşturan değerlerin yazılı bir şekilde kentlilerle buluşturulması için bilimsel ve özgün çalışmalar yürütülmektedir. (Şekil 3.8.) Özellikle 1980 sonrasında göç, turizm vs. etkenlerle hızlı bir şekilde tahrip olan belleğin güncellenmesi ve daha önemlisi tahrip olan kent ve kentlilik bilincinin geliştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla üniversite bünyelerindeki tezler, bildirimler, makaleler ansiklopedi maddeleri, raporlar ve baskıya hazırlanan ya da basılmış kitapların listesinin sunulduğu Antalya Bibliyografyası oluşturulmuştur.¹⁶⁸

Şekil 3.8. Antalya Kent Müzesi Kent Belleği Merkezi Kütüphanesi Süreli Yayınlar

Kaynak: <https://antalyakentmuzesi.org.tr/antalya-kent-muzesi/kent-bellegi-merkezi/yayinlar/> (E.t. 05.05.2019).

3.4.1.2. Eğitim ve İletişim Merkezi

Kent müzelerini belki de klasik anlamdaki müzelerden ayıran en temel faktör, eğitim faaliyetleridir. Çünkü kent müzesinin amacı olan, kentlilik bilincinin geliştirilip, kent kimliği değerlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması, ancak doğru bir kentli eğitiminden geçmektedir. Bu doğrultuda faaliyetlerini sürdüren Antalya Kent Müzesi de

¹⁶⁷ <https://antalyakentmuzesi.org.tr/antalya-kent-muzesi/kent-bellegi-merkezi/kutuphane/> (E.t.05.05.2019).

¹⁶⁸ <https://antalyakentmuzesi.org.tr/antalya-kent-muzesi/kent-bellegi-merkezi/yayinlar/> (E.t. 05.05.2019).

okul öncesi öğrencilerinden, yetişkinlere, engelli ve yaşlılara kadar geniş bir yelpazede eğitim programlarının geliştirilmesi temelinde hizmetler vermektedir. Bu hususta öğrencilere ve kentlilere yönelik eğitim(atölye) faaliyetleri düzenleyen kent müzesi, kentine sahip çıkan, kentini tanıyan, kentle bütünleşmiş kentliler kazanmayı hedeflemektedir. “Ağaç yaşken eğilir” prensibiyle çocuklara yönelik eğitimlere ayrı bir önem verilmekte, okullar, sivil toplum kuruluşları, mahalleler ve belediye ile işbirliği içinde kent tanıtım turları gerçekleştirmektedir.¹⁶⁹

3.4.1.3. Geçici ve Sürekli Sergiler Merkezi

Antalya Kent Müzesinin son bölümü ise, kalıcı sergilerin üretildiği Geçici ve Sürekli Sergiler Merkezi'dir. Bu merkez, yalnızca kalıcı sergilerin oluşturulması sürecinde değil, dinamik bir müzenin en önemli şartı olan geçici sergilerin hazırlanmasında da sorumluluk üstlenecektir. Kent müzelerindeki sergilemeler özellikle toplumsal hafızayı canlandırma noktasında büyük öneme sahiptir. Kentliler geçmişten günümüze yaşananları, yaşayanları, bir bütün halinde adeta bir yolculuk edasında görme fırsatı yakalamaktadırlar. Yalnızca kentsel ve tarihsel değerlerin sergilendiği oluşumlar olmaktan ziyade, kentlilere soru sordurmayı, bilinçlendirmeyi, geçmişi görerek geleceği kurgulamayı kazandırmaya fayda sağlamaktadır. Kentin sosyolojik, kültürel, tarihi, çevresel pek çok değerinin gözler önüne serilebildiği eşsiz bir yöntem olan sergileme çalışmalarına yönelik Karaalioğlu Parkı Antalya Kent Müzesi Sergi Alanı'nda 'Hayalden Gerçeğe', 'Umutlarımız Korkularımız', 'Antalya'da Spor', 'Antalya'nın Denizi', 'Arşivden Günışığına Antalya Fotoğrafları', 'Antalya Basın Tarihi', 'Siyah Kalem Antalya', 'Karaalioğlu Parkı Kuşları', 'Kentimiz Kendimiz Geçmişimiz', 'AGAM'ın Sayfalarından Antalya Karikatürleri' olmak üzere 10 büyük sergi açılmıştır.¹⁷⁰

Sergileme çalışmalarının, kentlilik bilinci kazandırmaya bir açıdan daha katkısı bulunmaktadır. Kimliği görünür kılarak toplumsal ve kentsel belleği zinde tutarak kentsel değerlere sahip çıkmanın geliştirilmesinin yanında, oluşturulan gönüllü grupları sayesinde kentlilerin aktif bir şekilde sürecin içine dâhil olup kent-kentli bütünleşmesinin sağlanmasını pekiştirmektedir. Aslında Antalya Kent Müzesinin kentlilere ne denli bir

¹⁶⁹ Orhan Silier; 2008b, s.250.

¹⁷⁰ <https://antalyakentmuzesi.org.tr/antalya-kent-muzesi/sergiler/gecici-sergiler/> (E.t. 06.05.2019).

kazanım sağladığını görmek bütün şeffaflığıyla ortadadır. Sergileme çalışmaları için tamamı kentlilerden oluşan ‘gönüllü çalışma grupları’ oluşturulmuş, kentlilerin kentlerine kendi elleriyle sahip çıkması sağlanmıştır. Kentlilerin sahiplenmediği bir kent müzesinin başarıya ulaşması neredeyse imkânsızdır. Bu yüzden Antalya’da oluşturulan gruplar, kentlilerin kentlerine bağlılıklarını ve bu doğrultuda kimlik değerlerinin sürdürülebilmesindeki kararlılıklarını görmek açısından büyük öneme sahiptir. Bu doğrultuda oluşturulan gruplar şunlardır:¹⁷¹

- Antalya Mutfak Kültürü Çalışma Grubu
- Çağlar Boyunca Antalya’da Aile ve Evlilik Tarihi Çalışma Grubu
- Antalya’nın Doğası Çalışma Grubu
- Antalya’yı Nasıl Bir Gelecek Bekliyor? Çalışma Grubu
- Antalya ve Deniz Çalışma Grubu
- Sözlü Tarih Arşivi Çalışma Grubu
- Müze ve Öğrenim Çalışma Grubu
- Antalya Kent Müzesi’nin Uluslararası Dostları Çalışma Grubu
- Gönüllü Çalışmalara Destek Grubu

Bu çalışma grupları, Antalya Kent Müzesi inşasının sona ermesinden sonra “Antalya Kent Müzesi Kalıcı Sergileri” adı altında 5 büyük kalıcı sergiyi kentlilerle buluşturacaktır. (Şekil 3.9.)

¹⁷¹ Demirtaş; 2009, s.44-46.

Şekil 3.9. Antalya Kent Müzesi Kalıcı Sergileri

Kaynak: <https://kam18.org/wp-content/uploads/2018/12/Kent-Müzesi-Sunum-SON.pdf> (E.t.06.05.2019).

3.4.1.3.1. Karain'den Günümüze Antalya ve Antalyalılar

Müzenin kalıcı sergi temalarından ilki, “Karain'den Günümüze Antalya ve Antalyalılar Sergisi” dir. Sergide çeşitli dönemlerde Antalya’da yaşamış 50 Antalyalının hayat hikâyesinden hareketle kentin uzun dönemli tarihi anlatılarak kentlilerin geçmiş dönem Antalyalılarla tanışması sağlanacaktır. Bu şekilde Antalyalılarının kişisel yaşam öyküleri kent tarihinin bir parçası haline getirilirken, insana dair duygu, özlem, korku, macera, başarı ve yenilgilerin anlatılması, kısaca yaşanmışlıkların paylaşılması, müze ve izleyicileri arasında doğrudan bağlantı kurulmasını sağlayacaktır. Kentlilerin geçmişten günümüze bir yolculuğa çıkacağı sergide kentin kaybolmuş ya da kaybolmaya yüz tutmuş kimlik değerleri için de farkındalık oluşturularak kent kimliğinin sürdürülebilirliği için kentlilik bilincinin artırılması hedeflenmektedir. Bu açıdan bakıldığında serginin kent müzeciliği alanında Türkiye’de bir ilki gerçekleştireceğini vurgulamak gerekiyor.¹⁷²

3.4.1.3.2. Çağlar Boyunca Antalya’da Aile ve Evlilik Tarihi

Antalya Kent Müzesi’nin ikinci kalıcı sergisi “Çağlar Boyunca Antalya’da Aile ve Evlilik Tarihi Sergisi” adını taşıyor. Sergide çok yaygın ve temel bir sosyal ilişki biçimi olan aile ve evliliğin çağlar boyunca Antalya’da geçirdiği evrim, etnik, dinsel, kültürel gruplar arasındaki farklılıklar dikkate alınarak yansıtılacaktır. Burada öncelikli

¹⁷² Orhan Silier; Antalya Kent Müzesi Sergiler Genel Yaklaşım Notu, Antalya Kent Müzesi Projesi Yayınları, Antalya, 2007b, s.15.

olarak ailenin yaşam mekânı olan eve, daha sonra da mahalleye odaklanılacak. Ev ve mahalle yaşamından hareketle Akdeniz kültürünün izlerinin peşine düşülecek. Bu sayede Antalyalı kentli kimliğinin en temel argümanlarından birini oluşturan aile tanıtılırken eğitim işlevi de görerek, toplumsal düzenin korunması da sağlanacaktır. Karaalioğlu Parkı içerisindeki Nikâh Salonu'nun düzenlenmesiyle oluşturulacak yapıda aynı zamanda toplumsal belleği oluşturan değerler de korunmuş olacaktır.¹⁷³ (Şekil 3.10.).

Şekil 3.10. Antalya Kent Müzesi Antalya'da Evlilik, Gelenekler ve Hikâyeler

Kaynak: <http://www.pattu.net/antalya-kent-muzesi-1/> (E.t.07.05.2019).

3.4.1.3.3. Antalya'nın Doğası

Antalya Kent Müzesi'nin üçüncü kalıcı sergisi Antalya'nın doğasının tanıtıldığı "Antalya'nın Doğası Sergisi" olacaktır. Sergide Antalya'daki bitki ve hayvan varlığının yanı sıra sulak alanlar, deniz-su-hava kirliliği, katı atık yönetimi, Antalya'da çevre hareketinin tarihi gibi konulara değinilecektir. Bu bölüm aynı zamanda eşsiz güzelliklere sahip Karaalioğlu Parkı'nın tümünün bir doğa eğitim merkezi olarak kullanılmasını da sağlayacaktır. Kentliler nesli tükenmiş hayvanlar ya da daha önceden Antalya'da

¹⁷³ Silier; 2007b, s.14.

yetiŝmekte olan bitkileri inceleyerek kentte doğa ve evre bilincinin de geliştirilmesi sağlanacaktır.¹⁷⁴ (Ŗekil 3.11.)

Ŗekil 3.11. Antalya Kent Müzesi - Antalya'nın Kuşları

Kaynak: <http://www.pattu.net/antalya-kent-muzesi-2/> (E.t.07.05.2019).

3.4.1.3.4. Antalya Yönetimi ve Belediye Tarihi

Antalya Kent Müzesi'nin dördüncü kalıcı sergisi ise ‘‘Antalya Yönetimi ve Belediye Tarihi Sergisi’’ dir. Sergi Antalya'nın idari tarihini ve kentsel dönüşümünü ele alan kronolojik ve Antalya'nın belediye tarihini ele alan tematik bölümlerden oluŝacaktır. Serginin her iki bölümünde de hikâye müzenin diğer sergileriyle ilişkili olarak kurgulanacaktır.¹⁷⁵

3.4.1.3.5. Antalya Mutfak Kültürü

Antalya Kent Müzesi'nin son büyük kalıcı sergisi ‘‘Antalya Mutfak Kültürü Sergisi’’ dir. Sergide Antalya'nın mutfak kültürü, tarihsel bir perspektif içinde, kültürlerarası etkileşim ve sentez alanı olarak ele alınıp ziyaretleriyle paylaşılacaktır. Yeme-içme, saklama, piŝirme yöntemleri, gıda maddeleri üretimi, yemek sunumu, mutfak alet ve malzemelerinin(hazırlık, piŝirme, sunum) retim ve kullanımı, sofrada adabı,

¹⁷⁴ Silier; 2007b, s.14.

¹⁷⁵ <https://antalyakentmuzesi.org.tr/antalya-kent-muzesi/sergiler/kalici-sergiler/> (E.t. 06.05.2019).

aşçılık ve lokantacılık sektörünün gelişimi konuları da tarihsel perspektif içerisinde kentlilerle paylaşılacaktır. Bu paylaşım sadece serginin gezilmesiyle sınırlı kalmayacak, atölye ve eğitim faaliyetleri aracılığıyla Antalya mutfağının yaşatılmasını da amaçlayacaktır.¹⁷⁶

3.5. Antalya Kentindeki Kent Kimliğiyle İlişkili Paydaş Kurum ve Kuruluşlarla Gerçekleştirilen Görüşmelerin Kent Kimliğinin Sürdürülebilirliği Açısından Değerlendirilmesi

Çalışmamızın bu bölümünde, tezin en doğru sonuçlara ulaşabilmesi amacıyla Antalya Kent Müzesi ve Antalya kent kimliğiyle ilişkili kurum ve kuruluşlarla paydaş analizi yöntemi ile görüşmeler gerçekleştirilerek tezin sorunsalı ve amacına uygun değerlendirmeler yapılmaya çalışılacaktır.

3.5.1. Amaç

Antalya Kent Müzesi'nin, Antalya kent kimliğinin sürdürülebilirliği bağlamındaki işlevselliğini ve rolünü, Antalya kent kimliğiyle ilişkili paydaş kurum ve kuruluşlara yöneltilen sorular ve cevaplar neticesinde ortaya koymak.

3.5.2. Yöntem

Görüşmeler planlanmadan önce ilk aşamada paydaş analizi yönetimi uygulanarak Antalya Kent Müzesi ve Antalya kent kimliği ile ilişkili, çalışmamız açısından en faydalı cevapların alınacağı düşünülen 15 kurum ve bu kurumların yetkilileri belirlenmiştir. Belirlenen her paydaşın çalışma konusunun içeriğine ve amacına uygun, resmi ve sivil kuruluşların optimum oranlarda seçilmesinden oluşturulmasına özen gösterilmiştir. Görüşmeler için belirlenen kurum ve kuruluşlarda imkân dâhilinde birinci yetkili kişilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Kurum ve kuruluşların yetkilileri, görüşmenin verimli olabilmesi konusunda elinden gelen çabayı göstererek, kendisine yöneltilen soruları olanca samimiyetiyle cevaplamaya çalışmışlardır. Uygulama noktasında ses kaydı kullanılarak yüz yüze görüşme yöntemi tercih edilmiş, paydaşlara 15 ana, 7 alt soru olmak üzere toplam 22 soru yöneltilmiştir. (Ek 1) Bu doğrultuda;

¹⁷⁶ Demirtaş; 2009, s.32-33.

- Antalya kentinin bütün kimlik değerlerinin sahiplenilmesi ve tanıtılmasında en temel kurum olan Antalya Valiliği'nden, Antalya Vali Yardımcısı Sayın Ali Taşkın BALABAN ile 22 Temmuz 2019 tarihinde,
- Antalya Kent Müzesi'nin bağlı olduğu ve faaliyetlerini sürdürmede birincil yetkili kuruluş olan Antalya Büyükşehir Belediyesinden, Antalya Büyükşehir Belediyesi Başkan Danışmanı Dr. Öğr. Üyesi Nurettin Mert BATU ile 31 Temmuz 2019 tarihinde,
- Antalya kent kimliği değerlerinin başta kültür değerleri olmak üzere en önemli koruyucularından olan Antalya İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğünden, Müdür Sayın İbrahim ACAR ile 24 Haziran 2019 tarihinde,
- Antalya Kent Müzesi'nin kuruluşu sürecinde bütün aşamalarda rol oynayan ve halen sürecin sürdürülmesine çalışmalarıyla katkıda bulunan Antalya Kent Müzesi Sergi Küratörü Sayın Dr. Evren Dayar ile 17 Mayıs 2019 tarihinde,
- Antalya Kent Müzesi'nin bağlı olduğu ana birim olması ve Antalya kent kimliği değerlerinin başta tarihi değerleri olmak üzere en önemli tanıtıcı ve koruyucularından olan Antalya Kent Tarihi ve Tanıtımı Daire Başkanlığından Daire Başkanı Sayın Durmuş Ali ARSLAN ile 28 Haziran 2019 tarihinde,
- Antalya kent kimliği değerlerinden sosyo-kültürel değerlerin sürdürülmesi noktasında önemli çalışmalar ve hizmetler sunan Antalya Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığından Daire Başkanı Sayın Okan YAVUZ ile 26 Temmuz 2019 tarihinde,
- Antalya kent geleceğinin kararlarının alındığı temel kurumlardan olan Antalya Kent Konseyinden, aynı zamanda Antalya Kent Müzesi Gönüllülerinden de olan Kültür ve Sanat Çalışma Grubu Başkanı Sayın Yavuz Ali SAKARYA ile 29 Temmuz 2019 tarihinde,
- Antalya kentinde müzecilik faaliyetleri bakımından en eski ve en büyük müze olma özelliği taşıyan ve Antalya Kent Müzesi ile diğer müzelerin amaçları ve rollerinin farklılığını ortaya koyma potansiyeline sahip olan Antalya Müzesi'nden, Müdür Yardımcısı Arkeolog Dr. Ahmet ÇELİK ile 2 Ağustos 2019 tarihinde,
- Akademik anlamda özellikle Antalya kent kimliğinin sürdürülmesi sürecinde arkeolojik değerlerin ortaya çıkarılması noktasında önemli görevler üstlenen

Akdeniz Üniversitesi Arkeoloji Bölümünden, Öğretim Görevlisi Prof. Dr. Nevzat ÇEVİK ile 26 Haziran 2019 tarihinde,

- Antalya, Isparta ve Burdur'daki kültür varlıklarının korunmasında önemli görevler üstlenen Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğünden, Şehir Plancısı Sayın Kenan ÇOLAK ile 5 Ağustos 2019 tarihinde,
- Antalya'daki başta Yörük ve Türkmen kültürleri olmak üzere birçok kültür değerinin tanıtılması ve sürdürülmesinde önemli hizmetler sunan Antalya Yörük Türkmen Dayanışma Derneğinden, Başkan Sayın Kemal TUNÇ ile 9 Ağustos 2019 tarihinde,
- Ülke genelinde kent müzelerinin kuruluşlarında öncülük yapan ve bu sayede Antalya Kent Müzesi'nin de kuruluş aşamasında önemli katkılar sunan Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL)'den, aynı zamanda Antalya Kent Müzesi kurucu üyelerinden de olan, Güneybatı Anadolu Bölge Koordinatörü Mimar Recep ESENGİL ile 24 Temmuz 2019 tarihinde,
- Antalya'nın kent kültüründe önemli bir yeri olan ve Antalya'nın yazılı kaynaklar yoluyla tanıtılmasında önemli görevler üstlenen Antalya Tekelioğlu İl Halk Kütüphanesinden, Müdür Sayın Muharrem DAL ile 7 Ağustos 2019 tarihinde,
- Antalya'nın tarihsel, kültürel ve turistik potansiyelini ortaya çıkarıp, koruma ve geliştirme amacıyla faaliyetlerini sürdüren Antalya Tanıtım Vakfı'ndan Yönetim Kurulu Başkanı Yeliz Gül EGE ile 20 Haziran 2019 tarihinde,
- Antalya'yı bütün değerleriyle her gün yakından takip ederek gündeme taşıyan organlar olan yerel gazetelerden ise Akdeniz Gerçek Gazetesinden Genel Yayın Yönetmeni İbrahim AKKAYA ile 18 Haziran 2019 tarihinde görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

3.5.3. Bulgular

1-) *Bir kentin kimliğini oluşturan etkenler olarak neleri görmektesiniz?*

Görüşmelerden elde edilen cevaplar doğrultusunda kurum yetkilileri genel olarak bir kentin kimliğini oluşturan etkenler olarak kentin; tarihi, doğası, coğrafyası, sosyolojisi, kültürel birikimi, yemekleri, önemli şahsiyetleri ve içerisinde barındırdığı insan topluluklarının profillerinin en fazla öne çıkan etkenler olduklarını belirtmişlerdir. Bu etkenlerin her kentte farklı şekillerde değerlendirildiğini, kimi kentlerin tek başına

tarihiyle, doğasıyla ya da kültürel zenginlikleriyle ön plana çıkabildiğini, kimi kentlerinse her etkenden bünyesinde belli oranlarda barındırarak zengin kimlik değerlerine sahip olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca elde edilen sonuçlar neticesinde paydaşların kentlerin kimlik unsurlarını değerlendirirken, daha çok kendi kurumlarının faaliyet ve uzmanlık alanları çerçevesinde açıklamalar yaptıkları görülmüştür. Örneğin Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürü Sayın İbrahim ACAR, kent kimliğini açıklarken kentlerin kültür ve turizm değerleri açısından ön plana çıkan unsurlarını; Antalya Kent Tarihi ve Tanıtımı Daire Başkanı Sayın Durmuş Ali ARSLAN, kentin tarihi geçmişi ve zenginlikleri açısından ön plana çıkan unsurlarını; Akdeniz Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Görevlisi Prof. Dr. Nevzat ÇEVİK ise daha çok kentin kuruluşundan bu yana kentin bütün izlerini taşıyan arkeolojik unsurların kent kimliklerine kattığı anlam ve bütünlüklerin önemi üzerine görüşlerini dile getirmişlerdir.

Görüşme gerçekleştirilen yetkililer özellikle artan küreselleşme ve göç neticesinde kentlerin kimlik değerlerinin git gide kaybolmaya yüz tuttuğunu aktarmış, kimliksiz kentlerin sayısının bu denli arttığı günümüzde kentlerin kimlik değerlerini yaşatan ve sürdüren kurum ve faaliyetlerin her zamankinden daha fazla önemiyet arz eden bir durum haline geldiğini belirtmişlerdir. Her kurumun kentin kimliğini oluşturan unsurlar içerisinde faaliyet alanlarına giren değerleri korumak ve sürdürmek için ellerinden geleni yapması gerektiğini aktarmışlar, ancak bu kurumların faaliyetlerine ek olarak kent kimliğini oluşturan bütün değerleri çatısı altında barındıran kurum ve kuruluşların gerekliliğini ortak kararlılıkla belirtmişlerdir. Ayrıca kentlilerin de kentlileşmenin bir parçası olarak kent kimliği değerlerine sıkı sıkıya bağlı olmaları konusunda ortak görüşte bulunmuşlardır.

2-) Antalya kent kimliği denildiğinde aklınıza gelen ilk beş unsur nelerdir?

Görüşme gerçekleştirilen yetkililer öncelikle geçmişten günümüze birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış, sayısız tarihi ve doğal güzelliklere sahip, dünya çapında her yıl milyonlarca ziyaretçinin akın ettiği Antalya'nın her değerinin kent için ayrı bir zenginlik olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle Antalya Kent Konseyi Kültür ve Sanat Çalışma Grubu Başkanı Sayın Yavuz Ali SAKARYA, Antalya'nın kent kimliği için kitaplara sığmayacak şekilde sadece 5 unsur değil 55 unsurunun sayılabileceğini belirtmiş, Antalya'nın 81 il içinde coğrafi konumu, doğal güzellikleri, tarihi dokusu,

çekirdek kenti Kaleiçi'si, çok sayıda şelaleleri, Bey dağları, Saklıkent'i, koyları, korunaklı limanları, müzeleri, parkları, halıları, kilimleri, yemekleri, kervansarayları, su kaynakları, ulusal parkları ve kentin kimliğine kimlik katan bireyleri ile zengin bir kent kimliğinin gözlemlendiği nadir kentlerimizden biri olduğunu aktarmıştır.

Yetkililerden alınan cevaplar incelendiğinde ise Antalya kent kimliği değerleri konusunda çoğunlukla ortak cevaplar verdikleri gözlemlenmiştir. Bu cevaplar incelendiğinde birinci sırada deniz, ikinci sırada Kaleiçi civarındaki tarihi yapılar, üçüncü sırada falezler, mağaralar, şelaleler gibi doğal ve coğrafi oluşumlar, dördüncü sırada yetiştirilen meyve ve sebzelerin zenginliği ve beşinci sırada ise Yörük kültürü başta olmak üzere kültürel zenginlikler en fazla dile getirilen cevaplar olmuşlardır. Elde edilen cevaplar derlendiğinde Antalya kent kimliğine etki eden doğal, yapay, tarihi, coğrafi, kültürel ve sosyal birçok bileşenin etki ettiği açık şekilde ortaya konmuştur.

3-) Size göre Antalya ne kentidir?(Turizm Kenti, Tarım Kenti, Sanayi Kenti...)

Yetkililerle gerçekleştirilen görüşmelerde Antalya'nın bariz bir şekilde turizm kenti olduğu cevabı alınmıştır. Antalya Valiliği Vali Yardımcısı Sayın Ali Taşkın BALABAN Antalya'yı, doğal ve tarihi güzellikleriyle, 200'e yakın ören yeri ile(Türkiye'de bünyesinde en çok ören yeri barındıran kent, uygarlıkların bulunduğu, kesiştiği yer olması özellikleriyle) Likya, Psidya, Pamfilya ve Kilikya adlı dört komşu bölge ve ulusal parklarıyla(Türkiye'de en çok ulusal parka sahip kent ve bu özelliği ile Akdeniz Bölgesi'ni de en çok ulusal parka sahip bölge yapmasıyla), iklim koşullarının elverişliliği(3 mevsim bahar bir mevsim yaz oluşuyla), eşsiz kıyı şeridi, otelleri, modern turizm tesisleri ve tatil noktalarıyla gerçek bir turizm kenti olduğunu aktarmıştır. Şu an da Antalya'da bulunan 300 binden fazla kişinin turizm kaynaklı sektörlerde SGK kayıtlı çalışıyor olması da Antalya'nın ne denli önemli bir turizm kenti olduğunu daha açık bir şekilde gözler önüne serdiği aktarılmıştır.

Antalya'nın önde gelen bir turizm kenti olmanın yanında aynı zamanda güzide bir tarım ve sanayi kenti olduğu da yapılan görüşmeler sırasında dile getirilmiştir. Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürü Sayın İbrahim ACAR Antalya'nın verimli toprakları (yıl içerisinde erken ürün, normal ürün ve geç ürün olmak üzere turfanda sebze ve meyveleri ile), seracılık faaliyetleri ve çiçekçilik üretimleri ile tarım alanında; krom, mermer ve diğer sanayi kolları ile de liman ticaretinin birleşmesi sonucu da sanayi alanında

ülkemizin önemli kentlerinden biri olduğunu belirtmiştir. Yetkililer tüm bu zenginliklerin Antalya kent kimliğine sirayet ettiklerini belirterek, bu değerleri kentlilere bütünüyle yansıtıp benimsemeleri için aracı olacak kurum ve kuruluşların zaman geçmeden faaliyete geçirilmesi konusunda görüş bildirmişlerdir.

4-) Antalya'nın kimlik değerleri açısından;

4.1-) Antalya'nın doğal çevre kimlik değerleri olarak neleri düşünmektesiniz?

Yetkililer öncelikle, Antalya'nın yukarıda bahsettikleri turizm kenti markasının temelinde yatan olgunun doğal güzelliklerden kaynaklandığının bir kez daha altını çizmişlerdir. Antalya'nın doğal çevre kimlik değerlerinin kısaca bahsedilecek özetlenebilecek konular olmadığını, sadece isimlerini saymanın bile zaman alacağını aktarmışlardır. Özellikle kıyı şeritleri, sahilleri ve deniziyle başlı başına bir cennet olduğunu aktaran yetkililer, herkes tarafından bilinen bu zenginliklere ek olarak Antalya kentine kimlik katan, çok fazla gün yüzüne çıkmayan değerlerinin de dile getirilmesini gerektiğini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda düşüncelerini dile getiren Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı(ÇEKÜL) Güneybatı Anadolu Bölge Koordinatörü Mimar Recep ESENGİL, Antalya'nın ilk bakışta görünenin haricinde daha birçok doğal çevre kimlik değerine sahip olduğunu belirtmiştir.

Alp Dağlarının Güney Anadolu'da devamı olan Toros Dağlarının(Antalya civarında Bey Dağları), Saklıkent'in, Tünektepe'nin ve Olympos Teleferiği'nin, unutulmaması gereken doğal çevre kimlik değerleri olduğunu dile getirmiştir. Sayın Recep ESENGİL, Saklıkent için yeryüzünde denize bu kadar yakın bir kayak merkezinin olmadığını aktarmış, sabah kayak yapıp öğleden sonra Konyaaltı Plajı'nda denize girmeye olanak sağlaması ve bunu yıl boyunca en az altı ay süreyle yapabilmemize imkân tanınmasıyla bunun, Antalya'ya bahşedilmiş bir şans olduğunu belirtmiştir. Buna ilaveten teleferik olanaklarıyla 10 dakikada deniz seviyesinden 600 metre irtifaya yükselme imkânı veren ve oradan mükemmel bir kent ve liman manzarasına bakılıp Antalya'nın bütün güzelliğiyle ayakların altında olduğu Tünektepe'nin değerini dile getirmiştir. Son olarak Tahtalı Dağ diye bilinen Antik dönemde Likya Olymposu olarak anılan dağa üzerindeki teleferik ile çıkıldığında(denizden yüksekliği 2.366 metre) Kemer Bölgesinin, Beydağları Ulusal Parkının, turkuaz mavisini Akdeniz'in görülebildiğini bunun paha biçilemez bir doğal çevre kimlik zenginliği olduğunu aktarmış, bu değerlerinin

kaybolmaya yüz tutmadan kuruluşlar ve kentliler tarafından sahiplenilmesinin büyük önem taşıdığını dile getirmiştir.

4.2-) Antalya'nın yapay çevre kimlik değerleri olarak neleri düşünmektесiniz?

Antalya, doğal çevre kimlik değerleri kadar yapay çevre kimlik değerleri bakımından da oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Antalya'nın binlerce yıllık derin geçmişi ve birçok imparatorluğa ev sahipliği yapmış olması, insan eliyle oluşturulmuş yapıların da doğal olarak kent kimliğine sirayet etmesine olumlu katkı sağlamıştır. Yetkililer Antalya'nın yapay çevre kimlik değerlerini değerlendirirken özellikle tarihi ve mimari zenginlikleri olan yapıları ön plana çıkarmışlardır. Görüşmelerde yetkililer Antalya'nın yapay çevre kimlik değerleri için çoğunlukla kentin en eski yerleşim yerleri olan, Antalya Kent Müzesi'nin de kurulmakta olduğu Kaleiçi ve Karaalioğlu Parkı mevkilerinden örnekler vermişler, kentin kimliğini en doğru yansıtan yapıların burada mevcut olduğuna dikkat çekmişlerdir. Ayrıca falezler yakınında oluşturulan parklar ve EXPO 2016'nın da önemli yapay çevre kimlik değerleri olduklarını aktarmışlardır.

Antalya Kent Tarihi ve Tanıtımı Daire Başkanı Sayın Durmuş Ali ARSLAN, öncelikle iki bin yıllık geçmişiyle yerel halkın "üç kapılar" olarak adlandırdığı, aslında MS. 130 senesinde Roma İmparatoru Hadrian'ın Antalya(Attaleia) ziyareti anısına kent halkının katkısıyla yapılmış olan "Hadrian Kapısını" en önemli yapay çevre kimlik değeri olarak dile getirmiştir. Daha sonra Kale Kapısı mevkiindeki "Saat Kulesi" nin de kent merkezini simgeleyen görüntüsü ile kenti anımsatan yapılardan biri olduğunu aktarmıştır. Ayrıca yine Kaleiçi'nde "Hıdırlık Kulesi" ve "Yivli Minare" nin de kentin kimliğini en güzel şekilde yansıtan yapılar olduğunun altını çizmiştir. Bu noktada dikkat çeken bir açıklama da yapan Durmuş Ali Bey geçmişten günümüze kentin önemli kimlik değerlerinden olan "Kesik Minare" nin artık bir kimlik değeri olmaktan çıktığını, son dönemde restorasyon adıyla tepesine külah konması nedeniyle "Kesik Minare" vasfını kaybettiğini belirtmiştir. Ayrıca çalışmamızı destekleyici bir açıklamada bulunarak, Antalya'nın temel kimlik değeri olan simgelerin kolaylıkla yok olmasına izin verilmemesi için, kentlileri bilinçlendiren, ortak bir kent belleği oluşturarak kentin geçmişine sahip çıkan kent müzeleri gibi kurumların ivedilikle faaliyete geçmeleri ve desteklenmeleri gerektiğini üzerinde önemle durmuştur.

4.3-) Antalya'nın sosyo-kültürel kimlik değerleri olarak neleri düşünmektесiniz?

Antalya'nın özellikle son zamanlarda aldığı göçlerle birlikte oldukça zengin bir kültürel çeşitliliğe sahip olduğunu belirten yetkililer, bir kenti ayakta tutan en önemli faktörlerden birinin o kentin geçmişten günümüze taşıdığı kültürel birikimler sayesinde mümkün olabileceğini aktarmışlardır. Antalya Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanı Sayın Okan YAVUZ, Antik dönemlerden bu yana "Pamfilya" adıyla "bütün ırklar ülkesi" olarak tanınan bu topraklarda, bugün de aynı anlayışın devamı olarak çok zengin bir toplumsal ve kültürel yapının gözlemlendiğini belirtmiştir. Antalya'nın diğer kentlerden farklı olarak Anadolu'daki tüm kültürlerin bir sentezi olduğunu, özellikle 20.yüzyıldaki olağanüstü göçlerle kente gelenlerin hoşgörü içerisinde yaşadıklarını, birlikten ve farklılıklardan oluşan bambaşka bir sosyo-kültürel kimliğinin olduğunu altını çizmiştir. Bu doğrultuda bu farklılıkları tüm zenginlikleriyle koruyup gelecek kuşaklara aktarmanın tüm kentliler için hayati önem taşıdığını belirten Okan Bey, herhangi bir dışlamaya ve bölmeye tabi tutmadan bu değerlerin kent müzeleri gibi tüm kentlileri kapsayabilecek kurumlarda yaşatılabileceğini aktarmıştır.

Son kırk yıl içerisinde yüz binlik nüfusun bir milyon iki yüz bine çıkmasından dolayı kesin çizgilerle Antalya'nın bir toplumsal ve kültürel kimliğinin betimlenemeyeceğini aktaran Antalya Yörük Türkmen Dayanışma Derneği Başkanı Sayın Kemal TUNÇ ise, Antalya'da Akdeniz kültürü, Anadolu kültürü, Yörük kültürü gibi birçok kültürün var olduğunu, kendilerinin Bey Dağları arasına sıkışmış, kışın sıcak ovalara ve yazın serin yaylalara sahip bölgede iklime göre pozisyon alan Yörüklerin yaşamlarını ve kültürlerini tanıtmak ve yaşatmak için ellerinden geleni yaptıklarını fakat bunların kalıcı olarak sürdürülebilmesi ve tanıtılabilmesi için daha kapsamlı profesyonelce oluşturulmuş kurumların varlığına ihtiyaç duyulduğunun önemi üzerinde durmuştur.

4.4-) Antalya'nın sosyo-ekonomik kimlik değerleri olarak neleri düşünmektесiniz?

Bütün yetkililer Antalya'nın sosyo-ekonomik kimliğinin temelini yüzyıllardır tarımsal faaliyetlerin oluşturduğunu ancak son 50 yıldır yaşanan değişiklik ve gelişmeler neticesinde artık bir turizm ekonomisinin kent halkının ekonomik yaşamını şekillendirmeye başladığını aktarmışlardır. Antalya Büyükşehir Belediyesi Başkan Danışmanı Dr. Öğr. Üyesi Nurettin Mert BATU, Antalya'nın sosyo-ekonomik kimliğinin

geçmişten son yıllara dek tarım odaklı olduğunu, eskiden pamuk ve buğdayın önemli geçim kaynaklarını oluşturduğunu, son yıllarda tarımın niteliğinin değişmesiyle birlikte Türkiye ve dünyada sayılı tohumculuk, seracılık ve fidecilik kentlerinden biri haline geldiğini, ülke için bu sektörlerde lokomotif görevi üstlendiğini, hatta bu alanlardaki dünyanın sayılı firmalarının Antalya’da bulunduğunu aktarmıştır. Daha sonraları ise turizme sağlanan teşviklerle birlikte kent halkının ve göçle birlikte kente gelenlerin büyük kısmının turizm temelli hizmet sektörlerinde uğraşmaya başladığını aktarmış, turizm ekonomisinin kent ekonomisinin büyük bir kısmını oluşturduğunu belirtmiştir.

Akdeniz Gerçek Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni İbrahim AKKAYA ise, Antalya’nın %4,6’lık nüfus artışı ile ülkenin nüfusu en hızlı büyüyen kenti olduğunu, 10 yıl öncesine dek ilk on büyük kent arasında sayılmazken şu anda İstanbul, Ankara ve İzmir’den sonra hızla dördüncü en büyük kent olmaya doğru koşar adım gittiğini belirtmiştir. Kentleşme oranı, okullaşma oranı, iş gücüne katılma ve istihdam oranı, eğitim durumu, kentteki hastane sayısı, yatak sayısı ve sağlık hizmetleri, ihracat payı, kişi başına düşen gelir, ulaşım, kaç kişiye bir otomobil düştüğü, yaşam kalitesi gibi kıstaslar göz önüne alındığında ülkenin önde gelen ekonomi kentlerinden biri olduğunu aktarmıştır. Fakat tüm bu gelişmelerin planlı ve kontrollü gerçekleşmemesi çok sayıda dezavantajı ve sorunu da beraberinde getirdiğini dile getirip, artan ekonomik imkânlara bağlı gerçekleşen göçler neticesinde kendini Antalyalı gibi hissedip, Antalyalı addeden insan sayısının azaldığının altını çizmiştir. Günümüzde Antalya’ya yoğun şekilde gerçekleşen göçler neticesinde kente yerleşenlerin kenti tanıdıklarını söylemenin güç, kentle bütünleştiklerini söylemeninse çok daha güç bir yaklaşım olduğunu belirten Muharrem Bey, başta çocuklar olmak üzere çoğu kentlinin, kenti tanımadan, kenti sahiplenmeden yaşadığını kentin kimlik değerlerini tanıtıcı, sahiplenici ve sürdürme görevini üstlenen kent müzeleri tarzındaki kuruluşlara her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulduğunu aktarmıştır.

5-) Antalya’nın kent kimliği değerlerinin yeteri kadar korunduğunu düşünüyor musunuz?

Yetkililerle gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde Antalya’nın kent kimliği değerlerinin kesin bir dille korunamadığı cevabı alınmıştır. Yetkililer bu olumsuzluğun kaynağını çeşitli sebeplere bağlamışlardır. Antalya Vali Yardımcısı Sayın Ali Taşkın

BALABAN, en temel problemin Antalya'nın demografik yapısının sabit kalmamasında, sürekli yeni göç dalgalarıyla kente gelen gidenlerin kimlik değerlerine etki etmesinde yattığını belirtmiştir. Antalya'ya gelenlerin bir kısmının kalıcı bir şekilde gelmediğini, iş dolayısıyla sezonluk gelenler ya da herhangi bir planlamadan yoksun kente geldikten sonra aradığını bulamayıp geri dönenlerden dolayı kenti, bütün kimlik değerleriyle benimseyen kentli profilleri oluşturabilmenin zorlaştığını belirtmiştir. Bunun için iki çözüm önerisi sunan Sayın Vali Yardımcısı, öncelikle bütün kentlilerin kentlilik bilincini sıcak tutacak faaliyet ve hizmetlerin artırılması daha sonrasında ise kentin kimlik değerlerini koruyucu ve sürdürücü kurum ve kuruluşların yaygınlaştırılması için emek harcanması gerektiğini dile getirmiştir.

Kentin kimlik değerlerinin bozulmasının en somut örneklerini kent planlamalarındaki eksiklikler ve rant problemine bağlayan Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Şehir Plancısı Sayın Kenan ÇOLAK, doğal çevre kimliği için eşsiz bir değer olan kıyı şeritlerinin otellere teslim edilmesini, kentlilerin buluşma mekanları olarak kentin kimliğini yansıtan mekanların değil, küreselleşmenin getirdiği tüketim anlayışına bağlı olarak artık devasa alışveriş merkezlerinin tercih edilmesini, ya da kentin belleğini yansıtan yapıların restorasyon çalışmalarının arzulanan şekillerde gerçekleşmemesini kentin kimliğine yapılan en büyük ihanet olarak nitelendirmiştir. Bunların temellerinde yatan nedenleri geçmişten gelen bir duyarsızlık, bilgisizlik ve ilgisizliğe bağlayan Kenan Bey, restorasyon için doğru eğitimlerinin verilmemesini, parasal mevzuların kimlik değerlerini sürdürme anlayışının önüne geçmesini ve son olarak da istikrarlı yönetim mekanizmalarının eksikliğinin tüm bu süreçleri tetikleyen etkenler olduğunu belirtmiştir. Bunun en somut örneklerinden birinin yakın zamanda "Kesik Minare" ye külah yerleştirilmesi suretiyle gözler önüne serildiğini aktarmıştır. Kent kimliklerinin bozulma ve kaybolma süreçlerinde her ne kadar yönetim mekanizmaları birincil sorumlu gibi görünse de arka plandaki en büyük sorumluların bilinçli davranmayan, hep tepkileri başkasından bekleyen, "beni sokmayan yılan bin yıl yaşasın" diyen kentleşmemiş, kentini benimseyememiş bir kentli topluluğunun olduğunun şiddetle altını çizmiştir.

6-) Kent müzeleri hakkında bir bilgiye sahip misiniz?

Yetkililere yöneltilen bu soruda, henüz kent müzelerinin ülke genelinde istenilen sayılara ulaşamamış olması ve bu yüzden kentlilerin ve özellikle de kenti yöneten yetkililerin kent müzeleri hakkında yeterli bilgiye sahip olup olmadığının ölçülmesi amaçlanmıştır. Yetkililerin hemen hemen hepsi kent müzeleri hakkında yeterli bilgilere sahip olduklarını belirtmişler, bu cevap da çalışmamızın diğer sorularının seyri açısından bize önemli bir zemin oluşturmuştur. Kent müzeleri hakkında yüksek orandaki farkındalık ve bilincin özellikle Antalya'nın en gözde yerlerinden biri olan Karaalioğlu Parkı'nda yapımı devam eden Antalya Kent Müzesi'nin açılış sürecinin sancılı bir hal alması ve bunun ilgili kurumlar tarafından hem bir yetkili hem de bir kentli gözüyle yakından takip edilmesinden kaynaklandığı aktarılmıştır.

Kent müzesi faaliyetlerinin her şeyden önce bir gönüllülük ve işbirliği ilişkisine dayandığını belirten Antalya Kent Konseyi Kültür ve Sanat Çalışma Grubu Başkanı Sayın Yavuz Ali SAKARYA, kendisinin aynı zamanda Antalya Kent Müzesi gönüllüsü olduğunu belirtmiştir. Bu bakımdan kent müzelerinin, içinde kurulu oldukları kentin her alanda dününü ve bugününü gündeme taşıyan, yaşayan ve yaşatan mekânlar olduklarını, dünden bugüne taşınan değerlerin obje bazında ya da dijital olanaklarla yansıtılması, kent belleğinin oluşturulması ve gelecek kuşaklara aktarılması görevini üstlenmiş kurumlar olduklarını dile getirmiştir. Ayrıca birçok yetkili, kentler hakkında olağanüstü kimlik karmaşalarının yaşandığı bu günlerde, kent müzelerinin kentin karşılaştırmalı hafızası olduklarını, kentlilerin ya da kenti ziyaret edenlerin kentin dününü öğrenmek ya da kenti değişik boyutlarıyla ve özellikleriyle incelemek, insanlarını tanımak, örf adet ve geleneklerini öğrenmek istediklerinde başvurabilecekleri en doğru adresler olduklarının önemle altını çizmişlerdir.

7-) Kent müzelerinin klasik manadaki etnografya ve arkeoloji müzelerinden farkları olarak neleri görmektesiniz?

Bir önceki soruda kent müzeleri hakkında bilgi sahibi olduklarını belirten yetkililer bu müzelerin klasik manadaki objeye dayalı etnografik ve arkeolojik müzecilikten farklı olarak kente, topluma, hafızaya ve eğitime odaklanan, yeni nesil kentlileri bilinçlendirme mekânları olarak tasvir etmişlerdir. Bu müzelerin “kent yaşamına” odaklanıp, kentin dünü ve bugününün yansıtıldığı, kentlilik bilinci ve

kentlileşme olgularının çeşitli biçimlerde kentlilere aktarıldığı yerler olduğunu belirtmişlerdir. Daha çok arkeolojik eserlerin sergilendiği bir müze olan Antalya Müzesi Müdür Yardımcısı Dr. Ahmet ÇELİK, kent müzelerinin kendi içerisinde buldukları Antalya Müzesi'nden daha farklı amaçlara hizmet eden, genellikle buldukları kentlerin yaşamışlıkları kadar bugününü de anlatan, kısacası kentlerin hafızası konumunda olan bellek mekânları olarak nitelendirmiştir.

Arkeoloji ve etnografya müzelerini çoğunlukla çok daha eski zamanlardaki eserleri inceleyen mekânlar olarak tanımlayan Akdeniz Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Görevlisi Prof. Dr. Nevzat ÇEVİK ise, kent müzelerinin başlı başına “kent temalı” müzeler olduğunu, başta kent sakinleri olmak üzere insan unsuru ve toplumsal yaşamın kent müzelerinin ana çalışma konularını oluşturduğunu açıklamıştır. Kent müzelerini, geçmişi örneklerle anlatırken ve arşiv oluştururken, günümüz yaşamına dair alışkanlıkları, gelenekleri ve anlayışları belgeleyen, bütün bunlardan ders çıkartarak, geleceğe dair fikirler üretmeyi, hayaller kurmayı, kent için projeler üretmeyi öneren, ortak çalışmalara zemin hazırlayarak imece usulü çalışmayı teşvik eden eşsiz çağdaş mekânlar olarak nitelendirmiştir. Örnek olarak kent müzelerinin antropoloji, arkeoloji, tarih, coğrafya ve diğer birçok disiplinle ortak çalışmasını göstermiştir.

8-) Kent müzelerinin amaçları olarak neleri görmektesiniz?

Kent müzelerini her şeyden önce kentlerin kimlik koruyucuları olarak nitelendiren yetkililer, her kentin artık çağa ayak uydurması gerektiğini, geçmişlerini, bugünlerini ve geleceklerini düşünüyorlarsa ivedilikle modern anlamdaki kent müzelerini kurup, faaliyetlerini desteklemeleri gerektiğini aktarmışlardır. Yetkililer kent müzelerinin en temel amaçlarının bilinçli yurttaş ve bilinçli kentli yetiştirmek, kentlilere kentini benimsetmek ve sevdirmek, onun içinde yaşamayı öğretmek ve ortak bir kentli kimliği oluşturabilmekten geçtiğini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra kent halkını birleştirmeyi, bütünleştirmeyi ama bu arada farklılıkları içine sindirerek tolere etmeyi, onları bir zenginlik olarak görmeyi amaçladığını aktarmışlardır.

Günümüzde kentlerin her zamankinden daha hızlı değişimler geçirdiği, tek tip kentlerin yaygın hale geldiğini, kimliksiz kentlerin sayısının arttığını belirten Antalya İl Kültür Ve Turizm Müdürü Sayın İbrahim ACAR, kent müzelerinin amaçlarını, içinde bulunduğu kentin insanlarına, onların yaşam tarzlarına ve anlayışlarına yönelik çalışmalar

yapmak, geçmişi bugüne yansıtmak, değişen örf, adet ve gelenekleri tespit edip bugünle karşılaştırmak, farklılıkları gerekçeleri ile göstermek, yöre insanını incelemek, onları eğitmek, bilinçlendirmek ve en önemlisi de kaybolmaya yüz tutan kent kimliği değerlerinin sürdürülmesini sağlamak olarak dile getirmiştir.

9-) Kent müzeleri kent kimliğini sürdürmede ne derece işlevseldir?

Yetkililer kent müzelerinin kent kimliğini sürdürmede işlevsel bir rol üstlenmelerini kuruluş amaçlarına uygun şekilde hareket ettikleri sürece kolaylıkla yerine getirebileceklerini belirtmişlerdir. Kent müzelerinin günümüz şartlarına uygun, bütünleştirici ve eğitici rollerinin, kent kimliklerini tehdit eden unsurlar karşısında önemli bir boşluğu dolduracağı düşüncesini aktarmışlardır. Yetkililer çok fazla kent gündeminde dikkat çekmese de çağımızın en büyük tehlikelerinden biri haline gelen kentlerin kimliksizleşip, öz değerlerinden uzak ruhsuz beton yığınları haline gelmesinin kentliler için ulaşım, altyapı, sağlık kadar hayati bir önem taşıdığına önemle altını çizmişlerdir. Bu noktada her kurumun kendi öz faaliyet alanı içerisinde kent kimliklerinin sürdürülebilmesi için çalışmalarda bulduklarını ancak bu çabaların çoğunlukla yetersiz kaldığını, kenti bütün kimlik değerleriyle inceleyip sürdürme görevini üstlenen kent müzeleri gibi temel kurumların bu noktada çok daha faydalı görevler üstleneceğini belirtmişlerdir.

Kimlik değerlerinin sürdürülmesi noktasında yaşanan olumsuzlukların başında kentliler tarafından gerekli desteğin aktarılamaması olduğunu belirten Antalya Tanıtım Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Yeliz Gül EGE, bu işin temelinde gönüllülük ve etkin katılım ilkelerinin yattığını, kent müzelerinin kentlileri kendine çekerek çok önemli bir işlevi yerine getiriyor olduğunu belirtmiştir. Kentlilerin kimlik değerlerini yaşatmak için çoğu projelerinin gerekli desteği alamadığından ya da faaliyetlerini gerçekleştirebileceği bir çatı kurumun eksikliğinden dolayı niyet aşamasında kalarak gerçekleşemediğini, kent müzelerinin bu noktada bütün kentlilere açık, her türden kimlik değerinin sürdürülebileceği faaliyetlere destek olabilme potansiyeliyle çok önemli bir işleve hizmet ettiğini aktarmıştır.

Kentlerde kimlik faaliyetlerini sürdürme konusundaki faaliyetlerin kapsamı konusunda çoğunlukla bir karmaşanın yaşandığını belirten Antalya Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanı Sayın Okan YAVUZ ise, örnek vererek kültür kurumlarının kentin kültürel

kimliğiyle ilgili konularda, tarih kurumlarının kentin tarihsel kimliğiyle ilgili konularda ya da çevre kurumlarının kentin doğal çevre kimlik değerleriyle ilgili konularında faaliyetler yürütmeye çalıştığını ve bu noktada bir kopukluğun yaşandığını, kurumların birbiriyle işbirliği içerisinde faaliyetler sürdürmesinin çok fazla mümkün olmadığını, kent müzelerinin tüm bu kurumlarla işbirliği içerisinde faaliyetler yürütebilme potansiyeli açısından da çok önemli bir işlevi yerine getiriyor olduklarını ifade etmiştir.

10-) Antalya Kent Müzesi'nin bu denli hızlı değişen kentleşme dinamikleri karşısında, kent kimliğini sürdürmedeki rolü nedir?

Kentleşme süreçlerinin tüm ülke genelinde sancıya dönüşen bir problem olduğunu aktaran yetkililer, öncelikle başarılı bir kentleşmenin doğru bir kent ve kentli bütünleşmesinden yani kentlileşmenin tüm hatlarıyla doğru okunabilmesiyle sağlanabileceğini belirtmişlerdir. Kentlerde özellikle göçlerle daha da problemlili bir hal alan kentleşme süreci, kentlerin kimlik değerlerine de direkt etki etmektedir. Bu noktada kentlerin kimlik değerleriyle varlıklarını gelecek kuşaklara taşıyabilmelerinin en temel yolu, kentlilerin etkin şekilde kenti sahiplenmeleriyle mümkün olacağını dile getirmişlerdir. Antalya Kent Müzesi'nin bu açıdan kent kimliğinin sürdürülebilmesi sürecinde herkesin elini taşın altına koyabileceği, küçük büyük ne kadar olursa olsun desteklerini sunabileceği bir buluşma mekânı özelliği gösterdiğini söyleyen Antalya Kent Müzesi Sergi Küratörü Sayın Evren DAYAR, bu amaç doğrultusunda Antalya Kent Müzesi'nde oluşturulan "Gönüllü Grupları"nın bizlere kent kimliğinin sürdürülebilirliğini görebilme açısından güçlü bir ışık tuttuğunu aktarmıştır. Bu gruplarda kentliler, bizzat kendi katılımlarıyla oluşturdukları, sürecin içerisinde yer aldıkları etkinlik ve faaliyetlerle doğrudan veya dolaylı şekillerde kentin ve kimliğinin korunmasına destek vermektedirler. Örneğin "Antalya'nın Doğası Çalışma Grubu", Antalya'nın kimlik değerlerini oluşturan çevresel zenginliklerin tespiti, korunması, sahiplenilmesi ve tanıtılmasını sağlayarak, çok farklı şekillerde kente hizmetlerde bulunabilmektedir.

Kentlerde kentleşme süreçlerinin getirdiği bir başka problem ise birbirinden kopuk kutuplaşmaların ve ayrışmaların artış göstermesidir. Bu noktada Antalya Kent Müzesi'nin kentlere sunduğu bir başka katkının, kentlileri bütünleştirici fonksiyonu olduğunu aktaran Evren DAYAR, kentlerde her topluluğun kendi içerisine çekildiği,

diğer topluluklarla kutuplaşmaların yaşandığı bir ortamın gittikçe yaygınlaştığını, kimlik değerlerini sürdürmede ise yalnız belli bir kesimin değil, kenti oluşturan bütün kesimlerin bu değerleri sahiplenmeleri gerektiğini dile getirmiştir. Bu bakımdan Antalya Kent Müzesi'nin, kente ilişkin kimlik değerlerini milliyetçiliğe, bölgesçiliğe düşmeden evrensel bir dille sunarak, toplumsal bir bütünlük kazandırdığını, eğer bölgesçilik ya da mikro milliyetçiliğe düşülürse ortak bir hafıza ve kent kimliğini oluşturup sürdürmenin imkânsız bir hal alacağını altını çizmiştir. Özellikle de Antalya gibi hemen hemen her yerden göç alan kozmopolit bir kent için bu kapsayıcılık ve bütünleştiricilik oldukça önemli bir işlev olduğunun önemle üzerinde durmuştur.

11-) Antalya Kent Müzesi'nin kentsel ve toplumsal belleği korumadaki rolünü nasıl değerlendirmektesiniz?

Yetkililer, kentlerde ortak bir kentlilik ruhu ve bilincinin oluşturulmasının en temel şartlarından birinin geçmişten günümüze kentte ve kentliler arasında oluşan kentsel ve toplumsal belleğin ne derece korunabildiği, kentlilerin bu bellekleri ne derece benimseyebildiğiyle alakalı olduğunu belirtmişlerdir. Belleklerin kolaylıkla silinebildiğini, bu yüzden sürekli kayıt altında tutulması ve kentlilerin belli aralıklarla bu belleklerinin tazelenmesi gerektiğini aktarmışlardır. Bu noktada Antalya Kent Müzesi'nin hem sergilerle kimlik değerlerini görünür kılmakta, hem de söyleşilerle toplumsal hafızayı da canlı tutarak, sürdürülebilirliğin etkin şekilde amacına ulaşmasına hizmet ettiğini belirtmişlerdir.

Kent kimliklerinin sahiplenilmesi noktasında kentlilerin belleklerine olan bağlılıkların büyük önem taşıdığını belirten Antalya Kent Müzesi Sergi Küratörü Sayın Evren DAYAR, Antalya Kent Müzesi'nde bulunan beş ana, bir geçici sergiyle yerel duygu, düşünce ve bilgilerin açığa çıkarılmasının hedeflendiğini, ayrıca dışarıdan altı ayda bir gezici sergiler getirilerek çeşitliliğin artırılmasının, hafızanın güçlenmesinin amaçlandığını belirtmiştir. Antalya Kent Müzesi'nde, kentsel ya da toplumsal hafızada yer edinmiş değerler, yerel bilgiyi açığa çıkarmaya dönük bir şekilde, abartıya kaçmadan, her şey olduğu gibi aktararak kentlilerle buluşturulmak istenmektedir. Bu yüzden kentlilerin Antalya Kent Müzesi'nde gördüklerinden sonra kendi aile tarihlerini daha fazla araştırmaya başlayacakları ümidi, bu kurumların toplumsal ve kentsel belleğe sunduğu katkıları bir kez daha gösterdiği dile getirilmiştir.

Kent müzelerinin gezilen bir müzeden daha çok, yaşanan bir müze olduğunu aktaran Antalya Kent Tarihi ve Tanıtımı Daire Başkanı Sayın Durmuş Ali ARSLAN, kentlerin hafızasının kentlinin hafızası olduğunu, kentin yaşadığı her şeyin bir şekilde kentlilerin hafızasına sirayet ettiğinin altını çizmiştir. Bu yüzden Antalya Kent Müzesi'nde kentin geçirdiği değişim ve dönüşümleri gözlemleyerek, aslında Antalyalıların geçmişten günümüze seyrine tanıklık ettiğimizi belirtmiştir. Ayrıca Antalya Kent Müzesi'nde, toplumsal hafızayı yansıtacak değerlerin doğru seçimi yapılarak oluşturulacak sergiler ve diğer etkinlikler klasik bir müze gezintisi hissi vermekten ziyade, kentlilerin sorgulamalar ve yanıt elde edebilmelerini sağlayıp, gerçekten doğru hafızayı açığa çıkarma ve bunu sahiplenip sürdürme olanağı da sunabileceğini dile getirmiştir.

12-) Antalya Kent Müzesi'nin hedef kitlesi kimler olmalıdır?

Kent müzelerinin toplumun bütünleştirici ve kapsayıcı özellikleriyle ön plana çıkan mekânlar olduğunu belirten yetkililer, Antalya Kent Müzesi'nin de belirli bir zümreye ya da kökene dayanmayıp, hedef kitlesi 7'den 70'e herkesi kapsayan, kentte yaşayan bütün Antalyalılara seslendiğini ifade etmişlerdir. İster göçle gelsin ister kuşaklar boyunca Antalya'da yaşamış olsun, herkesin Antalya Kent Müzesi'nde kendinden bir şeyler bulabileceği belirtilmiştir. Bu noktada örnekler sunan Antalya Kent Müzesi Kurucu Üyelerinden de olan Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı(ÇEKÜL) Güneybatı Anadolu Bölge Koordinatörü Mimar Recep ESENGİL, Karain'den Günümüze Antalyalılar ve Antalya Sergisi'ndeki karakterlerin Karainli bir aile ile başladığını ve 20.yüzyılda Burhanettin Onat ile bittiğini belirtmiştir. Sergiyi terk ettikten sonra geçmişten günümüze Rus, Rum, Kürt, Türk pek çok Antalyalının, ziyaretçilere selam verdiğini ve "Ben Antalyalıyım" sloganıyla "hoşça kal" dediklerini vurgulamıştır. Bunun yanında sergilerin sürekli olarak değişim ve gelişim göstereceğini, esnek bir yapıyla hareket edilerek 50'den fazla karakter üzerinden Antalya'nın anlatılacağını aktarmıştır. Burada ayrımcılıktan uzak, kapsayıcı ve bütünleştirici rolüyle kenti herkesin sahiplenip, kimlik değerlerini benimsemelerinin hedeflendiğini, sürdürülebilir bir kent kimliği oluşturmak da bunu gerektirdiğinin altını çizmiştir.

Aynı zamanda Antalya Kent Müzesi gönüllülerinden olan Antalya Kent Konseyi Kültür ve Sanat Çalışma Grubu Başkanı Sayın Yavuz Ali SAKARYA ise, kent

müzelerinin zengin fakir, okumuş okumamış, dil, din ve köken ayırımı yapmadan kent yaşayanlarını dışlamadan, tüm kesimleri kapsayacak biçimde yapılmış, insana odaklanan projelerin uygulandığı bilgilendirici, aydınlatıcı çalışmaların yapıldığı mekânlar olduğunu belirtmiştir. Bu amaçlara hizmet etmenin yanında kimlik değerlerini sürdürmenin kent halkı kadar kenti ziyaret edenlerin de birer görevi olduğundan hareketle Antalya Kent Müzesi'nin kente gelen yerli ve yabancı turistlere de hitap edeceğini, Antalyalı olmayıp, Antalya kentine sevgi besleyenlerin dahi, kendileri için birçok bölüm bulabileceğini aktarmıştır. Bunun diğer müzelerden farklı olarak başlı başına bir eğitim müzesi olmasının da bir sonucu olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak Antalya Kent Müzesi'nin Antalya'ya ilgi duyan herkese hizmet verebileceğini, Antalya ve Antalyalılar hakkında bilgi sahibi olmak isteyen herkese hitap edecek en öncelikli kurum olacağını aktarmıştır.

13-) Antalya Kent Müzesi'nin kentlerin geleceğini tehdit eden etkenler açısından;

13.1-) Küreselleşme karşısında kimlik değerlerini sürdürmede nasıl bir rol üstleneceğini düşünmektесiniz?

Küreselleşmenin ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel olarak hemen hemen hayatımızın bütün noktalarında bizleri çevrelemeye başladığını, bu geniş etki alanı içerisinde de en somut değişimlerin meydana geldiği alanlardan birinin kentler olduğunu vurgulayan yetkililer, mega kent, dünya kenti, küresel kent gibi popüler akımların etkisiyle kentlerin kimlik değerlerinin birer birer yok olmaya başladığının altını çizmişlerdir. Yetkililer küreselleşmeyle birlikte kentlerin ülkelerden daha önemli bir hal almaya başladığını, rekabet piyasası içerisinde var olma çabasıyla birlikte kentlerde birçok kimlik değerinin zedelenmesinin kaçınılmaz olduğunu belirtmişlerdir. Bu yüzden küreselleşmenin kentlere faydaları kadar olası tehditlerini iyi analiz ederek kimlik değerlerinin korunması ve sürdürülmesini her zamankinden daha fazla önemsememiz gerektiğini aktarmışlardır.

Küreselleşme sürecinin doğurduğu olumsuzluklardan en fazla etkilenen kentlerden birinin de Antalya olduğunu belirten Antalya Vali Yardımcısı Sayın Ali Taşkın BALABAN, bu süreçte kentsel kimlik değerlerinin küresel yoğunluktan arada kaybolup gitmemesi için, bu değerlerin kayıt altına alınması, sergilenmesi, canlı tutulması ve öğretilmesi için oluşturulmakta olan Antalya Kent Müzesi'nin rolünün büyük öneme

sahip olduğunu aktarmıştır. Antalya Kent Müzesi sayesinde küreselleşmenin olası tehlikeleriyle, kentlerine karşı yabancılaşmaya başlayan bireyler için kentlilik bilincinin sağlam tutulacağını belirtmiştir. Ayrıca küreselleşmeyle birlikte unutulmaya başlayan örf adet, gelenek ve görenek gibi kent kimliğini oluşturan sosyo-kültürel değerlerin, Antalya Kent Müzesi aracılığıyla canlı tutularak, geleceğe aktarmanın da kolaylaşacağını dile getirmiştir.

13.2-) Göç karşısında kimlik değerlerini sürdürmede nasıl bir rol üstleneceğini düşünümüyorsunuz?

Yetkililer, Antalya'nın özellikle son 50 yıl içerisinde gerçekleşen göçlerle birlikte ülkemizin en önemli göç güzergâhlarından birisi olduğunu aktarmışlardır. Antalya'nın göç verileri incelendiğinde son yıllarda en fazla göç alan beş ilden biri olduğunu söyleyen yetkililer, turizm, sanayi, coğrafi koşulların uygunluğu, kültürel zenginlikler ve hizmet sektöründeki istihdam fırsatları gibi imkânlardan dolayı, geçmişten günümüze, hatta gelecekte dahi en yoğun göçlerin yaşanacağı bir kent olma özelliği taşıdığını aktarmışlardır. Yoğun olarak gerçekleşen göçlerin, planlı ve programlı bir şekilde gerçekleşmediği için Antalya'yı kimlik değerleri açısından zedelediğini belirten yetkililer, Antalya'nın aşırı derecede kozmopolit bir hal aldığını, bunun bir taraftan bir zenginlik olduğunu ancak bir taraftan da kentte bir kimlik karmaşası oluşturduğunu belirtmişlerdir. Antalya bir yandan eski kent kimliği değerlerini sürdürmenin peşindeyken bir yandan da yeni gelen kimlikleri kente adapte etmenin yollarını arar hale geldiği dile getirilmiştir.

Göç etmede yaşanan bu adaptasyon ve kimlik çatışması süreçlerinin önüne geçebilecek kurumların azlığından yakınan Antalya Büyükşehir Belediyesi Başkan Danışmanı Dr. Öğr. Üyesi Nurettin Mert BATU, kente gelenlerin kent hakkında en doğru bilgileri edinebileceği, kent kimliğinin özünü benimseyebileceği, kültürel, sosyal ve çevresel olarak kenti tanıma fırsatı bulabileceği Antalya Kent Müzesi'nin, bu noktada en değerli kurumlardan biri olacağından şüphesi olmadığını ifade etmiştir. Antalya gibi kozmopolit bir kentte Antalya Kent Müzesi'nin Göç İdareleri gibi diğer kurumlarla işbirliği içerisinde çalışarak, sancılı ve tehditkâr görünen bu süreçlerin başarıya kavuşturulabileceğinin altını çizmiştir.

13.3-) Kentsel Planlamalardaki eksiklikler karşısında kimlik değerlerini sürdürmede nasıl bir rol üstleneceğini düşünmektensiniz?

Kent kimliklerinin en büyük taşıyıcılarından birinin kentteki fiziksel ortamlar olduğunu dile getiren yetkililer, son zamanlarda artan nüfus hareketlerine paralel olarak kentlerdeki fiziksel ortamlarda, kentin taşıdığı tarihi, sosyal, ekolojik ve kültürel anlam ve zenginliklere bakılmaksızın büyük tahribatların meydana geldiğini aktarmışlardır. Özellikle kentlerin binalara teslim olduğunu, kentin kimliğini yansıtmayan “dikey gecekondulaşma” olarak adlandırdıkları yapıları kentler için en tehlikeli düşman olarak nitelendirmişlerdir. Günümüz kentlerinde artan imar planlarının, geleceği planlamadan sadece günü kurtarmak için çıkarıldığını, kentlerin kısa süreler içerisinde sürekli şekil değişikliklerine uğradığını, en üzücü de yıllar boyu kentin belleğini taşıyan simgelerin kolaylıkla bilinçsizlik ya da rant uğruna yıkılarak, kentlerin birer kimliksiz kente doğru evrim geçirdiğini açıklamışlardır.

Son yıllardaki kentsel değişim ve gelişmelerin en hızlı gerçekleştiği kentlerden birinin de Antalya olduğunu aktaran Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Şehir Plancısı Sayın Kenan ÇOLAK, 20-30 sene öncesinin Antalya’sı ile günümüz Antalya’sının kentsel olarak oldukça farklı olduğunu, inşaat sektörünün ivme kazanmasıyla birlikte kentin gün geçtikçe doğal ve tarihi yapısından uzaklaştığını belirtmiştir. Turizmin kente kattığı artılar kadar olumsuzlukları da olduğunu belirtmiş, çevresel ve tarihi kimlik göz ardı edilerek oteller yapıldığını, sahil kenarlarının beton yığınlarına döndüğünü aktarmıştır. Ayrıca ticaret uğruna dağların ve arazilerin mermer ve kum ocaklarına dönüştüğünü, bitki ve hayvan popülasyonları başta olmak üzere birçok doğal çevre kimlik değerinin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu altını çizmiştir. Bu noktada en büyük suçluların yönetim mekanizmaları olduğu kadar kentlilerin de olduğunu belirterek, kentlilik bilincinin artırılması ve kentin geleceğinin planlanmasına kentlilerin etkin katılımının sağlanmasının, bir an önce yerine getirilmesi gereken çalışmalardan olduğunu aktarmışlardır. Kentlilik bilincini artırma amacı taşıyan en temel kurumların başında gelen Antalya Kent Müzesi’nin de bu süreçte en önemli rollerden birine sahip olabileceğini, kentlilerin bilinçlenerek hem kendi aktivitelerinde daha dikkatli olmalarını, hem de başkalarının kimlik değerlerini zedeleyici eylemlerine karşı sessiz kalmamaları noktasında eğitici bir görev üstleneceğini dile getirmiştir.

14-) Antalya Kent Müzesi'nin kentlilik bilincini geliştirmedeki rolü nedir?

Yetkililer, kent müzelerinin diğer müzelerden farklı olarak gezilen bir müze olmaktan çok, yaşanan, öğreten, eğiten kısacası bilinçlendiren bir müze olduğunu tekraren vurgulamışlardır. Bu yüzden Antalya Kent Müzesi'nin de objelerle sergilenen bir müze olmaktan çok, gerek yazılı kaynakları, gerek sempozyumlarla, gerekse de sözlü tarih çalışmalarlarıyla önemli bir eğitim kurumu olduğunu ifade etmişlerdir. İyi bir kentli ve iyi bir yurttaş yetiştirme hedefiyle yola çıkan Antalya Kent Müzesi'nin, kenti bütün değerleriyle sahiplenen bilinçli kentliler yetiştirmek için en önemli kurumlardan birisi olabileceğinin altını çizmişlerdir. Günümüzde kentlerin kentliler tarafından tam olarak benimsenemediğini, hatta kenti tanımadıklarını, kentlilerin kentleri yalnızca günlük rutin işlemlerini geçirdikleri mekânlar olarak gördüklerini belirten yetkililer, kentle alakalı kimlik değerlerinin daha fazla kaybolmadan, bilinçli kentliler yetiştirmenin her şeyden daha çok önem arz eden bir durum olduğunu dile getirmişlerdir. Bu noktada Antalya Kent Müzesi'nin büyük bir boşluğu doldurma ümidi taşıdıklarını aktarmışlardır.

Antalya Kent Müzesi'nin kentlilik bilinci geliştirmede ki en büyük rolünün ise çocuklara ve gençlere yaptığı yatırımlar olduğunu vurgulayan Antalya Tekelioğlu İl Halk Kütüphanesi Müdürü Muharrem DAL da, “ağaç yaş iken eğilir” misali kentlilik bilincini hafızalara oturtabilmenin en önemli zamanının çocukluk yaşları olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda gerek atölye faaliyetleriyle, gerekse de kent gezileriyle kentine sahip çıkan bilinçli kentliler yetiştirmek için büyük çaba göstermektedir. Bu doğrultuda yapılan hizmetlere de örnekler veren Antalya Kent Müzesi Sergi Küratörü Sayın Evren DAYAR ise, geçen senelerde Antalya'yı çok fazla tanımayan, buldukları mahallelerden pek fazla dışarı çıkmamış olan, ekonomi, eğitim ve kültürel imkânların sınırlı olduğu bölgelerdeki okullarla iletişime geçildiğini, çocukların kentle kaynaşmaları için Kaleiçi'nde gezi ve eğitim programları düzenlendiğini aktarmıştır. Kaleiçi'ne epey uzak yerlerden gelen çocuklara anıtsal yapıların ifade ettiği anlamları, kentte bir-iki yüzyıl öncesi gündelik hayatın nasıl yaşandığını, insanların neler yiyip içtiklerini, deniz kenarlarını nasıl kullandıklarını, sur duvarlarının ne işe yaradığı gibi kenti tanıtan, kimlik değerlerini öğreten, kentlilik bilincini artıran etkinliklerin düzenlendiğini belirtmiştir. Ayrıca doğa gezileri düzenleyip Antalya'nın çevresel kimlik değerlerinin sahiplenilerek, geleceğe bu değerleri daha zengin şekilde aktarabilme bilincinin yerleştirilmeye çalışıldığını ifade etmiştir.

15-) Antalya Kent Müzesi'nin kentin geleceğinin planlanmasındaki katkıları nelerdir?

Yetkililer, Antalya Kent Müzesi'nin kuruluş amaçları ve yetki alanları içerisinde ilk etapta kentin geleceği noktasında söz sahibi olan bir kurum olamayacağını ancak gerçekleştirdiği faaliyetler ve hizmetlerin doğal çıktısı olan bilinçli kentliler yetiştirmenin, kentin geleceğine yapılan en büyük yatırım olacağını aktarmışlardır. Antalya Kent Müzesi'nin hedeflenen başlıca eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilip, kentli bilinci yerleştirildiğinde her şeyden önce bir kültür kurumu olabileceği aktarılmıştır. Bu sayede toplumsal bütünleşme sağlanıp, ortak hareket etme ve etkin katılımçılık ruhunun kentlilerde kendiliğinden oluşacağı belirtilmiştir. Uzun vadede ise kurumsallaşmalarının tamamlanıp, Antalya Kent Müzesi'nin kentli tarafından tamamen sahiplenilmesi sağlandığında, kente ilişkin bir karar alınacağına fikrine başvuru olan bir kurum olunmasının hedeflendiği dile getirilmiştir.

Kent müzelerinin, günümüzde kentlerin geleceğinin inşasında en belirgin kurumlar olma yönünde ilerlediğini belirten Antalya Kent Müzesi Sergi Küratörü Sayın Evren DAYAR, kentle ilgili geçmişten günümüze bütün yaşanmışlıkların, deneyimlerin ve bilgilerin burada yer almasının doğal sonucu olarak kentle ilgili en doğru kararların da alınabilmesine olanak sağlayabileceğini belirtmiştir. Ayrıca yalnızca kentin düşünülüp, rant ve maddi unsurların işin içerisine girmediği düşünüldüğünde, tarafsız şekilde sadece kentin menfaatine ilişkin planlanan projelerin ortaya çıkmasının önünü açabilme potansiyeli elde edilebileceğini aktarmıştır. Antalya Kent Müzesi'nin en etkili kazancının, icra ettiği faaliyetlerle kentlilerin üzerlerindeki külleri silkelemelerine fayda sağlamak olduğunu ifade etmiştir. Birçok kişinin kent için neyin iyi, neyin kötü olabileceğini bilmesine rağmen harekete geçme noktasında, gerek yalnız oluşundan gerekse de ümitsizlik korkusundan çekindiğini, bu yüzden bu olumsuzlukları giderebilmek için Antalya Kent Müzesi'nde meydana getirilen buluşma ve söyleşilerde ortak hareket etme imkânı sağlanarak, herkesin düşüncelerini özgür bir şekilde dile getirebilmesinin önünün açılabilceğini dile getirmiştir. Ayrıca Antalya Kent Müzesi olarak kentin geleceği üzerine gerçekleştirilen toplantı ve etkinliklerin kent kimliğinin sürdürülebilmesinin de anahtarını oluşturduğunu, çünkü başarılı bir kent kimliği sürdürülebilmenin, geçmişten ve bugünden dersler çıkarıp, geleceğe daha sağlam adımlar atacak şekilde planlamalar yapılmayla mümkün olabileceğini vurgulamıştır.

3.5.4. Değerlendirme

Antalya Kent Müzesi'nin, Antalya kent kimliğinin sürdürülmesi sürecinde ne derece işlevsel bir rol oynayacağını tespiti amacıyla uygulanan paydaş analizi sonucunda, görüşme gerçekleştirilen kurumların Antalya'nın öne çıkan kent kimliği değerlerine verdikleri cevapların Antalya Kent Müzesi'nin faaliyetleri ve planları kapsamında olan çalışmalarla çoğunlukla örtüştüğü gözlemlenmiştir. Kurumlar ağırlıklı olarak Antalya'nın kültürel, çevresel, tarihsel ve turistik kimliklerini ön plana çıkaran değerler üzerine örnekler vermişlerdir. Bu örneklerin Antalya Kent Müzesi'nin planları olan Antalya'nın doğası, Antalya mutfağı, Çağlar boyunca aile ve evlilik, Antalya'nın tarihi, Karain'den günümüze Antalya ve Antalyalılar gibi etkinliklerinin temel konularını oluşturduğunu görünce kurumun ne denli faydalı bir mekân olacağı bir kez daha anlaşılmıştır.

Paydaş analizinde dikkat çeken bir nokta da yetkililerin Antalya'nın ülkemizde eşsiz değerlere sahip bir kent olduğunu, ancak bu değerleri koruma ve yaşatma konusunda ise oldukça geri olduğumuzu belirtmeleri olmuştur. Açıklama yapan yetkililerin ve kuruluşların çoğunlukla Antalya'nın kimlik değerlerini koruma ve sürdürme görevi taşıyan kurumlar olduğunu düşündüğümüzde durumun ne kadar ehemmiyet taşıyan bir mesele olduğu gözler önüne serilmektedir. Yetkililer genellikle kimlik değerlerini sürdürme konusunda kendi kurumlarının yetersiz kaldıklarını ya da kimlik değerlerinin yalnızca belli bir alanında çalışmalar yürütebildiklerini, diğer alanların yine korumasız kaldığının altını çizmişlerdir. Buradan çıkan sonuç kimlik değerlerini tümüyle sahiplenip sürdürme işlevini yerine getiren kuruluşların eksikliğidir. Bu noktada kent müzelerinin önemine bir kez daha dikkat çeken yetkililer, üst bir kuruluşun sürekli bu çalışmalarını yapması gerektiğini daha sonra ise kendi kuruluşlarının ilgi alanına girdiği konularda destek çalışmalarını yürütmeleri gerektiğini aktarmışlardır.

Yetkililerin verdikleri cevaplarda kentlilik bilinci ve kentlileşmeyi oldukça fazla dile getirmeleri de bir başka önemli nokta olmuştur. Antalya'nın ülkemizin birçok kentinde olduğu gibi artan küreselleşme ve göçler neticesinde önemli bir kimliksizlik problemi yaşadığını ve bu problemin ancak iyi bir kentlilik bilincine sahip kentlilerle aşılabileceğini belirtmeleri kent müzelerinin ve çalışmalarımızın önemine bir kez daha işaret etmektedir. Çünkü kent müzeleri klasik müzelerden farklı olarak obje sergilemenin yanında eğitim faaliyetlerine de ağırlık vererek iyi bir yurttaş iyi bir kentli yetiştirme

amacı gütmektedirler. Bu yüzden Antalya Kent Müzesi'nin kapsayıcı ve bütünleştirici eğitim planlarının bahsedilen bu problemlerin çözümünde önemli bir boşluğu dolduracağı aşikârdır.

Paydaş analizinde çıkan bir diğer önemli sonuç, toplumsal ve kentsel hafızanın gündün güne zayıflamaya başladığı gerçeği olmuştur. Kurumlar, toplumun göçlerle sürekli bir değişim geçirmesinden, kentlerin ise belleği konumunda olan yapıların gün geçtikçe azalmaya başlamasından dolayı bir ortak bellek kavramının kalmadığını, herkesin kendi kabuğuna çekilerek birlik beraberlikten uzaklaşmaya başladığını aktarmışlardır. Bu tip durumlarda bellekleri canlı tutacak kurumların ve etkinliklerin büyük önem taşıdığını belirtmeleri tam olarak da kent müzelerinin gerekliliklerine bir kez daha işaret ettiklerini göstermektedir. Çünkü kent müzeleri kentle ilgili gerçekleştirdikleri sergilerle, kent tarihini ve kimlik değerlerinin aktarıldığı sempozyumlar ve buluşma günleriyle, ya da kent belleği merkezlerinin yazılı kaynakları ve sözlü ve tarih çalışmalarıyla başlı başına bir bellek tazelenmesi sunmaktadırlar. Antalya Kent Müzesi de kent belleği merkezi çatısı altında son yıllarda gerçekleştirdiği “Kent-Müze-Tarih” söyleşileri, kentin ve kentte yaşayanlarının geçmişine ışık tutan basılı kaynaklar, “Arşivden Günışığına Antalya Fotoğrafları Sergi Kataloğu” ve “Kentimiz Kendimiz Geçmişimiz Sergi Kataloğu” gibi sergi katalogları ya da şuna kadar yaklaşık 200 kişiyle 800 saatlik gerçekleştirilen sözlü tarih çalışmaları ile kentsel ve toplumsal belleğin korunması yolunda önemli çalışmalara imza atmıştır.

Paydaş analizinde Antalya kent kimliğinin sürdürülmesi sürecinde Antalya Kent Müzesi'nin her ne kadar önemli katkılar sunabileceği aktarılsa da, yetkililer belli noktalar da uyarılar ve eleştirilerde de bulunmuşlardır. Özellikle Antalya Kent Müzesi'nin uzun yıllara yayılan açılma sürecinin artık bir an önce bitirilmesi gerektiğini, yalnızca Kent Belleği Merkezi üzerinden değil, bütün birimleriyle faaliyetlerine biran önce yoğunlaşmasının önem arz ettiği aktarılmıştır. Kent kimliği değerlerinin her zamankinden daha hızlı bir bozulma süreci yaşadığının bunun için kaybedilecek artık fazla vaktin kalmadığı üzerinde ortak görüş bildirmişlerdir. Belediye değişiklikleriyle devamlı askıya alınan inşa sürecinin, konuya ilgi duyanları ve Antalya Kent Müzesi'ni Antalya için vazgeçilmez bir gereksinim görenleri derinden üzdüğünü, belli bir partiye ya da görüşe atfedilmeden, kentin ve kentlinin geleceği düşünülerek biran önce bitirilmesi gerektiğinin altını çizmişlerdir.

Ayrıca kurumun işleyişi konularında da öneri ve uyarılarda bulunarak, kent müzelerinin iyice irdelenip anlaşılmasını, binaya değil içeriğe önem verilmesini, liyakatle görevlendirmelerin yapılmasını, yönetici ve personellerinin gerekli eğitimlerden geçen kişilerden oluşturulmasını ortak bir şekilde dile getirmişlerdir. Ve en önemlisi genellikle belediyelere bağlı olarak faaliyet gösteren kent müzelerinin, belediye yöneticilerinin siyasal ve dini anlayışları doğrultusunda yönetilmesinden, projelerinin onların ilgi alanlarına uygun şekilde oluşturulmasından ivedilikle uzaklaşılması gerektiğini belirtmişlerdir. Çünkü kent müzeleri bütün kentlinin müzesidir. Her hangi bir zümreye ya da kişiye değil, kapsayıcılık ve bütünleştiricilik ile bütün kentlilere hizmet eden kuruluşlardır. Bu yüzden kent müzelerinin başarısı ve sürekliliği açısından bu öneriyi dikkate almaları en temel önceliklerinden olmalıdır.

SONUÇ

Tarihin her döneminde pek çok önemli roller üstlenmiş olan kentler, son yüzyılda kırdan kente gerçekleşen göçlerle daha da gelişerek, yaşantımızın merkezinde yer alan en önemli mekânlar haline gelmiş, artık kentleşen dünyanın sorunlarına çözümler bulmak her şeyden daha fazla önem arz eder bir hale gelmiştir. Kentler, kültürel, çevresel, sosyal ve ekonomik olarak hangi açıdan gelişmek isterlerse istesinler bunun temelinde, kendi geçmişini ve özelliklerini tanıması, bilmesi ve kültürel dinamiklerinin bilincinde olması gerekmektedir. Ancak bu bilinç sayesinde kentler, kendilerini devamlı yenileyerek varlıklarını sürdürebilirler. Aksi halde küreselleşme ve iletişim teknolojilerinin yarattığı açık toplumun yok edici etkileri karşısında, savunmasız ve kimliğini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya kalacaklardır.

Kentlerin geçmişe bağlılıklarının sağlanması ve kentsel kimlik değerlerinin sürdürülmesinde bir takım kuruluşların oluşturulması, büyük önem taşımaktadır. Çünkü kent kimliklerinin kural tanımaksızın tahribata uğradığı bu günlerde, bireysel anlamda birçok kentli olayın farkında olmasına rağmen çözüme yönelik adım atmaktan uzak görünmektedir. Özellikle aşırı ve kontrolsüz kentleşmenin getirdiği bu noktada herkes, etrafına baktığında, her biri kent kimliğinin önemli bileşenlerini oluşturan, yıllar öncesi yeşillik halinde olan alanların çok katlı binalara dönüştüğünü, toplumsal ilişkilerin pamuk ipliğine bağlı olduğunu, bitki ve hayvan popülasyonlarının git gide azaldığını, tarihi yapılara olan koruma ve restore çalışmalarının yetersiz ya da temel amacından uzaklaşıp gittiğini kolaylıkla görebilmektedirler. Bu noktada asıl problem, kentlileri harekete geçirecek, kentlilik bilincini artıracak çözüm aşamasındaki kurumlar ve bu konudaki çalışmaların eksikliğidir.

Eksikliğin giderilmesi noktasında ise en büyük görev yerel yönetim mekanizmalarına düşmektedir. Kentin kimlik değerlerini ortaya çıkaran, sahiplenen, koruyan ve sürdürülmesini sağlayan her türlü faaliyet ve çalışmaları, kentlilerin de etkin katılımlarıyla gerçekleştirmeyi, temel amaçları haline getirmelidirler. Türkiye’de özellikle son yirmi yılda çoğunluğu belediyeler tarafından oluşturulan ve finanse edilen kent müzeleri bu oluşumların en somut ve başarılı örnekleridir. Kurulduğu kentlerde, kentlileri içine çekmeye başarmış, etkin bir bilinç oluşturulması konusunda başarılar elde etmiş olan kent müzeleri, kentlerin somut ve soyut değerlerinin korunduğu en güzide

mekânlardandır. Kentlerin belleği, geçmişi, sürekliliği, kimliği, yarını kurgularken başvurulacak en değerli kaynaklarıdır. Fakat kent müzelerinin de ülkemizde halen bazı eksikliklerin mevcut olduğunu da belirtmekte fayda bulunmaktadır.

Kent müzeleri her şeyden önce, halen bir yanlış anlaşılardan kurtulamamış görünmektedir. Çalışmamızın da üzerinde durduğu noktalardan biri olan kent müzeleri konusundaki farkındalık ve bilincin halen hedeflenen noktaların çok çok uzağında olduğu tespit edilmiştir. Kent müzeleri, klasik anlamdaki arkeoloji veya etnografya müzelerinden farklı olarak, durağan sergileme mekânları olmanın ötesinde eğitime ağırlık veren, ileri teknoloji fırsatlarından faydalanan, gerçek manada sosyal ve kültürel eğitim merkezleridir. Fakat kentlilerin, kent müzelerinin isminin içerisinde geçen ‘müze’ kavramının doğurduğu ‘tarihi objelerin sergilendiği yer’ algısını, tam olarak yıkabildiğini söylemek güçtür. Bu yüzden kent müzelerinin daha fazla kentliye ulaşip, faaliyetlerini ve amaçlarını en şeffaf şekilde aktarabilmesi kaçınılmaz bir hale gelmektedir.

Kent Müzelerinin yaşadığı diğer problem ise içerik, amaç ve faaliyetlerdeki eksikliklerdir. Türkiye’de bazı başarılı örneklerini görmek mümkün olsa da bir takım kent müzeleri, çoğunlukla imkânsızlıklardan ötürü kentin yalnızca temel değerlerine değinen sergileme faaliyetleri yürütmekte, eğitim ve öğretim çalışmaları üzerinde çok fazla durmamaktadır. Bu doğrultuda gerekli finansman ve desteğin sağlanarak, kent müzelerinin kuruluş amaçlarını oluşturan kentlilik bilincinin, eğitim faaliyetleri aracılığıyla geliştirilmesinin önü açılmalıdır.

Kent müzeleri, ülkemizde yeni yeni hayat bulmaya çalışan yapılardır. Bu bakımdan eksikliklerine rağmen gerçekleştirdiği birçok başarıdan da söz etmek gerekmektedir. Kent müzelerinin, eğitim faaliyetlerini sürdürürken çocuklara ayrı bir yer ayırması, gerçekten büyük bir öneme sahiptir. Günümüz kent müzelerinin bu bakımdan çoğunlukla başarılı bir ivme yakaladıklarını söylemek, yanlış olmayacaktır. Okullarla işbirliği içerisinde eğitim turları düzenlenmekte, çocukların küçük yaştan itibaren kentini tanıması, kimlik değerlerinin farkına varması ve gelecek kuşaklarda daha yaşanabilir bir ortama sahip olmaları için kentlilik bilinci kazanmaları sağlanmaktadır.

Kent müzeleri ile kentin kimlik değerleri arasında tam anlamıyla bütünleşmiş bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Unutulmuş, unutulmaya yüz tutmuş ya da henüz mevcut olmasına rağmen gelecekte tehlike altına girebileceği düşünülen kentin kimlik değerleri,

kent müzeleri sayesinde kentliyle buluşabilmektedir. Kent müzeleri, sergiler ve yazılı kaynaklar gibi hizmetlerle kent belleğini görünür kılarak, kentlilerin kimlik değerlerine olan bağlılıklarının artırılmasına da fayda sağlamaktadır.

Çalışmamız kent müzelerinin kentleşme ve kentleşme süreçlerine olan katkılarını da ortaya koymuştur. Kentleşme ve kentleşmenin içinin doğru şekilde doldurulabilmesi için sahip olunması gereken en temel argüman kentlilik bilincidir. Kentlilik bilincinin ise yerleşmesi kent hakkında güçlü bir eğitim alınmasıyla mümkün kılınabilmektedir. Kentlilerin kentleri hakkında eğitim alabilecekleri kurumların başında yer alan kent müzeleri bu noktada da önemli bir boşluğu doldurarak kent kimliklerinin sürdürülmesinde önemli bir işlev daha üstlenmiş olmaktadır. Genç yaşlardan itibaren aşılana kentlilik bilinci gelecek nesillerinin de kimlikli bir kentte yaşayabilmesinin anahtarı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kent müzelerinin açıldığı mekânların, kentin kimlik değerlerini yansıtması ve toplumsal hafızayı canlı tutması açısından da büyük önemi vardır. Bu sayede kentle bütünleşmiş mekânlar herkes tarafından bilinmekte, geçmişten günümüze tüm yaşananların yeni nesle aktarılması daha kolay olmaktadır. Çünkü toplumsal birlik ve beraberliğin tesis edilmesinde en önemli araçlar ortak bir belleğe sahip olmaktır. Antalya Kent Müzesi'nin kurulduğu Karaalioğlu Parkı'nın mekânı, kent merkezini oluşturan, yıllara tanıklık etmiş çok anlamlı bir mekândır. Ayrıyeten içerisindeki Nikâh Salonu, İpekböcekçiliği Mektebi ve Belediye Binası gibi yapıların özüne uygun bir şekilde restore edilip hizmete sunuluyor olması, bunun günümüzdeki en güzel örneklerindedir.

Çalışmamızda örnek gösterilen Antalya Kent Müzesi'nde de Antalya kent kimliğinin değerlerinin sürdürülüp en uygun şekilde gelecek kuşaklara aktarılması konusunda yoğun çaba sarf edildiği görülmektedir. Henüz yeni inşa edilen yapısına taşınmamasına rağmen, eğitim faaliyetlerini sürdürmekte, kentlinin kentle olan bağı güçlendirmek için, söyleşi ve sempozyumlar düzenlemekte, yayınlar çıkarmakta, sözlü arşiv uygulamaları yürütmekte, çocuklara yönelik kenti tanıtıcı turlar organize etmekte ve son olarak da, oluşturduğu bellek merkeziyle kente dair kimlik değerlerini yansıtan eşsiz eserleri bir araya getirmek için yoğun çaba göstermektedir.

Gerçekleştirilen çalışmalara kentlilerin, yoğun katılım göstermeleriyle kent-kentli bütünleşmesinde büyük başarıya ulaşılmıştır. Kapsayıcı anlayışıyla, bütün kentte

bulunanlara hitap ederek, toplumsal barış ve kaynaşmaya da hizmet eden Antalya Kent Müzesi, kentin geleceğine yönelik düzenlemelerde de söz sahibi olmayı hedefleyerek, sürdürülebilir bir kent kimliğinin oluşturulması için elinden gelen bütün gayreti ortaya koymaktadır. Çocuklara yönelik eğitimleri ön planda tutmakta, kentin kullanılmasının bir miras olduğu bilincini aşılacaktır. Çünkü kentin korunması salt anlamıyla mevcudun savunulması değildir. Kentin korunarak gelecek kuşaklar için de yaşanabilir hale getirilmesidir.

Antalya Kent Müzesi hakkında küçükte olsa olumsuzluklar da tespit edilmiştir. Her şeyden önce inşa sürecinde yaşanan problemler kurumun önüne geçmiş, kent ve kentliler için sancılı bir sürecin yaşanmasına neden olmuştur. Her ne kadar faaliyetlerini diğer birimler altında sürdürmek için çabalasa da hedeflenen başarının elde edilmesi için projenin tamamlanıp kendi binasında hizmet vermesi en temel şartlardan birisidir. Büyükşehir Belediye tarafından desteklenen Antalya Kent Müzesi'nin belli bir yönetime, şahsa ya da düşünceye atfedilmeden, bütün kentlilerin ortak mirası gözüyle bakılarak bir an önce bitirilmesi önemiyet arz eder bir hal almıştır. Temennimiz kısa süre içerisinde siyasi değişikliklerden etkilenmeyen, uzun soluklu hizmetler sunabilen, kentlilerin sahiplendiği bir kuruluş olmasıdır.

Küçük eksikliklerine rağmen Antalya Kent Müzesi'nin Antalya kent kimliğinin sürdürülmesi noktasında oldukça işlevsel bir role sahip olduğu, bunun önümüzdeki zamanlarda daha da artacağı tezin bize sunduğu en önemli kazanımlardandır. Faaliyetlerine gerçekleştirilen yoğun kentli katılımları ve oluşturulan gönüllü grupları bunların en büyük göstergeleridir. Ayrıca görüşme gerçekleştirilen paydaşların Antalya'daki çoğu kurumun kent kimliğini sürdürmesi noktasında oldukça eksikliklerinin bulunduğunu ve Antalya Kent Müzesi'nin tam olarak bu işlev için kurulan paha biçilemez bir kurum olduğunu aktarmaları da önemli bir gösterge olarak karşımıza çıkmaktadır. Paydaşların, kent kimliği değerlerinin parça parça birbirinden bağımsız şekilde korunup sürdürülebilmesinin oldukça zor olduğunu ve bu yüzden kent müzeleri gibi kenti bütün kimlik değerleriyle sürdürme işlevini görev üstlenmiş kurumların bu işin omurgasını oluşturduğunu aktarmaları da çalışmamızın sorusuna verilen önemli bir cevap olarak karşımıza çıkmıştır.

Antalya Kent Müzesi, kentlilerin kentiyle gurur duydukları kimlikli bir kentte yaşamının verdiği sorumluluğun, emin ellerde olduğu hissiyatını doğuran bir mekân olma yolunda çalışmalarını sürdürmektedir. Kentin dile geldiği, Antalya'yı bütün tarihsel serüveni içerisinde şeffaflıkla görebileceğimiz Antalya Kent Müzesi, kentlilerin etkin katılımları devam ettiği sürece Antalya'nın, kentsel kimlik değerlerini başarılı bir şekilde gelecek kuşaklara aktarabileceği görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ağır, B. S., (2015), “Güvenlik Kavramını Yeniden Düşünmek: Küreselleşme, Kimlik ve Değişen Güvenlik Anlayışı” Güvenlik Stratejileri Dergisi, Y.11, S.22, (97-131).
- Akıncıoğlu, M. C., (1998), Antalya ‘Solimkent’ Tarihi, Ece Ajans Yayınları, Antalya.
- Aktaş, A., (2016), “Göç ve Modernleşme Bağlamında Siirt’te Değişen Kent Kimliği”; Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi; C.3, S.2, (79-100).
- Albayrak, A., (2014), “Kent Müzelerinde Barış Kültürü: Adalar Müzesi Örneği”, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (1-86).
- Altaş, N. T., (2013), “Kentsel Dönüşümde Kültürel Miras Değerlerinin Korunması: Erzurum Örneği”, Doğu Coğrafya Dergisi, S.32, (243-260).
- Altunbaş, A. ve Özdemir, Ç., (2012), “Çağdaş Müzecilik Anlayışı ve Ülkemizde Müzeler”, Ankara, <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/4655,makale.pdf?0> (E.t. 03.03.2019).
- Alver, K., (2012), Kent İmgesi, Kent Sosyolojisi, Ed. Köksal Alver, Hece Yayınları, Ankara.
- Aslanoğlu R., (2000), Kent, Kimlik ve Küreselleşme, Ezgi Yayınları, Bursa.
- Assman, J., (2001), Kültürel Bellek, Çev. Ayşe Tekin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Ateş, H. Ve Eş, M., (2010), “Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri” Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, S:48, İÜİF Yayını, (205-248).
- Atik, A. ve Erdoğan, Ş. B., (2004), “Toplumsal Bellek ve Medya”, Atatürk İletişim Dergisi, S.6, (1-16).
- Aymard, M., (2007), “Mekanlar”, Braudel Fernand, Akdeniz: Mekan, Tarih, İnsanlar ve Miras İçinde, Çev. Necati Erkunt ve Aykut Derman, Metis Yayınları, İstanbul.
- Aytokmak, D., (2016), “İstanbul Kent Müzesi İçin Yeni Yaklaşımlar”, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (1-301).

- Bal, H., (1999), Kent Sosyolojisi, Turhan Yayınları, Ankara.
- Bal, H., (2003), Kentsel Yapı ve Kentleşme Süreci, Fakülte Kitabevi, Isparta.
- Balcıoğlu, E. M., (2017), Müzelerde Yeni Eğilimler, Antalya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Antalya.
- Başaran, İ., (2008), Kent ve Yerel Yönetim, Okutan Yayınları, İstanbul.
- Batmaz, N. Y., (2010), Küresel Kentlerin Yönetimi ve İstanbul İçin Bir Model Önerisi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara. (1-264).
- Baysal, C. U., (2011),“Kent Hakkı Yeniden Hayat Bulurken” Eğitim Toplum Bilim Dergisi, C:9, S:36, (31-55).
- Benevelo, L., (1995), Avrupa Tarihinde Kentler, Çev. Özden Arıkan, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Beyazıt, E. ve Güneş, M., (2017),“Küreselleşme ve Kent Kimliği; Kentsel Değerlerin Küreselleşme Sürecinde Aşınması, International Journal of Academic Value Studies, V:3, I:9, (323-331).
- Bilgin, N., (2011), “Sosyal Düşüncede Kent Kimliği”, İdeal Kent Dergisi, S.3, (20-47).
- Caunce, S., (2001), Sözlü Tarih ve Yerel Tarihçi, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Çev. Bilmez Bülent Can, Alper Yalçınkaya, İstanbul.
- Chapin, III F. S., Torn, M. S., Tateno, M., (1996), “Principles of Ecosystem Sustainability”, American Naturalist, C.148, S.6, (1016-1037).
- Crinson, M., (2005), Urban Memory: History and amnesia in the modern city, Routledge Press, London.
- Çizgen, N., (1994), Kent ve Kültür, Say Yayınları, İstanbul.
- Çöl, Ş. D., (1998), “Kentlerimizde Kimlik Sorunu ve Günümüz Kentlerinin Kimlik Derecesini Ölçmek İçin bir Yöntem Denemesi”, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul. (1-316).
- Danacıoğlu, E., (2010), Geçmişin İzleri Yanı başımızdaki Tarih İçin Bir Kılavuz, 2.Baskı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

- Dayar, E., (2017), “Antalya Kent Müzesi, Aktüel Arkeoloji Dergisi, S:56.
- Demir, C., (2006), “Kent Kimliği Geliştirme Sürecinde Mekânsal Model Tasarımı ve Kent Plancılarının Rolü”, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayınları, S.37, (117-122).
- Demirtaş, K., (2009), “Müzelerde Kentsel Kültür Tarihinin Sergilenmesinde Antalya Örneği”, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, (1-104).
- Doğanay, H. ve Zaman, S., (2013), Türkiye Turizm Coğrafyası, Pegem Akademi Yayınları, Erzurum.
- Dursun, D., (1999), “Göçlerin Bunalttığı Şehirler”, İstanbullu Dergisi, S:2, (31-41).
- Dünden Bugüne Antalya, (2012), 2. Baskı, Antalya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Cilt:1, Antalya.
- Dünden Bugüne Antalya, (2012), 2. Baskı, Antalya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, 2. Cilt, Antalya.
- Erbay, M., (2011), Müzelerde Sergileme ve Sunum Tekniklerinin Planlanması, Beta Basım, İstanbul.
- Erkan, R., (2010), Kentleşme ve Sosyal Değişme, Bilimadamı Yayınları, Ankara.
- Ficher, J., (2004), Sosyoloji Nedir, Çev. Nilgün Çelebi, Anı Yayınları, Ankara.
- Fidangenç, A. N. Ş., (2014), “City Museums in Turkey”, İdeal Kent Dergisi, S.12, (171-188).
- Fidangenç, A. N. Ş., (2016), “Yereli Korumak ve Türkiye’de Kent Müzeleri”, İdeal Kent Dergisi, C:7, S.19, (936-965).
- Genç, F. N., (2008), “Türkiye’de Kentsel Dönüşüm: Mevzuat ve Uygulamaların Genel Görünümü”, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, C.15, S.1, (115-130).
- Giddens, A., (2012), Modernliğin Sonuçları, Çev. Ersin Kuşdil, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Gök, T. ve Ünlü, T. S., (2010), Kent Belleği İçin Bir Model Önerisi: Mersin Üniversitesi Akdeniz Kent Araştırmaları Merkezi, Kent Hafıza Merkezleri, Kent İhtisas

Kütüphaneleri, Kent Arşivleri ve Kent Müzeleri Sempozyumu Bildiriler ve Tartışmalar Kitabı, Detay Yayınları, Ankara

Granville, S., (2008a), Liverpool Müzesi Projesi, Kentler ve Kent Müzeleri, Ed. Orhan Silier, Tarih Vakfı Müzecilik Sergicilik Yayınları, Antalya.

Gülhan, D., (2016), “Sürdürülebilir Kent ve Kentsel Kimlik Örnekler: Birgi ve Bergama”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara, (1-324).

Gürler, E. E. ve Özer, B., (2012), “The Effects of Public Memorials on Social Memory and Urban Identity” World Conference on Psychology and Sociology, (858-863). <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042813014286> (E.t. 20.02.2019).

Halbwachs, M., (1992), On Collective Memory, Edited, Translated, and With an Introduction By Lewis A. Coser, The University Of Chicago Press.

Hebditch, M., (2008a), Gelişen Anlayış: Londra Kent Müzesi’nin Otuz Yılı, Kentler ve Kent Müzeleri, Ed. Orhan Silier, Tarih Vakfı Müzecilik Sergicilik Yayınları, Antalya.

Işık, S., (2005), “Türkiye’de Kentleşme Hareketleri ve Kentleşme Modelleri”, Ege Coğrafya Dergisi, C.14, (57-71).

İhtiyar, M. N., (2011), “Çağdaş Müzecilik ve Kent Müzeciliği Yeni Bir Program Önerisi”, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (1-121).

Kabak, T., (2015), “Trabzon Kent Kültürünün Mekânsal Hafızasına Bir Örnek: Tarihi Kalkanoğlu Pilavı”, Uluslararası Karadeniz Havzası Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi(UKHAD), C:1, S:1, (69-77).

Kahraman, S. Ö., (2008), “Göç, Gecekondulaşma ve Entegrasyon: Antalya Örneği, (165-174) http://tucaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/280/2015/08/sem5_17.pdf (E.t. 28.02.2019).

Kara, A., (2013), “Kentsel Dönüşümlerde Kentsel Kimliğin Sürdürülebilirliği: Trabzon Zağnos Vadisi Kentsel Dönüşüm Projesi Örneği”, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, (1-109).

- Karakaş, M., (2001), “Tarihsel Gelişim Sürecinde Kent Kısıtlı Tarihsellik Anlayışı Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C:3, S:1, (121-132).
- Kartal, Ç., (2016), “Küreselleşme Sürecinin Devlet Yapısı Üzerine Etkileri” Ankara Barosu Dergisi, (289-327).
- Kartal, S. K., (1992), Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye’de Kentleşme, Adım Yayınları, Ankara.
- Kavruk, H., (2002), Anakente Bakış, Hizmet İş Sendikası Yayınları, Ankara.
- Kaya, E., (2017), Kentleşme ve Kentleşme, İşaret Yayınları, İstanbul.
- Kayan, R., (2016), Vahyin Gölgesinde Kimlik İnşası, Çıra Yayınları, İstanbul.
- Kayıkçı, M., (2007), Türkiye’de Kentsel Dönüşüm: Amaçlar, Uygulama ve Sorunlar, Almanak 2006 Analizleri, Sav Yayınları, İstanbul.
- Kaypak, Ş., (2010), “Antakya’nın Kent Kimliği Açısından İrdelenmesi”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C:7, S.14, (373-392).
- Kaypak, Ş., (2009), “Küreselleşme Sürecinde Kültürel Kimlik Açılımları ve Kentsel Çevreye Yansıması” Uluslararası Davraz Kongresi Kültürel Diyalog Bildiriler Kitabı, Süleyman Demirel Üniversitesi, Yayına Haz. U. Kerman vd., Isparta, (2373-2389).
- Keiner, M., (2005), “Sustainability Oriented Urban Development A General Introduction With Case Studies From Gaborone, Johannesburg and Santiago de Chile” ETH Zurich Journal.
- Keleş, R., (1972), 100 Soruda Türkiye’de Şehirleşme, Konut ve Gecekondu, Gerçek Yayınları, İstanbul.
- Keleş, R., (1980), Kent Bilim Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara.
- Keleş, R., (2016), Kentleşme Politikası, İmge Yayınları, Ankara.
- Keleş, V., (2003), “Modern Müzecilik ve Türk Müzeciliği” Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C:2, S.1-2, (1-17).
- Kent Tarihi Müzeleri ve Arşivleri, (2013) Çekül Vakfı-Tarihi Kentler Birliği Yayınları, Kılavuz Kitapçıklar Dizisi 2, İstanbul.

Kepek, E. - Gençel, Z. – Güç, B., (2015), “Antalya Tarihi Kent Merkezi ve Yakın Çevresindeki Mekânsal Değişimin Günümüz Kent Formuna Etkilerinin Değerlendirilmesi”, Süleyman Demirel Üniversitesi, Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi, 3(2), (77-84).

Kervankıran, İ. ve Bulut, E., (2015) “Antalya İli Turizminin Gelişimini ve Etkilerini Yerel Halk Nasıl Değerlendirmektedir?”, Türk Coğrafya Dergisi, S:65, (35-45).

Keskin, N., (2014), “Kentlerde Yeni Bellek Mekânları: Kent Müzeleri”, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Folklor/Edebiyat Dergisi, C:20, S:79, (25-39).

Kıray, M., (1998), “Modern Şehirlerin Gelişmesi ve Türkiye’ye Has Bazı Eğilimler”, Kentleşme Yazıları, Bağlam Yayınları, İstanbul.

Koçan, N., (2012), “Uşak Kentsel Sit Alanının Koruma ve Süreklilik Bağlamında Değerlendirilmesi”, Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi, C:2, S:6, (95-109).

Koyuncu, A., (2013), “Kimliğin İnşasında Kent: Konya Örneği”, Akademik İncelemeler Dergisi, C.8, S.2, (155-179).

Kozlu, C., (1994), Türkiye Mucizesi İçin Vizyon Arayışları ve Asya Modelleri, İş Bankası Yayınları, No:335, Ankara.

Loughran, K. – Fine, G. A. – Hunter, M. A., (2015), “Urban Spaces, City Cultures, and Collective Memories” (1-28).

Madran, B., (2001), (Der.) Kent Toplum Müze: Deneyimler-Katkılar, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Mcluhan, M. ve Powers, B. R., (2001), Global Köy, Çev: Bahar Öcal Düzgören, Scala Yayınları, İstanbul.

Mumford, L., (2007), Tarih Boyunca Kent Kökenleri, Geçirdiği Dönüşümler ve Geleceği, Çev. Tamer Tosun ve Gürol Koca, İstanbul.

Ocak, E., (1996), “Kentın Değişen Anlamı”, Birikim Dergisi, S.86-87, İstanbul, (32-41).

Ocakçı, M., (1994), “Kimlik Elemanlarının Şehırsel Tasarıma Yönlendirici Etkisi”, Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, Kentsel Tasarıma Ekolojik Yaklaşım, İstanbul, (239-245).

- Ocakçı, M., (1995), “Şehir Kimliği ve Çevre İlişkileri, Kent ve Çevre Planlamaya Ekolojik Yaklaşım”, 17. Dünya Şehircilik Günü Kolokiyumu, İstanbul, (163-170).
- Oğurlu, İ., (2014), “Çevre-Kent İmajı-Kent Kimliği-Kent Kültürü Etkileşimlerine Bir Bakış”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, Y:13, S:26, (275-293).
- Okan, B., (2015),“Günümüzde Müzecilik Anlayışı” Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, S.9, (187-198).
- Orhan, K. G., (2015), “Kent ve Hafıza” Kule Dergisi, S.39. (3).
- Özer, İ., (2004), Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme, Ekin Yayınları, Bursa.
- Postalcı, İ. E. – Ada, A. K. – Eren, İ. Ö., (2006), “The New Urban Memory”, 42nd ISoCaRP Congress, (1-5).
- Pušić, L., (2004), “Sustainable Development And Urban Identity: A Social Context”, Jurnal Spatium, S.11. (1-6).
- Ringas, D. – Christopoulou, E. – Stefanidakis, M., (2010), “Urban Memory in The Space and Time” Handbook Of Research on Technologies and Cultural Heritage: Applications and Environments(Eds. Georgios Styliaras, Dimitros Koukopoulos, Fotis Lazarinis), (325-340).
- Silier, O., (2007a), “Kent Müzeleri ve Türkiye’de Kent Müzelerine Duyulan İhtiyaç”, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Silier, O., (2007b), Antalya Kent Müzesi Sergiler Genel Yaklaşım Notu, Antalya Kent Müzesi Projesi Yayınları, Antalya.
- Silier, O., (2008b), “İstanbul ve Antalya Kent Müzeleri Proje Deneyimlerinden Mersin’in Öğreneceği Bir Şeyler Var Mı?”, 3. Tarih İçinde Mersin Kolokiyumu, Mersin. (244-255).
- Silier, O., (2010), “Dünyada ve Türkiye’de Kent Müzeleri”, Ege Mimarlık Dergisi, (16-21).
- Somuncu, A., (2017), “Kayseri Hafıza Merkezi KAYHAM” Şehir Kültür Sanat Dergisi, S.8, (64-67).
- Sözen, M., (2013), Kent Tarihi Müzeleri ve Arşivleri, Çekül Vakfı-Tarihi Kentler Birliği Yayınları, Kılavuz Kitapçıklar Dizisi 2, İstanbul.

- Şahin, Y., (2018), Kentleşme Politikası, Ekin Yayınları, Bursa.
- Şasi, A., (2019), “Mevlana Müzesinin İnsansız Hava Aracı İle Modellenmesi”, Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, (1-132).
- Şenel, A. N., (2013), “City Museums and Globalization”, İdeal Kent Dergisi, S.8, (74-85).
- Tatlıdede, D., (2014), “Kentleşme ve Kentlileşme Bağlamında Türkiye’de Kentlilik Bilinci”, İstanbul Şişli Meslek Yüksekokulu Şişli Akademi Dergisi, S:1, (19-27).
- Tekeli, İ., (1991), “Bir Kentin Kimliği Üzerine Düşünceler”, Kent Planlaması Konuşmaları, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, Ankara.
- Tekeli, İ., (2015), Kent, Kentli Hakları, Kentlileşme ve Kentsel Dönüşüm, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Terzi, A. K., (2007), Kent Ölçeğinde Çocuk Suçluluğu Çankaya Örnek Araştırması, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara. (1-203).
- Tosun, E. K., (2009), “Sürdürülebilirlik Olgusu Ve Kentsel Yapıya Etkileri” Paradoks, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, (e-dergi), S.2.
- Tunç, C. - Güngör, H. - Taştan, A., (2001), “Kentleşme Sürecinde Dini Hayat”, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S.11, (131-150).
- Turan, S. ve Ercoşkun, Ö. Y., (2017), “Meydanlardaki İsim Değişikliklerinin Kent Belleğine Etkisi: Ankara Örneği” Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi, C.2, S.1, (55-68).
- Tümertekin, E. ve Özgüç, N., (2011), Beşeri Coğrafya/ İnsan, Kültür, Mekân, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Tümtaş, S. ve Ergun, C., (2016), “Küreselleşme ve Kentlere Etkileri”, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.37, (135-150).
- Türk Dil Kurumu Kent Bilim Terimleri Sözlüğü, (1980), <http://sozluk.gov.tr> (01.02.2019).

- Ulu, A. ve Karakoç, İ., (2004), “Kentsel Değişimin Kent Kimliğine Etkisi”, Planlama Dergisi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayınları, S.29, (59-66).
- Ünlü, T. S., (2017), “Kent Kimliğinin Oluşumunda Kentsel Bellek ve Kentsel Mekân İlişkisi: Mersin Örneği”, TMMOB Şehir Plancıları Odası Dergisi, C.27, S.1, (75-93).
- Yalçın, C., (2004), Göç Sosyolojisi, Anı Yayınları, Ankara.
- Yaraş, A., (1994), “Anadolu’da İlk Koleksiyonculuk ve Müzecilik Faaliyetleri”, II. Müzecilik Semineri, Bildiriler, Askeri Müze Yayınları, İstanbul.
- Yaylı, H., (2012), “Küreselleşmenin Kentler Üzerine Etkisi: ‘İstanbul Örneği’ ”, Selçuk Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, C:12, S:24, (331-355).
- Yazar, K. H., (2006), “Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Çerçevesinde Orta Ölçekli Kentlere Dönük Kent Planlama Yöntem Önerisi”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, (1-340).
- Yeşilbaş, E., (2017), “Kentsel Korumada Müzelerin Rolü Üzerine Bir Araştırma: Mardin Müzesi Örneği”, The Journal of Academic Social Science Studies, N:59, (343-358).
- Yılmaz, A., (2014), “Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri, Turkish Studies, C.9/2, (1685-1704).
- Yılmaz, E. Ve Çiftçi, S., (2011), “Kentlerin Ortaya Çıkışı ve Sosyo-Politik Açından Türkiye’de Kentleşme Dönemleri”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Y.10, S.35, (252-267).
- Yılmaz, F. K., (2008), “Antalya’nın Günlük Yağış Özellikleri ve Şiddetli Yağışların Doğal Afetler Üzerine Etkisi”, Sosyal Bilimler Dergisi, C:10, S:1, (19-65).
- Yücel, E., (1999), Türkiye’de Müzecilik, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Zorlu, T. – Aydınlan, E. – Engin, E., (2010), “Kent Kimliği: Tanjant ve Karadeniz Sahil Yollarının Trabzon Kent Kimliğine Etkileri” Mimarlık Dergisi, Y:47, S:352, (50-54).
<http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=366&RecID=2331> (E.t. 11.03.2019).

Wang, F. – Li, W. – Liu, Y. – Cai, H., (2015), “Measurement and Application Of Urban Memory Related To Historic Areas In Beijing” (27-54), <https://www.springer.com/gp/book/9783662484920> (E.t. 19.02.2019).

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://icomturkey.org/tr/hakkımızda> (E.t. 03.03.2019).

<https://kam18.org/wp-content/uploads/2018/12/Kent-Müzesi-Sunum-SON.pdf>
(E.t.06.05.2019).

<http://network.icom.museum/camoc/about/about-camoc/> (E.t. 10.03.2019).

<http://antalya.bel.tr/haberler/antalya-kent-muzesi-projesi-hizla-ilerliyor>
(E.t. 05.05.2019).

<https://www.akiltopu.com/tarik/mainpages/siirleri.htm#yine> (E.t.24.07.2019).

<http://www.antalya.gov.tr/antalya-tarihi> (E.t. 04.05.2019).

<http://www.antalya.gov.tr/tarim> (E.t. 24.07.2019).

<https://antalyadestination.com/ekonomi/> (24.07.2019).

<https://antalyakentmuzesi.org.tr/antalya-kent-muzesi/hakkımızda-antalya-kent-muzesi/>
(E.t.05.05.2019).

<https://antalyakentmuzesi.org.tr/antalya-kent-muzesi/kent-bellegi-merkezi/kutuphane/>
(E.t.05.05.2019).

<https://antalyakentmuzesi.org.tr/antalya-kent-muzesi/kent-bellegi-merkezi/sozlu-tarih/>
(E.t. 05.05.2019).

<https://antalyakentmuzesi.org.tr/antalya-kent-muzesi/kent-bellegi-merkezi/yayinlar/>
(E.t. 05.05.2019).

<https://antalyakentmuzesi.org.tr/antalya-kent-muzesi/sergiler/gecici-sergiler/>
(E.t. 06.05.2019).

<https://antalyakentmuzesi.org.tr/antalya-kent-muzesi/sergiler/kalici-sergiler/>
(E.t. 06.05.2019).

<http://www.bursakentmuzesi.com/hakkında/1-kat/> (12.03.2019).

<http://www.bursakentmuzesi.com/hakkında/bodrum-kat/> (12.03.2019).

<http://www.cografya.gen.tr/tr/antalya/ekonomi.html> (E.t.24.07.2019).

<http://www.dosim.gov.tr/assets/documents/2018.pdf> (E.t. 03.03.2019).

<https://www.haberturk.com/kentten-mega-kente-1974171-ekonomi> (E.t. 22.03.2019).

<http://www.inegolKentmuzesi.gov.tr/tr/KentMuzesi/> (E.t. 10.03.2019).

<http://www.inegolKentmuzesi.gov.tr/tr/Medya/> (E.t. 10.03.2019).

<http://www.liverpoolmuseums.org.uk/schools-and-groups/workshops/little-liverpool-ks1.aspx> (E.t.11.05.2019).

<https://www.museumoflondon.org.uk/museum-london-docklands/event-detail?id=203408> (E.t.11.05.2019).

<http://www.samsunkentmuzesi.com/sanaltur/index.html> (E.t. 11.03.2019).

<http://www.samsunkentmuzesi.com/sanaltur/index.html> (E.t. 11.03.2019).

<http://www.pattu.net/antalya-kent-muzesi-1/> (E.t.07.05.2019).

<http://www.pattu.net/antalya-kent-muzesi-2/> (E.t.07.05.2019).

http://www.tbb.gov.tr/online/kitaplar/avrupa_kentsel_sarti_2017/html5forpc.html?page=0&bbv=0&pcode= (E.t. 04.03.2019).

EKLER

EK 1. Tarihi Kentler Birliği Kent Müzeleri ve Arşivleri Kuruluş ve İşleyiş Yönergesi

A- Amaç ve Kapsam

1. Kent müzelerinin kuruluş amacı; binlerce yıllık geçmişleri ve üzerinde yaşadığımız toprakların ev sahipliği yapmış olduğu uygarlıkların yaratmış olduğu kültürel birikimin taşıyıcısı olan kentlerimizin, bu uygarlıklardan kendi payına düşen mirası, modern müzecilik anlayışları doğrultusunda, teknolojinin imkânlarından da yararlanarak bugünkü kuşaklara taşıyabilmektir.
2. Bu işlev müzeciliğin günümüzde çeşitlenen sergileme yöntemlerinden seçilecek birisi ile yapılabilir. Bu yöntemler üç kategoride toplanabilir. Bunlardan birisi müzede toplanan objelerin sergilenmesidir ki, bu statik bir sergileme yöntemidir. Çünkü toplanan arkeolojik, etnografik ve her türlü tarihsel obje yerleştirildiği şekilde uzun yıllar boyunca kalmaktadır. Dolayısıyla bir süre sonra obje deposu haline gelen kurumlar oluşmaktadır. Diğer bir yöntem ise, okunur müze de denilen ve çeşitli temalar halinde elde bulunan bilginin grafize edilerek sergilenmesi demek olan yöntemdir. Bu yöntem hem daha ucuz hem de sürekli değişen temalar halinde sürekli devinen ve bilgi üreten, sonra da bunu sunan müzeler anlamına gelmektedir.
3. Bu bağlamda gerçekleştirilen sergiler sonunda ortaya çıkan sergilerde hem kent mekânının tarihsel gelişimini hem de insanların sosyal yaşamını, adetlerini, geleneklerini ve her türlü kültürel üretimlerini ele almak mümkündür.
4. Bu çalışmalar sonunda ortaya çıkacak sergiler hem gezilerek izlenebilecek hem de gerek sergi katalogları gerekse cd ortamında yayınlanmaları mümkün olacağından, eğitim amacıyla kullanılabilirlerdir. Kent müzelerinin en başta gelen amacı eğitim olduğundan bu yöntemlerle, belirtilen amacın gerçekleştirme şansı daha fazla olacaktır.
5. Sergiler bilgisayar aracılığıyla internet üzerinden de sunulabileceğinden, hem kent sakinleri hem de kent dışından her isteyen kolayca ulaşması mümkün olacaktır. Bu gerçekleştirildiğinde müzeler aracılığıyla kentlerin tanıtımları daha hızlı ve etkin bir şekilde yapılabilir.

6. Bu amaç ve yöntemler bağlamında çalışabilmek için müzelerin, her kentin tarihsel ve kültürel geçmişini yansıtan arşivlere sahip olması vazgeçilmezdir. Bu arşiv tahmin edileceği üzere kentin belleği demek olan Kent Arşivleridir.

7. Arşivde derlenecek malzeme başta dokümanlardır. Ulusal arşivlerden mikrofilm veya başka yollarla derlenmeleri mümkündür. Bunun dışında kentlilerin elinde bulunan belge, fotoğraf vb. malzemenin derlenmesi şarttır. Bu ya bağış kampanyalarıyla gerçekleştirilebilir veya asılları sahiplerinde kalmak üzere kopyaları alınabilir. İkinci yol daha gerçekçidir.

B- İşleyiş

1. Kent müzeleri ve arşivleri politik kaygılarla oluşturulmamalıdır. Her kentin kültürel ve tarihsel birikimini hiçbir ayrıma tabi tutmadan derlemeli ve sunmalıdır.

2. Aynı şekilde sergiler her hangi bir çarpıtma girişimi olmadan o kentin birikimini ortaya konulabilen en zengin şekilde sunmayı amaçlamalıdır.

3. Müzeler her hangi bir kişinin veya zümrenin çıkarlarının aracı değildir. Bu amaçla kullanılmaları düşünülemez.

4. Her kentin kapasitesine göre uygun bir mekânda kurulmaları gereklidir.

5. Müze ismi kullanıldığında obje müzeciliği yapılmassa bile Anıtlar ve Müzeler Müdürlüğü'nün özel müzeler hükümlerine göre çalışılacak olduğundan Kültür Bakanlığı'nın ilgili biriminden izin almak gereklidir. Bu durumda en yakın arkeoloji müzesinin denetimleri bağlamında çalışmak zaten yasa gereğidir.

EK 2. Antalya Kent Müzesi İşlev, İlke, Amaçlar Belgesi (Kasım 2006)

Antalya Kent Müzesinden Beklenen Temel İşlevler

1. Antalya Kent Müzesi, Antalya Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı, Antalya'da kentlilik ve tarih bilincinin geliştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına katkıda bulunan bir eğitim, iletişim, araştırma ve kültür merkezi olarak, özerk bir yönetime sahip bulunacak, bu özerkliği sağlayacak yapı ve kurallar kuruluş sürecinde oluşturulacaktır.
2. Antalya Kent Müzesi, Antalya'nın doğal ve kültürel değerlerini ve tarihini yansıtan öncelikli malzemenin saptanması, toplanması, kataloglanması, onarılması, uygun koşullarda korunması, sergilenmesi, bunlarla ilgili yayınların yapılması, kurslar, yarışmalar, toplantılar ve kültür gezileri düzenlenmesi alanlarında görev yapacaktır.
3. Antalya Kent Müzesi'nin, Antalya'yı ziyaret eden ya da ziyaret etmeyi planlayan yabancıların bu kenti sürekliliği ve bütünlüğü içinde tanımalarına yardımcı olan bir kültür kuruluşu olacaktır.

Antalya Kent Müzesinin Başlıca Amaçları

1. Antalya Kent Müzesi, Antalyalıların ve Antalya ile ilgilenenlerin bir buluşma noktası ve kentin tarihini ilgilendiren her alanda ortak kültürel üretim merkezi olarak, varlığı ile kentte yaşam kalitesinin yükseltilmesine katkıda bulunacaktır. Sanal Kent Müzesi bu iletişimin daha da yaygınlaştırılmasına yardımcı olacaktır.
2. Antalya Kent Müzesi, geçmişte ve özellikle günümüzde Antalya'da yaşanan hızlı değişimlerin kavranması ve bu değişimlere cevap veren bir Antalyalılık bilincinin geliştirilmesinde değişik yaştan, cinsiyetten ve toplumsal, etnik, dinsel, kültürel kökenden kişilere yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Böylece, kentte karşılıklı anlayışın kökleşmesine, kent yaşamına katılımın ve aktif tutum alışın yaygınlaştırılmasına yardımcı olacaktır.
3. Antalya Kent Müzesi, tarih boyunca Antalya'da kent yaşamının sorunlarının, çelişkilerinin, darboğazlarının ve kentin bunlarla baş etme sürecinin dinamik bir bütün olarak kavranmasına ve bu yolla, kentin gelecekteki sorun çözme kapasitelerinin artırılmasına destek olacak.

4. Antalya Kent Müzesi, Akdeniz Üniversitesi ve Antalya Kent Müzesi Girişimcileri Derneği başta olmak üzere sivil toplum kuruluşları ile, Antalya tarihi ile ilgili her türlü çalışmada, özellikle bir toplumsal bellek ve arşiv oluşturmaya ve kentin daha iyi tanıtılmasına yönelik girişimlerde işbirliği içinde bulunacaktır.
5. Antalya Kent Müzesi, bir yandan Antalya'nın uluslararası kent müzeleri ağlarına ve programlarına bağlanmasını, bunlardan yararlanmasını sağlarken, öte yandan Antalya'nın çeşitli ilçelerinde ve Antalya dışında kalan kentlerde, benzer işlev ve amaçlarla var olan kuruluşlarla işbirliği içinde bulunacak ve yeni kuruluşların oluşup gelişmesine yardımcı olacaktır.

Antalya Kent Müzesi'nin Gözeteceği İlkeler

1. Antalya Kent Müzesi, çalışmalarında barışçı ve demokratik bir tarih bilincini temel alacak, çeşitli tarihsel süreçlerle Antalya'ya gelip yerleşmiş gruplar arasında karşılıklı anlayışı ve uyumlu bir ortak yaşamı güçlendirici olmaya özen gösterecektir.
2. Antalya Kent Müzesi, bilimselliği ilke edinecektir; çalışmalarını belli başlı bilim, sanat ya da uzmanlık alanlarının en son gelişmelerini dikkate alarak disiplinler arası bir yaklaşımla yürütecektir.
3. Antalya Kent Müzesi, kenti, doğası, insanları, mekânları ve tarihsel malzemesi(eşyaları ve belgeleri) ile bir arada değerlendirmeyi, tarih boyunca Antalya'yı yalnızca bir mekân olarak değil, bir ekonomik, toplumsal, kültürel ve politik bütün olarak ele almayı ilke edinecektir. Bu kapsamda, bir yandan, müze kullanıcıları ile tarihsel malzeme arasında, öte yandan müze çalışanları, dostları ile ziyaretçi ve kullanıcılar arasında çok kanallı, çok ortamlı bir iletişim ilişkisi sağlamaya çaba gösterecektir.
4. Antalya Kent Müzesi, kentlilik ve tarih bilincinin geliştirilmesi ve Antalya'nın tanıtımı işlevlerini, hem sanal ortamda, hem yüz yüze ilişkilerle, diyalog ve tartışmaya açık bir forum olarak gerçekleştirmeye çalışacaktır.
5. Antalya Kent Müzesi, Antalya'nın Roma öncesi, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi tarihini aralarında sıkı ilişkiler bulunan bir bütün olarak ele alacak, ancak ilk yıllarda anlamlı bir sergileme ve koleksiyon geliştirme

çalışmasının zorunlu kıldığı bir öncelik olarak, 19. ve 20. Yüzyıl gelişmelerine ağırlık verecektir.

6. Antalya Kent Müzesi, toplumun ve kentin uzun dönemli ihtiyaçlarından kopmadan Antalyalıların en geniş kesiminin ilgi ve arayışlarına esneklikle yaklaşacak ve bu taleplere cevap vermeye çalışacaktır. Bu kapsamda müzenin çeşitli bölümleri, mekân ve etkinlikler olarak değişen talep ve gereksinimleri karşılamaya elverişli maksimum esneklik içinde planlanacak ve geliştirilecektir.
7. Antalya Kent Müzesi, kullanıcılarını aktif etkileşime çağıran ve teknolojiye gelişmeleri olanaklarının elverdiği en geniş ölçüde araştırma, koruma ve sergileme alanlarına yansıtıcı bir müzecilik anlayışını temel alacaktır. Müze planlamasında 21. Yüzyılın olası talep ve gereksinimleri göz önüne alınacağından bu kapsamda, bilgisayar teknolojisinin ve hareketli görsel malzemenin müze amaçları ve olanakları içinde yaygın bir biçimde kullanımına çaba gösterecektir.
8. Antalya Kent Müzesi, fotoğraf, film, tiyatro, yaratıcı drama, edebiyat, resim, müzik, dans, heykel başta olmak üzere, sanatın tüm dallarının birer üretim ve iletişim alanı olarak kurum çalışmaları içinde yerini almasını ilke edinecektir.
9. Antalya Kent Müzesi, kurulma sürecinde ve sonrasında, potansiyel kullanıcı gruplarının, üniversitelerin, ilgili sivil toplum kuruluşlarının, başlıca özel sektör kuruluşlarının, merkezi ve yerel yönetim kurumlarının bu alandaki görüş ve ihtiyaçlarını saptayıp kuruluş ve gelişme planlarında dikkate almaya özen gösterecektir.

EK 3. Antalya Kent Müzesi ve Antalya Kent Kimliğiyle İlişkili Kurum ve Kuruluşlarla Gerçekleştirilen Görüşme Soruları

Paydaş analizi yöntemiyle belirlenen Antalya Kent Müzesi ve Antalya kent kimliğiyle ilişkili kurum ve kuruluşlarla 17 Mayıs 2019 – 9 Ağustos 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilen görüşmeler yüz yüze ve ses kaydı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde yetkililere yöneltilen sorular şunlardır:

- 1- Bir kentin kimliğini oluşturan etkenler olarak neleri görmektesiniz?
- 2- Antalya kent kimliği denildiğinde aklınıza gelen ilk beş unsur nelerdir?
- 3- Size göre Antalya ne kentidir? (Turizm Kenti, Tarım Kenti, Sanayi Kenti...)
- 4- Antalya'nın kimlik değerleri açısından;
 - 4.1- Antalya'nın doğal çevre kimlik değerleri olarak neleri düşünmektesiniz?
 - 4.2- Antalya'nın yapay çevre kimlik değerleri olarak neleri düşünmektesiniz?
 - 4.3- Antalya'nın sosyo-kültürel kimlik değerleri olarak neleri düşünmektesiniz?
 - 4.4- Antalya'nın sosyo-ekonomik kimlik değerleri olarak neleri düşünmektesiniz?
- 5- Antalya'nın kent kimliği değerlerinin yeteri kadar korunduğunu düşünüyor musunuz?
- 6- Kent müzeleri hakkında bir bilgiye sahip misiniz?
- 7- Kent Müzelerinin klasik manadaki etnografya ve arkeoloji müzelerinden farkları olarak neleri görmektesiniz?
- 8- Kent müzelerinin amaçları olarak neleri görmektesiniz?
- 9- Kent müzeleri kent kimliğini sürdürmede ne derece işlevseldir?
- 10- Antalya Kent Müzesi'nin bu denli hızlı değişen kentleşme dinamikleri karşısında, kent kimliğini sürdürmedeki rolü nedir?
- 11- Antalya Kent Müzesi'nin kentsel ve toplumsal belleği korumadaki rolünü nasıl değerlendirmektesiniz?
- 12- Antalya Kent Müzesi'nin hedef kitlesi kimler olmalıdır?

13- Antalya Kent Müzesi'nin kentlerin geleceğini tehdit eden etkenler açısından;

13.1.Küreselleşme karşısında kimlik değerlerini sürdürmede nasıl bir rol üstleneceğini düşünmektесiniz?

13.2.Göç karşısında kimlik değerlerini sürdürmede nasıl bir rol üstleneceğini düşünmektесiniz?

13.3. Kentsel Planlamalardaki eksiklikler karşısında kimlik değerlerini sürdürmede nasıl bir rol üstleneceğini düşünmektесiniz?

14- Antalya Kent Müzesi'nin kentlilik bilincini geliştirmedeki rolü nedir?

15- Antalya Kent Müzesi'nin kentin geleceğinin planlanmasındaki katkıları nelerdir?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Mahir BİLGİÇ
Doğum Yeri ve Tarihi : Bucak - 01.08.1992
Medeni Hali : Bekâr

Eğitim Durumu

Lisans Eğitimi : Akdeniz Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Konyaaltı/ANTALYA (2011/2016)
Ön Lisans Eğitimi : Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, İlahiyat, ESKİŞEHİR (2015/2018)
Lise Eğitimi : Mehmet Cadıl Anadolu Öğretmen Lisesi, Bucak/BURDUR (2006/2010)

Yabancı Dil(ler) ve Düzeyi : İngilizce/A

İş Denevimi : Tehlikeli Madde Güvenlik Danışmanlığı (2018/)

E-Posta : mahirbilgic@gmail.com